

Universiteit
Leiden
The Netherlands

'Soldaten die niet van vechten houden' Het militaire zelfbeeld van Nederland in multinationalaal verband: United Nations Interim Force in Libanon, 1979-1985

Kraaijenzank, Nikki Mila

Citation

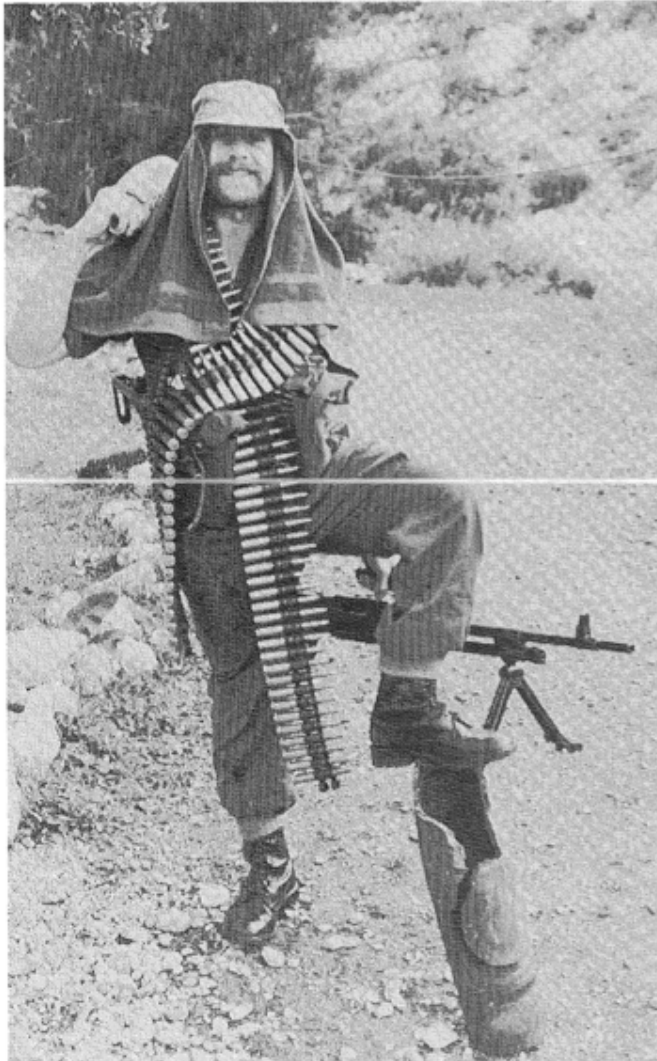
Kraaijenzank, N. M. (2022). *'Soldaten die niet van vechten houden': Het militaire zelfbeeld van Nederland in multinationalaal verband: United Nations Interim Force in Libanon, 1979-1985.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3453256>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Afbeelding 1: Korporaal Robert Posno uit Odijk in zijn 'Lawrence of Arabia' kostuum.

“Soldaten die niet van vechten houden”

Het militaire zelfbeeld van Nederland in multinationaal verband: *United Nations Interim Force in Libanon* [1979-1985]

Nikki Mila Kraaijenzank | s2454238

Master History: Politics, Culture and National Identities | Universiteit Leiden

Begeleider: dr. Thijs Brocades Zaalberg

Tweede lezer: Prof dr. Ben Schoenmaker

14 juli 2022 | woorden: 22907

INHOUDSOPGAVE

LIJST MET AFKORTINGEN	3
INLEIDING	5
HISTORIOGRAFISCH DEBAT ROND DE ‘DUTCH APPROACH’	8
THEORETISCH KADER: SOCIAL IDENTITY THEORY EN OTHERING	12
METHODOLOGIE	14
HOOFDSTUK 1 NEDERLANDSE DEELNAME AAN UNIFIL	17
1.1 DE LIBANESE BURGEROORLOG	17
1.2 UNIFIL	19
1.3 HET DEBAT OVER NEDERLANDSE DEELNAME	22
1.4 HET BEELD VAN DE NEDERLANDSE KRIJGSMACHT	25
HOOFDSTUK 2 MULTINATIONALE MILITAIRE SAMENWERKING	29
2.1 DE VERDELING VAN DE BATALJONSVAKKEN, ROLVERVULLING EN HET TAKENPAKKET	30
2.2 INTERNATIONALE SAMENWERKING	36
2.3 STEREOTYPERING	41
HOOFDSTUK 3 DE LOKALE BEVOLKING EN DE STRIJDENDE PARTIJEN	50
3.1 ONGANG MET DE LOKALE BEVOLKING	51
3.2 ONGANG MET DE STRIJDENDE PARTIJEN	57
3.3 CULTUURVERSCHILLEN EN STEREOTYPERING	59
HOOFDSTUK 4 EEN ‘DUTCH APPROACH’ IN LIBANON?	64
4.1 BEELDVORMING IN DE MEDIA	65
4.2 MILITAIRE IDENTITEIT	71
CONCLUSIE	75
AFBEELDINGEN	79
BRONNENLIJST	80

LIJST MET AFKORTINGEN

AO	Area of Operations
ARP	Anti-Revolutionaire Partij
AVNM	Algemene Vereniging van Nederlandse Militairen
COIN	Counterinsurgency
COS	Chief Operations
DFP	Defacto Forces
Dutchbatt	Dutch battalion
Dutchcoy	Dutch company
FC	Force Commander
Fijibatt	Fiji battalion
Finbatt	Finish battalion
FMR	Force Mobile Reserve
Frenchbatt	French battalion
Frenchlog	French logistics
Ghanbatt	Ghanese battalion
ICNV	Interview Collectie Nederlandse Veteranen
IDF	Israël Defense Forces
ISAF	International Security Assistance Force
KVP	Katholieke Volkspartij
KVV	Kort Verband Vrijwilliger
LF	Lebanese Front
LNM	Lebanese National Movement
Logops	Logistieke operaties
MP	Military Police
MPC	Military Police Company
NAVO	Nationale Atlantische Verdragsorganisatie
Nepbatt	Nepalese battalion
NIMH	Nederlands Instituut voor Militaire Historie
NLDA	Nederlandse Defensie Academie
PLO	Palestine Liberation Organization
PPR	Politieke Partij Radikalen

PR	Public Relations
PTSS	Post-traumatische stress stoornis
PZC	Provinciale Zeeuwse Courant
QRF	Quick Reaction Force
RoE	Rules of Engagement
Senbatt	Senegalese battalion
SFIR	Stabilisation Force Iraq
SIT	Social Identity Theory
Swedmedcoy	Swedish Medical Company
TOW	Tube-launched, Optically tracked, Wire data link auto-guided missile
UNIFIL	United Interim Force in Libanon
VI	Veteraneninstituut
VN	Verenigde Naties
VVDM	Vereniging Van Dienstplichtige Militairen

INLEIDING

“Want de Nederlanders stonden ook bekend eigenlijk als een van de betere bataljons van UNIFIL. Ook al waren we allemaal dienstplichtig, met lange haren soms en oorbellen in en weet ik veel wat. En ik denk ook dat het komt door een stukje naïviteit, dat stukje onbezonnenheid en niet alles allemaal serieus nemen. Niet echt strikt militair, zoals de Fransen dat wel weer waren. Hoe noemen ze dat tegenwoordig? De Dutch Approach?”

- Interview met UNIFIL-veteraan Marcel Koelen, twee keer in Libanon uitgezonden.¹

Op 13 maart 1979 kwamen de Nederlandse militairen van *Dutchbatt* met het vliegtuig aan in Libanon. Onder hen waren dienstplichtige jonge mannen – sommigen met lange haren – die volgens het lied ‘Libanon’ van de Eindhovense band Bots “met zonne-olie en kanon” op ‘vakantiemissie’ gingen.² Vanuit Beiroet vertrokken ze richting het zuiden van het land waar ze in multinationaal verband, onder de vlag van de Verenigde Naties (VN), de vrede moesten bewaren tussen de strijdende partijen. De deelname aan de *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL) was voor Nederland de grootste bijdrage aan een VN-vredesoperatie tot dan toe, maar de houding van het kabinet ten aanzien van de uitzending leek enigszins nonchalant.³ In het citaat hierboven, van de destijds naar Libanon uitgezonden Marcel Koelen, kenmerkt die nonchalance het zelfbeeld van de Nederlanders dat in scherp contrast stond met de percepties over het Franse contingent dat als “strikt militair” werd beschouwd. Het laat zien dat militaire multinationale samenwerking en percepties over het ‘Zelf’ en de ‘Ander’ met betrekking tot nationaal militaire identiteit hand in hand gaan.

Na de Tweede Wereldoorlog stond de militaire strategie van Nederland in het teken van de Koude Oorlog, met als hoofdtaak de landen te verdedigen die lid waren van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). De uitzending van Nederlandse militairen in VN-verband naar het geteisterde Libanon tussen 1979 en 1985 vormde hierop een uitzondering. Pas

¹ M. Koelen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 -oktober 1983)’, *Veteraneninstituut* (hierna: VI) 266 (12 oktober 2007). Koelen werd de eerste keer uitgezonden als dienstplichtig soldaat. Zijn tweede keer Libanon was hij Kort Verband Vrijwilliger (KVV) in de rang van sergeant.

² Bots, ‘Libanon’, uit 1979 (versie 8 februari 2011) <https://www.youtube.com/watch?v=YziTZvS5bXg> (geraadpleegd op 30-06-2020).

³ Ben Schoenmaker en Herman Roozenbeek, ‘Nabeschouwing’ in: Ben Schoenmaker en Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon: De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Instituut voor Militaire Geschiedenis, Den Haag 2004) 143-146, aldaar 144.

vanaf de jaren '90, met het einde van het Oost-Westconflict, ontwikkelde Nederland een expeditionaire krijgsmacht waarbij het accent vooral is komen te liggen bij het uitvoeren van missies in het buitenland ter bevordering van de internationale rechtsorde. Deze crisisbeheersingsoperaties, meestal uitgevoerd door organisaties als de VN en de NAVO, vinden doorgaans plaats in multinationalaal verband.⁴

De VN bracht in Libanon een grote verscheidenheid aan troepen-leverende landen bij elkaar. De interculturele samenwerking die ten grondslag ligt aan vredesmissies – hoe groter het aantal landen dat deelneemt, des te meer legitimiteit voor de missie – roept vragen op over verschillen in nationaal optreden.⁵ Hoewel ieder land de verantwoordelijkheid kreeg over een eigen gebied, was gecoördineerde samenwerking ten behoeve van UNIFIL het devies. De aan de missie deelnemende landen konden dus niet optreden als autonome eenheden. De zeven verschillende UNIFIL-bataljons, waaronder *Dutchbatt*, stonden onder het bevel van de Ghanese *force commander* (FC), generaal Emmanuel A. Erskine, die op zijn beurt weer werd aangestuurd door de Secretaris-Generaal van de VN, Brian Urquhart.⁶ De nationaal strategische en operationele vrijheid van de UNIFIL-contingenten was dus beperkt. Tegelijkertijd zijn de percepties over het Nederlandse (het 'Zelf') optreden en de wijze waarop de overige contingenten (de 'Ander') opereerden tijdens de missie heel levendig. Dit roept de vraag op in hoeverre de constructie van het Nederlandse militair zelfbeeld ten aanzien van de UNIFIL-bijdrage tot stand is gekomen in relatie tot de 'Ander'.

Sinds de Nederlandse bijdrage aan de *Stabilisation Force Iraq* (SFIR) in 2003 en de *International Security Assistance Force* (ISAF) in Afghanistan (2006) bestaat er een levendig debat over een vermeende Nederlandse aanpak in het militair optreden: de zogenoemde '*Dutch approach*'. Volgens aanhangers van deze overtuiging, zoals de militair-socioloog Joseph Soeters, wordt de 'Nederlandse identiteit' – met eigenschappen als openheid, tolerantie en gedoogcultuur – weerspiegeld in de krijgsmacht en zijn unieke operationele stijl.⁷ Een stijl die

⁴ Herman Amersfoort, *Nederland de weg kwijt: Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis* (afscheidsrede Universiteit van Amsterdam 10 maart 2016); Ben Schoenmaker, *Vredesoperaties en de terugkeer van oorlog* (inaugurele rede Universiteit Leiden 29 oktober 2012).

⁵ Angela R. Febbraro, 'Leadership and management teams in multinational military cooperation', in: Joseph Soeters en Philippe Manigart (red.), *Military Cooperation in Multinational Peace Operations: Managing cultural diversity and crisis response* (Oxford 2008) 49-69, aldaar 49.

⁶ Ben Schoenmaker en Loe Maas, 'Inleiding', in: Ben Schoenmaker en Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 15-50, aldaar 15.

⁷ Christ Klep, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'. Onze militaire identiteit door de eeuwen heen*. (Amsterdam 2019) 15; Joseph Soeters, Jan van der Meulen, Robert Beeres en Ad Vogelaar, 'Epilogue: Looking back and moving on', in: Robert Beeres et al. (red.), *Mission in Uruzgan: Collaborating in Multiple Coalitions for Afghanistan* (Amsterdam 2012) 326-334, aldaar 329.

zich laat kenmerken door een open houding ten aanzien van de bevolking, een sensitief cultureel bewustzijn, een confrontatie-mijdende instelling en de eeuwige zoektocht naar consensus (naar schoolvoorbeeld van het poldermodel).⁸ Ook historici, zoals Thijs Brocades Zaalberg, hebben zich gebogen over de vraag of er zoiets bestaat als een ‘*Dutch approach*’, wat deze aanpak precies behelsde, hoe uniek variaties in benadering waren en of zij tot structureel andere resultaten hebben geleid in missies. Wetenschappers uit beide disciplines kwamen in dit debat lijnrecht tegenover elkaar te staan: berust de ‘*Dutch approach*’ op een mythe voor politieke doeleinden of is er wel degelijk sprake van een unieke Nederlandse benadering?⁹

De UNIFIL-casus laat zien dat ideeën met betrekking tot een Nederlandse aanpak in Libanon *tijdens* de missie niet met een concrete term als ‘*Dutch approach*’ werden aangeduid. Wel is het concept decennia *na* de missie gebruikt om ‘onze’ manier van *peacekeeping* in Zuid-Libanon met terugwerkende kracht te duiden en te verklaren. Het is geen toeval dat UNIFIL-veteraan Marcel Koelen de ‘*Dutch approach*’ in het jaar 2007 – tijdens de Uruzgan-missie – in verband bracht met zijn uitzending naar Libanon. Het proces van identiteitsvorming hield dus niet op toen Nederland zijn troepen terugtrok uit Libanon in 1985. Daarom is het belangrijk om niet alleen te onderzoeken in hoeverre het Nederlandse militaire zelfbeeld ten aanzien van de Libanon-periode zich heeft ontwikkeld *tijdens* de missie, maar ook *daarna*. Is er bijvoorbeeld sprake van *post-hoc* constructie, zoals in het voorbeeld hierboven?

In deze analyse van de Nederlandse bijdrage aan UNIFIL gaat het dus niet zozeer om het antwoord op de vraag *of* er sprake was van een ‘eigen’ operationele stijl, zoals de ‘*Dutch approach*’, maar *hoe* dergelijke denkbeelden over een vermeende nationale aanpak (het militair zelfbeeld) ontstonden en evolueerden. Dit onderzoek is dus een vorm van discoursanalyse, waarin het wij-zij-denken uit de *Social Identity Theory* (SIT) een prominente plaats inneemt. Hoe speelde sociale vergelijking een rol in de ontwikkeling van een nationaal militair zelfbeeld ten aanzien van de UNIFIL-casus? Werd de nationale militaire identiteit versterkt door te definiëren wat zij niet is, ofwel door een proces van *Othering*? Om antwoord te kunnen geven op deze vragen is het noodzakelijk om vast te stellen wie die ‘Ander’ was tot wie de Nederlandse militair zich verhiel. In de eerste plaats waren dat de andere UNIFIL-contingenten, in de tweede plaats de lokale bevolking en de strijdende partijen. Het zijn de

⁸ Joseph Soeters, Tom Bijlsma en Jan van den Heuvel, ‘Trust thy Ally: Multinational Military Cooperation in Uruzgan’, in: Beeres et al. (red.), *Mission in Uruzgan*, 173.

⁹ L. J. Leeuwenburg-de Jong, ‘Dutch Approach: mythisch politiek instrument of eindelijk geïntegreerd in ons optreden?’ *Militaire Spectator* (26 juli 2019) <https://www.militairespectator.nl/thema/gastcolumn/dutch-approach-mythisch-politiek-instrument-eindelijk-geïntegreerd-ons-optreden> (geraadpleegd op 23 juli 2019).

eerste twee pijlers die de structuur van dit onderzoek bepalen. De derde pijler, de beeldvorming, laat zien hoe de ontwikkeling van het Nederlandse militaire zelfbeeld interacteert met het imago van de krijgsmacht, voor, tijdens en na de UNIFIL-bijdrage. Welke beelden zijn constant en welke veranderen?

Het historische onderzoek naar de constructie van militaire identiteit en de rol van sociale vergelijking door intercultureel contact in multinationale militaire missies is tot op heden beperkt. Sinds de jaren '90 is er veel historisch-wetenschappelijk onderzoek verricht naar vredesoperaties, maar op het gebied van culturele interactie ligt de focus met name op het contact met de lokale bevolking en de strijdende partijen.¹⁰ Sociologisch onderzoek naar intercultureel contact tijdens militaire samenwerking bestaat wel, maar de bevindingen uit deze studies worden gedestilleerd tot wetmatige modellen met een universeel verklarend vermogen.¹¹ Deze scriptie komt beide disciplines tegemoet doordat het zowel de uniciteit van de historische casus respecteert als gebruik maakt van concepten en theorieën uit de sociale psychologie omtrent groeps- en identiteitsvorming, zoals *Social Identity Theory* en *Othering*. Door met een sociaal constructivistische bril te kijken naar de ontwikkeling van het Nederlandse militaire zelfbeeld ten aanzien van UNIFIL wordt een nieuwe invalshoek belicht. Zo tracht ik inzichten te verkrijgen in hoe de percepties over een Nederlandse operationele stijl zijn geconstrueerd in relatie tot de 'Ander'.

Historiografisch debat rond de 'Dutch approach'

Het academische debat over de Dutch Approach laat in wezen ook een disciplinestrijd zien tussen historici en sociologen. Die controverse ligt ten grondslag aan het bredere debat over de invloed van strategische cultuur op het operationeel optreden. Komt hier bijvoorbeeld een (unieke) nationale stijl uit voort? Kun je daar een mate van effectiviteit aan toeschrijven? Of wordt de wijze waarop bepaalde landen opereren louter ingegeven door de som van een ontelbaar aantal variabelen? In het *Journal of Strategic Studies* werd deze discussie in 2013 uitgebreid gevoerd door Joseph Soeters, emeritus-hoogleraar organisatiesociologie aan de Universiteit van Tilburg en de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) en Thijs Brocades Zaalberg, militair historicus aan de Universiteit Leiden en de NLDA.¹²

¹⁰ Vanessa Newby, *Peacekeeping in South Lebanon: Credibility and local cooperation* (New York 2018).

¹¹ Zie bijvoorbeeld: Ben-Ari, Elron, Rubinstein en Soeters en Hofstede.

¹² Thijs Brocades Zaalberg, 'The Use and Abuse of the 'Dutch Approach' to Counter-Insurgency', *Journal of Strategic Studies* 36:6 (2013) 867-897; Joseph Soeters, 'Do Distinct (National) Operational Styles of Conflict

Vanuit sociologisch perspectief bepleit Joseph Soeters het verrichten van meer grensoverschrijdend vergelijkend onderzoek met betrekking tot militaire operaties. Hoewel dit type onderzoek in het economische en sociale domein van de wetenschap gebruikelijk is en invloedrijk is geweest, is in de militaire en strategische studies de ‘één land, één casus-benadering’ nog altijd dominant, zo stelt hij.¹³ In zijn streven de effectiviteit van militair optreden te kunnen doorgronden, met het oog op het voorkomen, indammen en oplossen van gewelddadige conflicten in de toekomst, vergelijkt hij bijvoorbeeld de Britse en Nederlandse bijdrages aan ISAF tussen 2006 en 2010 in de Afghaanse provincies – respectievelijk – Helmand en Uruzgan.¹⁴

Volgens Joseph Soeters demonstreerde de Nederlandse militaire inzet in Uruzgan een unieke operationele benadering. In de wijze waarop Nederlandse militairen het conflict daar probeerden te beheersen ziet de inmiddels gepensioneerde hoogleraar een soort poldermodel terug, een politiek instrument dat gebaseerd is op compromissen sluiten. Iets wat ‘typisch’ Nederlands wordt geacht.¹⁵ Dit staat scherp in contrast met de Angelsaksische “*warrior*”-stijl die de Britten, alsook de Amerikanen en Canadezen, hanteerden. Soeters komt bovendien met bewijzen uit het verleden die de Nederlandse aanpak en haar succes moeten verklaren: van de Molukse treinkaping op De Punt tot aan de koloniale oorlogsvoering in Nederlands-Indië. Het zijn, volgens Soeters, allemaal voorbeelden van de ‘*Dutch approach*’; een unieke Nederlandse manier van militair optreden die voortkomt uit een militaire cultuur met diepe historische wortels.¹⁶

Thijs Brocades Zaalberg, die zich al eerder toeleegde op het ontrafelen van wat hij “de ‘*Dutch approach*’ mythe” noemt, stelt dat dergelijke beweringen de uniciteit van de geschiedenis ondermijnen en de mythe in stand houden. Hij is vooral sceptisch over het succesverklarend vermogen van culturele en historische factoren ten opzichte van een nationale operationele stijl, omdat deze andere factoren van invloed grotendeels negeert. Hoewel hij begrijpt dat die factoren inzicht geven in het handelen van militairen, moeten de historisch-culturele banden niet te gemakzuchtig worden aangehaald om succes of falen te verklaren.¹⁷

Resolution Exist?’, 36:6 (2013) 898-906; Thijs Brocades Zaalberg, ‘The Pitfalls of Cross-National Comparison in Conflict Research’, *Journal of Strategic Studies* 36:6 (2013) 907-912.

¹³ Soeters, ‘Do Distinct (National) Operational Styles of Conflict Resolution Exist?’, 899.

¹⁴ Joseph Soeters, ‘Odysseus Prevails over Achilles: A Warrior Model Suited to Post-9/11 Conflicts’, in: James Burk (red.), *How 9/11 Changed Our Way of War* (Stanford University Press 2013) 89-115.

¹⁵ Soeters, Bijlsma en Van den Heuvel, ‘Trust thy Ally’, 173.

¹⁶ Soeters, ‘Do Distinct (National) Operational Styles of Conflict Resolution Exist?’, 903.

¹⁷ Brocades Zaalberg, ‘The Pitfalls of Cross-National Comparison in Conflict Research’, 909.

“Culture identity and – possibly – a consequential ‘national’ operational (military) style should be treated as one determining factor amongst a vast number of variables.”¹⁸ Bovendien moet ervoor worden gewaakt dat cultuur niet als iets statisch wordt gezien dat het onderzoek vatbaar maakt voor stereotyperende vergelijkingen. Militaire cultuur is dynamisch, zo benadrukt Brocades Zaalberg.

Soeters, op zijn beurt, schudt deze kritiek van zich af door Brocades Zaalberg neer te zetten als een *myth-chaser* wiens onderzoek onbruikbaar is om betere inzichten in de effectiviteit van militair optreden te verwerven die bruikbaar zijn voor de toekomst.¹⁹

Brocades Zaalberg en bijzonder hoogleraar Militaire Geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, Arthur ten Cate, laten in hun onderzoek *A Gentle Occupation: Unravelling the Dutch Approach in Iraq, 2003-2005* zien hoe met de term ‘*Dutch approach*’ voornamelijk verwezen wordt naar een knap staaltje werk van het Ministerie van Defensie op het gebied van *Public Relations* (PR) tijdens de Nederlandse bijdrage aan SFIR in de Irakese provincie *Al Muthanna*. Zij stellen dat de term zijn intrede deed in het militaire domein om het imago van de Nederlandse krijgsmacht op te krikken na het Srebrenica-debacle in 1995.²⁰

Daarnaast onderzochten de auteurs of de relatieve stabiliteit in het Nederlandse operatiegebied het gevolg was van een unieke Nederlandse aanpak of dat het ‘succes’ vooral te danken was aan de gunstige omstandigheden in het gebied. Hoewel zij overwegend positief oordelen over het optreden en adaptievermogen van de Nederlandse bataljons in Irak, blijkt dat met name de omstandigheden waarin Nederlandse militairen moesten opereren doorslaggevend waren voor het relatieve succes. Dat was dus niet het gevolg van een unieke en effectieve benadering, een ‘*Dutch approach*’ zo men wil. Het relatief succesvolle optreden was meer nog het gevolg van improvisatie op het tactische niveau en de incorporatie van ideeën en middelen van bovenliggende contingenten, zoals de Britten en Amerikanen, dan dat het beruhte op een bewuste eigen strategie. Toch domineerde het idee van een ‘softere’ en vooral toegankelijke Nederlandse aanpak het politieke discours.²¹

De idee van een ‘*Dutch approach*’ vond zijn oorsprong tijdens de missie in Irak, maar werd pas echt breed omhelsd toen de Nederlandse krijgsmacht actief werd in Afghanistan. Het politieke en maatschappelijke debat over de Nederlandse bijdrage aan ISAF werd destijds

¹⁸ Brocades Zaalberg, ‘The Pitfalls of Cross-National Comparison in Conflict Research’, 909.

¹⁹ Soeters, ‘Do Distinct (National) Operational Styles of Conflict Resolution Exist?’, 898.

²⁰ Thijs Brocades Zaalberg en Arthur ten Cate, ‘A gentle occupation: unravelling the Dutch approach in Iraq, 2003-2005’, *Small Wars & Insurgencies* 23:1 (2012) 117-143, aldaar 119-120.

²¹ Brocades Zaalberg, ‘The Use and Abuse of the ‘Dutch Approach’ to Counter-Insurgency’, 881.

gedomineerd door de vraag of de missie in Afghanistan draaide om vechten of wederopbouwen. Het merendeel van de Tweede Kamer wilde deelname aan een ‘vechtmissie’ niet steunen en dus was het benadrukken van het wederopbouwaspect en de bijbehorende ‘*Dutch approach*’ een extra stimulans om het Nederlandse optreden te distantiëren van de (gewelddadige) Amerikaanse inzet.²²

As in Iraq, the notion of the ‘Dutch approach’ flourished as long as there seemed to be an obvious contrast with other contingents in southern Afghanistan, which arguably operated more violently.²³

Dit militaire zelfbeeld, imago zelfs, kon worden gecultiveerd door zich te onderscheiden van andere contingenten. Sociale vergelijking heeft hier niet alleen een identiteitsvormende functie, maar ook een legitimerende.

Brocades Zaalberg stelt dat de ‘*Dutch approach*’ tijdens de Uruzgan-missie is verworden tot een politiek instrument, dat als nationale wijze van oorlogvoering wordt gebruikt om het militaire zelfbeeld te voeden en legitimatie te verlenen aan de acties van het Nederlandse defensieapparaat. Het concept is volgens hem grotendeels een constructie en zodoende onderdeel geworden van het strategische narratief en niet zozeer een strategische cultuur die zich manifesteert in het operationele optreden.²⁴

Een strategische cultuur kan zeker ontwaarden in een cultus, waarschuwt ook emeritus-hoogleraar Militaire Geschiedenis, Gerke Teitler. Hoewel hij onderschrijft dat ieder land een eigen strategische cultuur kan voortbrengen, kan deze ook een eigen leven gaan leiden. Teitler definieert strategische cultuur als “een in zijn onderdelen nauw samenhangend, duurzaam geheel van opvattingen, gebruiken, organisatievormen en materiele middelen, gericht op de oorlogvoering of – in bepaalde, bijvoorbeeld nucleaire gevallen – oorlogvoorkoming.”²⁵ Een stijl vormt een traditie, aldus Teitler, omdat ervaringen uit het verleden lijken te leiden tot succes en bruikbaar zijn voor de toekomst, maar daarbij benadrukt hij dat die traditie verankerd moet zijn in de praktijk en niet slechts kan “zweven in het hoofd”.²⁶ Een schijntraditie berust niet op een traditie, maar komt voort uit ad-hoc beslissingen. Zelfverzonnen tradities komen ook voor, zo wordt een fenomeen als ‘eeuwenoud’ aangemerkt ter legitimatie, maar in

²² Brocades Zaalberg en Ten Cate, ‘A gentle occupation’, 118.

²³ Brocades Zaalberg, ‘The Use and Abuse of the ‘Dutch Approach’ to Counter-Insurgency’, 884.

²⁴ Ibidem, 868-869.

²⁵ Gerke Teitler, ‘Militair-strategische culturen’, in: Gerke Teitler, J.M.J. Bosch en W. Klinkert, *Militaire strategie* (Amsterdam 2002) 335-361, aldaar 337.

²⁶ Teitler, ‘Militair-strategische culturen’, 336.

werkelijkheid gaat het om een recente uitvinding die voor de gelegenheid ter wereld is gebracht.²⁷

In zijn nieuwste boek, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'*, stelt militair-historicus Christ Klep dat Nederland, als 'verbeelde gemeenschap', in de zoektocht naar nationale identiteit ook 'verzonnen tradities' heeft ontwikkeld. Deze begrippen, in de jaren '90 geïntroduceerd door de Amerikaanse antropoloog en politicoloog Benedict Anderson, worden door Klep aangehaald om te illustreren dat zowel nationale als militaire identiteit geconstrueerde begrippen zijn, waarbij militaire identiteit moet worden gezien als een cruciale bouwsteen van de nationale identiteit. Ze zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden. Klep constateert in zijn onderzoek dat Nederland een gespleten militaire identiteit heeft; een divers en tegenstrijdig beeld van het militaire verleden, waarin op selectieve wijze historische gebeurtenissen worden uitvergroot of juist weggelaten.²⁸ "Elk land en elk leger creëert zijn eigen narratief om overwinning en verlies te rechtvaardigen", aldus de militair-historicus.²⁹ De *'Dutch approach'* is een goed voorbeeld hiervan. Geldt dit ook voor UNIFIL?

Theoretisch kader: Social Identity Theory en Othering

De historische invalshoek mist tot nu toe theoretische verdieping. Hoewel Brocades Zaalberg constateert dat het Nederlandse (softe) militaire zelfbeeld aan kracht werd bijgezet in Irak door de vergelijking met andere (agressievere) troepenmachten in het missiegebied, besteedt hij weinig aandacht aan de sociale processen die hieraan ten grondslag lagen. Voor de analyse van het Nederlandse militaire zelfbeeld ten aanzien van UNIFIL zijn begrippen als *Social Identity Theory* (SIT) en *Othering* essentieel om te kunnen begrijpen *hoe* het militaire zelfbeeld tot stand is gekomen in relatie tot de 'Ander' en zich heeft ontwikkeld.

De toepassing van SIT op *'wat veteranen vertellen'* is niet nieuw, maar staat nog in de kinderschoenen. Rudy Richardson en René Moelker onderzochten de culturele beelden van Nederlandse militairen ten opzichte van andere militairen in het uitzendgebied in relatie tot het dreigingsniveau. Echter ligt in hun onderzoek naar het interactieve proces tussen 'Zelf' en

²⁷ Teitler, 'Militair-strategische culturen', 344.

²⁸ Christ Klep, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'*. *Onze militaire identiteit door de eeuwen heen*. (Amsterdam 2019) 16, 22, 175.

²⁹ Ibidem, 252.

‘Ander’ de focus meer op laatstgenoemde, terwijl het hier gaat om de constructie van het *zelfbeeld*.³⁰

De term ‘*Othering*’ werd in 1985 voor het eerst gebruikt door Gayatri Chakravorty Spivak als onderdeel van de postkoloniale theorie. Spivak’s systematische benadering om identiteitsvorming binnen machtsrelaties te deconstrueren in *The Rani of Sirmur* heeft veel betekend voor de sociologische en antropologische wetenschappen. Het proces van *Othering* behelst dat het ‘Zelf’ wordt gedefinieerd door te bepalen wat het niet is, namelijk de ‘Ander’. Meestal zijn de uitingen over de ‘Ander’ negatief en gebaseerd op stereotypen zodat de positieve eigenschappen van de eigen groep (‘Zelf’) worden versterkt.³¹

Stereotypen zijn gegeneraliseerde beelden van een groep mensen tegenover een andere groep mensen. Die beelden worden toegepast op alle leden van die groep en kunnen positief of negatief zijn.³²

Identiteit is zodanig een tweeledig sociaal construct; er vindt zowel een proces van inclusie als exclusie plaats: het alom bekende wij-zij-denken. Zo zijn ook de percepties over nationaal militair optreden geconstrueerd. Het citaat van UNIFIL-veteraan Koelen in de introductie illustreert deze theorie in de praktijk. Door te onderzoeken in hoeverre het proces van *Othering* een rol speelt in de vorming van het Nederlandse militaire zelfbeeld, poog ik dat beeld te deconstrueren.

Het begrip *Othering* is nauw verbonden met *Social Identity Theory*, een baanbrekend werk op het gebied van de sociale psychologie dat in 1986 verscheen van de hand van Henri Tajfel en John C. Turner. Het wij-zij-denken wordt volgens deze theorie ingegeven door groepslidmaatschap van enerzijds de ‘*in-group*’ en anderzijds de ‘*out-group*’. De theorie bestaat uit drie mentale processen: sociale categorisatie, sociale identificatie en sociale vergelijking. Sociale categorisatie behelst het categoriseren van de sociale omgeving, van mensen, inclusief de eigen identiteit. Daarna vindt identificatie plaats met die groeps categorie, waarbij aspecten van de groepsidentiteit zich de eigen identiteit worden toegeëigend. Er wordt

³⁰ Rudy Richardson en René Moelker, ‘Beeldvorming bij Nederlandse militairen over andere militairen in uitzendsituaties’, in: Harry van den Berg, Stef Scagliola en Fred Wester (red.), ‘Wat veteranen vertellen: Verschillende perspectieven op biografische interviews over ervaringen tijdens militaire operaties’, (Amsterdam 2010) 57-84, aldaar 57.

³¹ Gayatri Chakravorty Spivak, ‘The Rani of Sirmur: An Essay in Reading the Archives’, *History and Theory* 24:3 (Oktober 1985) 247-272, aldaar 247, 251.

³² Richardson en Moelker, ‘Beeldvorming bij Nederlandse militairen over andere militairen in uitzendsituaties’, 59.

geconformeerd aan de normen van de groep. Identificatie met die groep krijgt emotionele betekenis, waardoor het eigen zelfvertrouwen afhankelijk is geworden van het groepslidmaatschap. Om dit zelfvertrouwen te kunnen waarborgen is sociale vergelijking, of eigenlijk competitie geboden.³³ Volgens SIT wordt evenals bij *Othering* het zelfbeeld van de *in-group* versterkt door zich negatief te uiten over de *out-group*. Dit groeperen van mensen in de sociale ruimte is dynamisch, maar vaak gebaseerd op demografische gelijkenissen en is net als *Othering* dus zeer vatbaar voor stereotypering.

Methodologie

Over het Nederlandse contingent in Libanon is een uitgebreide studie geschreven door militair-historici Ben Schoenmaker en Herman Rozenbeek, *Vredesmacht in Libanon*.³⁴ Dit gedegen overzichtswerk van het verloop van de missie, uitgegeven door het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), dient als basis voor deze scriptie. Om inzicht te krijgen in de mentale processen die ten grondslag liggen aan de constructie van het Nederlandse militaire zelfbeeld met betrekking tot de deelname aan UNIFIL is gebruik gemaakt van diverse soorten bronnen, maar hoofdzakelijk interviews met Libanonveteranen uit de Interviewcollectie Nederlandse Veteranen (ICNV) die door het Veteraneninstituut (VI) beschikbaar zijn gesteld als audiobestand.³⁵

In deze discoursanalyse van de Nederlandse bijdrage aan UNIFIL gaat het er dus niet om *of* er sprake is van een ‘eigen’ operationele stijl, maar *hoe* de denkbeelden over een vermeende Nederlandse aanpak (militair zelfbeeld) ontstaan en evolueren. Het onderzoek is gestructureerd aan de hand van drie deelonderwerpen: internationale samenwerking met andere nationale contingents (hoofdstuk 2), contact met de lokale bevolking en de strijdende partijen (hoofdstuk 3) en de beeldvorming over het Nederlandse militair optreden in politiek, maatschappij en media (hoofdstuk 4).³⁶

³³ Henri Tajfel en John C. Turner, ‘The Social Identity Theory of Intergroup Behavior’, in: J. T. Jos en J. Sidanius (red.), *Political psychology: Key readings in social psychology* (Psychology Press 2004) 276-293, aldaar 281-284.

³⁴ Ben Schoenmaker en Herman Rozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon: De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (NIMH, Den Haag 2004).

³⁵ ‘Interviewcollectie Nederlandse Veteranen’, VI (versie 2021) <https://www.veteranenvertellen.nl> (geraadpleegd op 29 juni 2022). Via deze weg willen de initiatiefnemers van het IPNV-project hergebruik van interviewmateriaal stimuleren.

³⁶ Op basis van deze drie pijlers heb ik een selectie gemaakt in de interviews, uiteindelijk heb ik daarvan 32 gebruikt in dit onderzoek. Niet alle interviews zijn openbaar, sommige hebben restricties. Na herhaaldelijk verzoek tot kennisneming van deze interviews, is het mij helaas niet gelukt deze te beluisteren. De coronapandemie werd meermaals als reden opgegeven.

Oral History leent zich bij uitstek voor het vastleggen van veranderingen en normen en waarden. Het gaat om de documentatie van zowel feiten als beleving. Die subjectiviteit is in dit onderzoek naar militair zelfbeeld heel waardevol. Het ICNV-project toont de reflecties van Nederlandse UNIFIL'ers op hun dienstitijd in Libanon. De interviews zijn uitgevoerd door verschillende vragenstellers op grond van doelstellingen en instructies die zij zelf hebben geformuleerd. Voor mij, als onderzoeker, is dat een beperking omdat het niet mogelijk is om door te vragen in het gesprek. De analyse verschilt daardoor echter niet van andere documenten die buiten de onderzoeker om tot stand zijn gekomen.³⁷ Er is in de analyse rekening gehouden met de achtergronden van de geïnterviewden en voor het gemak van de lezer is die informatie opgenomen in de voetnoten (functie, legering, dienstplichtig of beroeps).

In de bronnenkritiek is rekening gehouden met het feit dat complexe zaken sterk vereenvoudigd voorgesteld kunnen worden omdat het interview de vorm heeft aangenomen van een rollend narratief. Daarnaast is het geheugen van de geïnterviewde onbetrouwbaar; herinneringen kunnen bewust of onbewust gestuurd zijn door bijvoorbeeld trauma, mediaberichtgeving en/of de tand des tijds.³⁸ Hier ben ik me van bewust. De interviews die ik heb gebruikt zeggen iets over de UNIFIL-periode zelf, de periode daarna en de tijdsgeest op het moment van verslaglegging. De gesprekken zijn gehouden in de periode tussen 2007 en 2014, dus minstens tweeëntwintig jaar na beëindiging van de missie in 1985 én in de periode dat Nederlandse militairen in Afghanistan opereerden.

Omdat de interviews met Libanon-veteranen vooral een beeld geven van hoe zij zich de missie herinneren, heb ik ook bronnen bestudeerd uit de missieperiode zelf, zoals de defensiebladen die in het leven waren geroepen voor zowel de communicatie binnen het bataljon als met het thuisfront. *Dubbel Vier* werd door de voorlichtingsgroep in Libanon intern uitgegeven. Dit blad geeft een realistischer beeld weer dan de *Achterbanier*, die werd beheerd door voorlichters van de landmacht en het Ministerie van Defensie bij het Contactbureau (NL) Detachement UNIFIL. In de *Achterbanier* is heel bewust een rooskleuriger beeld naar buiten gebracht voor het thuisfront.³⁹ Nieuwsberichten en journalistieke reportages spreken dat beeld soms ook tegen. Tezamen met de officiële communicatie van de Nederlandse regering en de

³⁷ Fred Wester, 'Inleiding', in: Van den Berg, Scagliola en Wester (red.), *Wat Veteranen vertellen* (Amsterdam 2010) 13-28, aldaar 21-22.

³⁸ Stef Scagliola, 'Het interviewproject Nederlandse Veteranen: Een initiatief van het Veteraneninstituut', in: Van den Berg, Scagliola en Wester (red.), *Wat Veteranen vertellen* (Amsterdam 2010) 29-56, aldaar 32-33.

³⁹ Eildert Mulder, *Pratend voorwaarts: Een Nederlandse militaire tolk in de chaos van Libanon* (Meinema Zoetermeer 2010) 132.

parlementaire debatten dragen deze primaire bronnen bij aan het kwalitatieve onderzoek naar de constructie van het militaire zelfbeeld ten aanzien van de Nederlandse bijdrage aan UNIFIL tussen 1979 en 1985. Integratie van deze bronnen biedt inzicht in de ontwikkeling van dit beeld en een eventuele *post-hoc* constructie. Daarbij wordt vooral gekeken in hoeverre de sociale vergelijking met andere contingenten, de lokale bevolking en de strijdende partijen een rol hebben gespeeld in dit identiteitsvormende proces. In hoeverre werd het militair zelfbeeld bepaald in de relatie tot de ‘Ander’?

HOOFDSTUK 1 | NEDERLANDSE DEELNAME AAN UNIFIL

Alvorens in te gaan op de drie deelonderwerpen en het empirische onderzoek met betrekking tot de constructie van het Nederlandse militaire zelfbeeld ten aanzien van de UNIFIL-missie, is het noodzakelijk deze casus van historische context te voorzien. Waarom werd er in 1978 een vredesmacht geïnstalleerd in het zuiden van Libanon? Welk mandaat diende UNIFIL uit te voeren en met welke geweldsinstructies? Het kabinetsbesluit tot Nederlandse deelname deed – om verschillende redenen – wel wat stof opwaaien in de politiek en maatschappij, maar stuitte uiteindelijk niet op serieus verzet. In hoeverre is het verloop van het debat over UNIFIL-deelname bepalend geweest voor de beeldvorming over de missie en het zelfbeeld van de krijgsmacht? In de laatste paragraaf wordt, als opmaat naar hoofdstuk 4, stilgestaan bij de beeldvorming over Nederland als vredesmacht en het imago van de krijgsmacht voorafgaand aan de missiedeelname

1.1 De Libanese burgeroorlog

Na het uitbreken van de burgeroorlog in de Libanese hoofdstad Beiroet in 1975, viel het land “langs etnisch-religieuze en politieke breuklijnen” uiteen. Het toch al wankel Libanon implodeerde, het Libanese leger werd ontbonden en van een centraal gezag was nog nauwelijks sprake. Het gedesintegreerde leger verdeelde zich daarna in twee kampen: het overwegend christelijke *Lebanese Front* (LF) en de meer islamitische *Lebanese National Movement* (LNM). De gevolgen van de chaos grepen om zich heen, waarbij privélegertjes van de uiteengevallen facties elkaar te lijf gingen.⁴⁰

De *Palestine Liberation Organization* (PLO) had vanaf de jaren '70 steeds meer voet aan de grond gekregen in Libanon. Van hieruit voerden Palestijnse strijders geregeld aanvallen uit op Israël.⁴¹ Toen de PLO zich in 1976 aansloot bij de LNM, voelden christelijke partijen zich in het nauw gedreven en schakelden de hulp in van buurland Syrië dat gretig zat te wachten om haar invloed uit te kunnen oefenen in het Libanese machtsvacuüm.

Deze buitenlandse inmenging in de Libanese burgeroorlog bleek nog complexer in context van de Koude Oorlog. Syrië werd namelijk gesteund door de Sovjet-Unie en Israël had sterke banden met de Verenigde Staten. Een strijd tussen Israël en Syrië, die het toch al ‘niet

⁴⁰ Schoenmaker en Maas, ‘Inleiding’, 20.

⁴¹ Ibidem, 19.

zo met elkaar op hadden', werd daarom door de internationale gemeenschap gevreesd. Beide landen hadden echter in 1976 een geheim akkoord gesloten dat de Syrische invasie goedkeurde, weliswaar op strikte voorwaarden. Het Syrische leger kon dan wel de strijd aan gaan met de PLO, maar moest zich verre houden van de Libanees-Israëlische grens. Hierdoor vluchtten veel Palestijnse strijders naar het zuiden van Libanon. Volgens voormalig commandant van *Dutchbatt*, brigadegeneraal Steenaert, was dit PLO-gebied als het ware een staat in een staat.⁴² Vanuit deze grensstreek voerden zij infiltraties uit in Israël, die vervolgens werden beantwoord represailles van de *Israel Defense Forces* (IDF) op Libanees grondgebied, waardoor vooral de burgerbevolking slachtoffer werd.⁴³

Een 'Israëlische' bufferzone in Zuid-Libanon onder leiding van Majoor Haddad, oud-officier van het uit elkaar gevallen Libanese leger, en zijn christelijk-sjiitische militie zou de aanvallen op en infiltraties in Israël moeten voorkomen... De militie van Haddad kon deze taak echter niet naar behoren uitvoeren.⁴⁴

Toen strijders van de PLO op 11 maart 1978 bij de Israëlische kustplaats Haifa een bus kaaptten, met 37 Israëlische slachtoffers als gevolg, werd deze terreuraanslag door de IDF drie dagen later beantwoord met operatie *Litani*. In een rap tempo bezetten de IDF een groot deel van Zuid-Libanon tot aan de rivier de *Litani*, met uitzondering van de havenstad Tyrus en omgeving.⁴⁵

Het Israëlische plan om dit hele gebied te vrij te waren van PLO-elementen en een zogeheten 'veiligheidszone' in te stellen, liep volgens Schoenmaker en Roozenbeek om twee redenen uit op een mislukking. De Libanese regering was allerminst gecharmeerd van deze buitenlandse bezetting van hun grondgebied en schakelde de VN-Veiligheidsraad in. Dit resulteerde erin dat Israël, mede onder druk van de Verenigde Staten, was genoodzaakt zich terug te trekken en de beoogde zone op te geven. Daarnaast vluchtten veel Palestijnse strijders naar het noorden, achter de Syrische linies, terwijl er onder de burgerbevolking honderden slachtoffers vielen door artilleriebeschietingen en luchtbombardementen vanuit Israël. Huizen werden verwoest en tienduizenden mensen sloegen op de vlucht.⁴⁶

⁴² Mulder, *Pratend voorwaarts*, 13.

⁴³ Schoenmaker en Maas, 'Inleiding', 21-22.

⁴⁴ *Ibidem*, 22.

⁴⁵ *Ibidem*, 23-24.

⁴⁶ *Ibidem*, 24-25.

1.2 UNIFIL

Hoewel het de Libanese regering was die de VN-Veiligheidsraad aanspoorde om in te grijpen, gaven geopolitieke belangen tegen de achtergrond van de Koude Oorlog de doorslag om de IDF te laten terugtrekken en een ‘buffermacht’ te laten opereren in het zuiden van Libanon, de *United Nations Interim Force of Lebanon* (UNIFIL).⁴⁷ Het mandaat dat was gebaseerd op Hoofdstuk VI van het VN-Handvest, kwam haastig tot stand en werd op 19 maart 1978 in resolutie 425 vastgelegd. Daarin stond dat er een tussentijdse VN-troepenmacht zou worden ingesteld in Zuid-Libanon die werd uitgerust met een drieledige taak: de terugtrekking van Israëlische troepen faciliteren, het herstellen van internationale vrede en veiligheid en het helpen van de Libanese regering haar gezag in het gebied te herstellen.⁴⁸ Diezelfde dag nog werd in resolutie 426 vastgelegd hoe dit mandaat moest worden geïmplementeerd. Zo schreven de *rules of engagement* (RoE) voor dat de vredesmacht alleen geweld mocht gebruiken ter zelfverdediging of als de uitvoerbaarheid van het mandaat in het geding kwam. Bovendien moest UNIFIL zich onthouden van inmenging in binnenlandse aangelegenheden.⁴⁹

De haalbaarheid van dit mandaat stond vanaf het begin al ter discussie. Onder meer omdat de Palestijnse strijders rondom de havenstad Tyrus, de *Tyrepocket*, en in de zogeheten IJzeren Driehoek hun posities konden hernemen.⁵⁰ Ook droeg Israël, wegens wantrouwen, niet al haar posities over aan de UNIFIL. Waar UNIFIL in eerste instantie maar vijf posities kon innemen, waren dat er 24 na fikse onderhandelingen. Toch ontstond er, in een strook van ongeveer tien kilometer langs de noordgrens van Israël, een IDF-vriendelijke enclave die werd beheerd door de *De Defacto Forces* (DFF) van Majoor Haddad.⁵¹ Het uit elkaar houden van de IDF/DFF en de PLO bleek in de praktijk de voornaamste taak van de vredesmacht. Een gering uitvoerbare taak gezien het *peacekeeping* mandaat en de bijbehorende geweldsinstructies.⁵² “De kern van het probleem”, volgens kapitein Mulder, een Nederlandse tolk, “was dat de vrede die het bataljon moest handhaven in werkelijkheid niet bestond. Vrede afdwingen mocht ook

⁴⁷ Schoenmaker en Maas, ‘Inleiding’, 25.

⁴⁸ Ibidem, 26.

⁴⁹ Christ Klep en Richard van Gils, *Van Korea tot Kabul: De Nederlandse deelname aan militaire vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag 2005) 238.

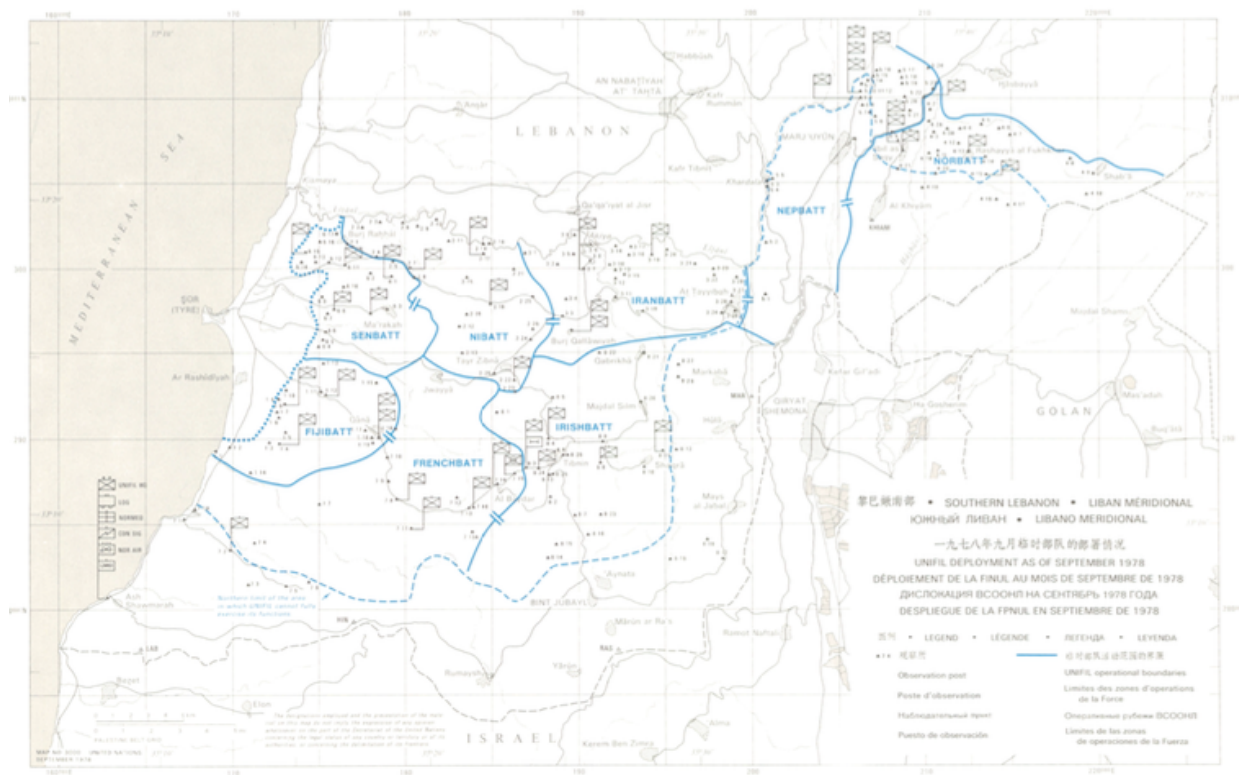
⁵⁰ Schoenmaker en Maas, ‘Inleiding’, 27.

⁵¹ Ibidem, 28; United Nations Security Council [Hierna: UNSC], ‘Report of the Secretary on the United Nations Interim Force in Lebanon (for the period 19 March to 13 September 1978)’, S/12845 (13 september 1978) 6-7.

⁵² Schoenmaker en Maas, ‘Inleiding’, 29-30.

niet, dat viel buiten het mandaat, althans buiten de gangbare interpretatie daarvan. Zodat dempen van geweld de hoogst haalbare ambitie werd.”⁵³

Om de neutrale positie van de VN-troepen zichtbaar te maken, waren alle voertuigen wit geverfd. Desalniettemin bevonden UNIFIL’ers zich vaak te midden van het geweld der strijdende partijen, al dan niet als doelwit, want veel autoriteit en respect genoten ze niet in het gebied. “UNIFIL was als vredesmacht in een oorlogssituatie verzeild geraakt.”⁵⁴ Bovendien beschikte zij niet over de juiste middelen; het arsenaal aan wapens was beperkt en geweld mocht alleen worden gebruikt in het geval van zelfverdediging. De opvattingen over wat werd verstaan onder zelfverdediging lieten trouwens grote verschillen zien tussen de contingenten (zie hoofdstuk 3). Hoewel de VN daaronder schaarde, “het verzet tegen gewelddadige pogingen UNIFIL te weerhouden van de uitvoering van haar taken”, zoals in het mandaat was vastgesteld, toonde de troepen zich vaak vergeeflijk om zo escalatie (en vergelding) te voorkomen.⁵⁵ Zo stonden de *peacekeepers* machteloos te observeren hoe de strijdende partijen in het missiegebied elkaar – en UNIFIL – het leven zuur maakten.

Afbeelding 2: Bataljonsvakindeling UNIFIL september 1978

⁵³ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 19.

⁵⁴ Schoenmaker en Maas, 'Inleiding', 30.

⁵⁵ Ibidem.

UNIFIL *Headquarters* (HQ) was gevestigd in Naqoura en lag buiten de bataljonsvakken om zo de neutraliteit te waarborgen. Een nare bijkomstigheid daarvan was dat het hoofdkwartier nu in de enclave van majoor Haddad kwam te liggen, zoals op de kaart is te zien. Op het hoofdkwartier, waar het bestuurlijke orgaan van UNIFIL was gelegen, was een grote verscheidenheid aan nationaliteiten in de missie vertegenwoordigd. Ieder land leverde zijn eigen ambtenaren en stafofficieren aan UNIFIL HQ, want naast de militaire staf, was hier eveneens de civiele tak van de missie gestationeerd. Hoofdtak was de operationele bevelvoering met afdelingen als Operaties en Inlichtingen, *Logops* (logistieke operaties), *Engineers* (genie), *Foodsection* (levensmiddelen e.d.), *Maintenance* (onderhoud), Personeelszaken en de *Military Police Company* (MPC).⁵⁶

In de beginfase van de missie was Nederland nog niet betrokken bij UNIFIL. Fiji, Senegal, Nepal, Nigeria, Noorwegen, Ierland, Iran en Frankrijk leverden de eerste troepen.⁵⁷ Die samenstelling veranderde al snel. Iran moest vanwege oplopende spanningen in het eigen land, de Iraanse revolutie, haar troepen terugtrekken. Bovendien was de VN bang dat met de religieuze aard van dat conflict de neutraliteit van de Iraanse blauwhelmen in het geding kwam.⁵⁸ Ook Frankrijk wilde zich niet meer in groten getale aan de Libanese zaak committeren. *Frenchbatt* werd teruggetrokken en alleen de Franse logistieke ondersteuning bleef intact.⁵⁹

De vertrekkende bataljons leverden een aanzienlijke bijdrage aan de missie. Het ging om bijna een kwart van de operationele sterkte. De VN was daarom naarstig op zoek naar landen die de Franse en Iraanse posities konden overnemen. Vanwege het tekort aan materieel moest dat bij voorkeur een zelfredzaam infanteriebataljon zijn dat over pantservoertuigen beschikte. Weinig landen stonden echter te springen om deel te nemen aan een missie die gedoemd was te mislukken. Zodoende kwam, als een van de laatste opties, Nederland in beeld bij de militair-adviseur van VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, kolonel T.K. Dibumama.⁶⁰

Hoewel het Nederlandse buitenland- en defensiebeleid tegenwoordig als tweede kerntaak het bevorderen van de internationale rechtsorde heeft, zoals vastgelegd in artikel 97 van de Grondwet, werd Nederland destijds niet geschikt geacht voor het uitvoeren van een vredezaak voor de VN.⁶¹ Nederland had internationaal, als gevolg van de trage afwikkeling

⁵⁶ John van Heijst, *Dikkeboemenboek: UNIFIL is voor ons geschiedenis* (Harderwijk 2011) 23.

⁵⁷ UNSC, 'Report of the Secretary on the United Nations Interim Force in Lebanon', 21.

⁵⁸ 'Unifil bezorgd over komst Iraniërs', *De Waarheid* (10 december 1979) 8.

⁵⁹ Ben Schoenmaker & Loe Maas, 'Het besluit', in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 53-84, aldaar 53.

⁶⁰ Schoenmaker & Maas, 'Het besluit', 54-57.

⁶¹ Artikel 97 van de Nederlandse Grondwet

van het dekolonisatieproces in Nieuw-Guinea en Indonesië, een slechte reputatie met betrekking tot de mensenrechten. Het getuigt van een gespleten imago, want Nederland bepleitte op politiek niveau juist actief steun aan vredesoperaties. Voor de VN gold: nood breekt wet. Toen ook Finland, Denemarken en België niet wilden bijdragen, lag er een uitgelezen kans om gebruik te maken van het (eigenlijk vergeten) Nederlandse stand-by bataljon dat in 1963 door toenmalig Minister van Buitenlandse Zaken (BuZa), Joseph Luns, was beloofd aan de VN voor het uitvoeren van vredesoperaties. Bovendien zou het vervullen van de VN-taak het imago van de Nederland op het wereldtoneel wat kunnen opkrikken. Een afwijzing van het verzoek tot deelname zou, daarentegen, imago-schade kunnen opleveren.⁶²

1.3 Het debat over Nederlandse deelname

Het politieke debat over de uitzending van Nederlandse UNIFIL-militairen naar Libanon verliep aanvankelijk rustig. Het nog informele verzoek tot deelname werd echter nog achter gesloten deuren besproken. Op 20 december 1978 kwamen de vertegenwoordigers van BuZa en Defensie bijeen. BuZa stemde positief. Nederland had ten slotte jarenlang kenbaar gemaakt bereid te zijn een VN-taak op zich te willen nemen. De geloofwaardigheid van het land stond nu op het spel. De Landmachtstaf was minder positief en gaf te kennen op gronde van operationele en organisatorische bezwaren deelname te ontraden. Zouden zij de NAVO-taak nog wel naar behoren kunnen uitvoeren? Waren zij wel genoeg voorbereid om op korte termijn inzetbaar te zijn? Zou de publieke opinie de risico's die aan de missie verbonden waren aanvaarden?⁶³

Op 4 januari stond het verzoek tot deelname op de agenda van het kabinetsberaad. Er moest spoedig een besluit worden genomen, waarop de Minister van Defensie, Willem Scholten, voor een moeilijke afweging kwam te staan: politiek gewin of militaire uitvoerbaarheid? Tijdens het beraad kwam bovendien een ander heikel punt naar voren: de relatie met Israël. Enerzijds moest Nederland in het kader van de missie een neutrale positie kunnen garanderen aan de VN. Anderzijds kon de historisch goede band met Israël niet op het spel worden gezet. Dat was geen probleem volgens Chris Van der Klaauw, de Minister van Buitenlandse Zaken. Moshe Dayan, zijn Israëliische gelijke, had hem in Brussel laten weten dat hij de legering van Nederlandse militairen in Libanon juist toejuichte. Bovendien zou de

⁶² Schoenmaker & Maas, 'Het besluit', 54; Klep, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'*, 207.

⁶³ Schoenmaker & Maas, 'Het besluit', 66-70.

bijdrage aan UNIFIL een evenwichtiger positie van Nederland in het Midden-Oosten laten zien. Van der Klaauw sprak zich in deze vergadering overigens alleen maar positief uit over deelname. Tegenargumenten – die er wel degelijk waren – bracht hij niet ter sprake. Het standpunt van BuZa was duidelijk.⁶⁴

Nu was het wachten op Scholten. Zou hij meer gehoor geven aan de politieke overwegingen van zijn collega-minister of de waarschuwingen van de Landmachtstaf ter harte nemen? Van der Klaauw bleek niets te hoeven vrezen: op 12 januari stemde bijna het gehele kabinet (op de Minister van Onderwijs na) vóór deelname aan de UNIFIL. De ministers waren het erover eens dat zij het VN-verzoek eigenlijk niet konden weigeren, dat waren zij de internationale gemeenschap verplicht. Zo werd het ook medegedeeld aan de Tweede Kamer, die in eerste instantie wat tegensputterde omdat ze niet eerder op de hoogte was gesteld, maar van daadwerkelijk verzet was geen sprake.⁶⁵

Protest bleef echter niet uit. De publieke opinie was veel kritischer dan politiek Den Haag in eerste instantie had ingeschat. Schoenmaker en Maas schrijven dat “het beeld werd bepaald door weerspannige dienstplichtigen, aangeslagen verloofdes, geëmotioneerde ouders, protesterende militaire belangenverenigingen en op dit alles reagerende Kamerleden.”⁶⁶ Voor de samenstelling van het Nederlandse detachement werd namelijk een beroep gedaan op het 44e pantserinfanteriebataljon ‘Johan Willem Friso’, dat in Zuidlaren gelegerd was. Onder hen waren vele dienstplichtigen. Dit viel niet in goede aarde. Op 15 januari werd het Actiecomité Verontruste Ouders opgericht dat bestond uit ouders die hun kinderen liever niet zagen afreizen naar het gevaarlijke Libanon. Zij vonden hun kroost namelijk te jong en het materieel, daarentegen, te oud.⁶⁷ Ook journalisten schreven er fel op los. Was Den Haag zich wel bewust van de risico’s?

In de berichtgeving van de ministers aan de Tweede Kamer op 31 januari werd benadrukt dat deelname aan de missie slechts een verschuiving van nationale troepen naar VN-troepen zou betekenen. De Minister van Buitenlandse Zaken bracht nog eens onder de aandacht dat “UNIFIL geen oorlogsmacht is, maar dient om de orde en de rust te handhaven. Het zal hoogstens te maken krijgen met kleine schermutselingen.”⁶⁸ De VN-majoor in Jeruzalem, Jan

⁶⁴ Schoenmaker & Maas, ‘Het besluit’, 66, 67, 75.

⁶⁵ Ibidem, 82-83.

⁶⁶ Ben Schoenmaker & Loe Maas, ‘Het debat’, in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 85-118, aldaar 85.

⁶⁷ Schoenmaker & Maas, ‘Het debat’, 90.

⁶⁸ Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: TKSG), Kamerstukken 1978-1979, 15441 nr. 3, blz. 4, 31 januari 1979, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/0000179547> (geraadpleegd op 6 juni 2022).

de Bruin, stelde zelfs: “wat is gevaar, er bestaat natuurlijk een zeker risico, maar dat bestaat ook wanneer je in Nederland een straat oversteekt.”⁶⁹

Dit argument stelde de militaire vakbonden, de Vereniging Van Dienstplichtige Militairen (VVDM) en de Algemene Vereniging van Nederlandse Militairen (AVNM), niet gerust. Waarom wilde Frankrijk zich terugtrekken? Waarom had UNIFIL al zoveel gewonden en doden op haar naam staan? Eén dag na de uitspraak van de minister stonden de vakbonden met kamelen te protesteren op het Binnenhof tegen de gedwongen uitzending van dienstplichtigen naar Libanon (zie afbeelding 3). Op 6 februari deelde Minister Scholten de Tweede Kamer mee dat het bataljon – 810 man sterk – naar het Midden-Oosten zou afreizen.

Meer dan 500 van hen waren dienstplichtig.⁷⁰ Hoewel er de mogelijkheid was om een verzoek van vrijstelling in te dienen, gingen 120 dienstplichtigen uiteindelijk toch op onvrijwillige basis naar Libanon.⁷¹

Volgens René Moelker en Joseph Soeters zeggen deze bezwaren van het thuisfront, de vakbonden en de dienstplichtigen zelf iets over de vermaatschappelijking van de krijgsmacht, waarbij het beroep van de militair niet meer als een roeping werd gezien, maar als een contractueel verbond in de vorm van werknemer. Normen en waarden van de maatschappij, onder ander tot uiting komend in wetten, regels en organisatieprincipes, werden van toepassing verklaard op de krijgsmacht.⁷² De VVDM had op dit gebied al andere heikele twistpunten veroverd, zoals het afschaffen van de groetplicht en het vrij laten van de haardracht. Over het

⁶⁹ Nationaal Archief, Den Haag [hierna; NL-HaNa], Ministerie van Defensie [hierna: Def], Contactbureau Vredesmachten en voorganger [1968-1990], Nederlandse Detachement UNIFIL [1979-1984], Opleidingsdetachement Libanon [1984-1986], [hierna: UNIFIL, MFO, UNTAG] nummer toegang 2.13.213, inventarisnummer [hierna: inv.nr.] 371, *Nieuwe Leidsche Courant* (3 maart 1979) 23.

⁷⁰ TKSG, Kamerstukken 1978-1979, 15441 nr. 11, blz. 1, 6 februari 1979, <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/0000179554> (geraadpleegd op 6 juni 1979).

⁷¹ M.G. Woerlee, ‘Het Nederlandse VN-contingent in Libanon 1979-1985 (2, slot)’, *Militaire Spectator* 158:10 (1989) 448-457, aldaar 455.

⁷² René Moelker en Joseph Soeters, ‘Het verschijnsel krijgsmacht: ontstaan en functies’, in: Hans Born, René Moelker en Joseph Soeters (red.), *Krijgsmacht en samenleving: klassieke en eigentijdse inzichten*, (Tilburg University Press 1999) 20.

kunnen behouden van deze verworvenheden tijdens de missie werden zelfs Kamervragen gesteld door de Politieke Partij Radikalen (PPR), een afsplitsing van de Katholieke Volkspartij (KVP) en de Anti-Revolutionaire Partij (ARP), de voorloper van GroenLinks.⁷³

1.4 Het beeld van de Nederlandse krijgsmacht

In de voorgaande paragraaf kwam al naar voren dat Nederland wegens haar optreden in het dekolonisatieproces van Indonesië en Nieuw-Guinea niet geschikt werd geacht deel te nemen aan vredesoperaties. Binnen de internationale gemeenschap was de Nederlandse reputatie op het gebied van de mensenrechten gerust erbarmelijk te noemen. Nu *Dutchbatt* tóch een taak ging vervullen voor de VN-vredesmacht in Libanon, vroeg men zich in binnen- en buitenland af wat voor types die Nederlandse militairen nou waren.

Het imago van de Nederlandse militair was voorafgaand aan de missie in Libanon al internationaal onderwerp van discussie geweest. In de buitenlandse pers werd vanaf de jaren '70 met enige regelmaat over de langharige Nederlandse soldaten bericht, schrijven Jan van der Meulen en Norbert-Jan Nuij. De vermaatschappelijking van de krijgsmacht – het afschaffen van de groetplicht en de vrije haardracht – waren niet onopgemerkt gebleven over de grens. Zo kopte de *Sunday Telegraph* in de zomer van 1973 over ‘*the Dutch*’: “*The shaggy army ambles to war*”.⁷⁴

Het Nederlandse leger worstelde destijds met deze reputatie. Het werd door de legerleiding als pijnlijk ervaren.⁷⁵ Ook een ambtenaar bij het Ministerie van Defensie had zich bitter geuit over hoe buitenlandse media de Nederlandse krijgsmacht hadden afgeschilderd als een “verheven scoutingvereniging”, berichtte de *New York Times* op 28 oktober 1975. De Amerikaanse krant weidde dit artikel aan “het grote debat” dat in Nederland gevoerd werd; enerzijds werd het nieuwe ‘democratische’ karakter van de krijgsmacht gelauwerd, anderzijds zou zij haar geloofwaardigheid als gevechtseenheid hebben verloren. De hamvraag: hoe zouden deze langharige ongedisciplineerde soldaten presteren in de strijd?⁷⁶

⁷³ TKSJ 1978-1979, 15441 nr. 3, blz. 5, 31 januari 1979, <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/0000179547> (geraadpleegd op 6 juni 2022).

⁷⁴ ‘The shaggy army ambles to war’, *Sunday Telegraph* (26 augustus 1973) geciteerd in: Jan van der Meulen en Norbert-Jan Nuij, “‘Ongelooflijk maar waar’: De triomf van de langharige soldaat”, in: Jan Hoffenaar, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning: Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 100-116, aldaar 113.

⁷⁵ Van der Meulen en Nuij, “‘Ongelooflijk maar waar’”, 113.

⁷⁶ Paul Kezemis Special, ‘Dutch Debate Unpolished Army’, *The New York Times* (28 oktober, 1975).

Volgens brigade-generaal Han Roos, die voor hetzelfde artikel in het West-Duitse Seedorf door de *New York Times* werd geïnterviewd over zijn ervaringen met de “*shaggy*” Nederlandse soldaten in NAVO-verband, zouden zijn troepen wel degelijk in staat zijn tot vechten als het erop aankwam. Hoewel hij nog steeds niet gewend was aan de ‘nieuwe regels’, kon hij ze inmiddels wel accepteren. Het gebrek aan discipline werd volgens Roos ruimschoots gecompenseerd met het vermogen om zelf na te denken en te improviseren. Zijn militairen konden meer dan alleen orders opvolgen (in tegenstelling tot de Amerikaanse en Britse beroepslegers). Bovendien hadden buitenlandse militaire waarnemers zijn troepen juist geprezen om hun professionaliteit. Zij deden ook niet onder voor andere krijgsmachten die vooral uit dienstplichtigen bestonden, zoals België en West-Duitsland.⁷⁷

Toch verwachtte de VN van de Nederlandse militairen ook niet veel krijgshaftigheid. “Soldaten die niet van vechten houden”, zo citeerde Bert Bommels de VN-voorlichter in Libanon, Samir Sanbar, in het *Het Parool* van 26 januari 1979.⁷⁸ De voorlichter keek uit naar de komst van de Nederlanders, juist vanwege hun anti-militaire mentaliteit. Een goede eigenschap voor een vredestaak.⁷⁹ Het idee van de ‘softe’ Nederlandse militair bestond dus al voor *Dutchbatt* daadwerkelijk in actie kwam.

Ook in Nederland had het beeld van de “slappe hap”, zoals Schoenmaker en Maas het duiden, in beginsel de overhand.⁸⁰ Dat kwam ten eerste door de inspanningen van de militaire vakbonden. “Het zijn de soldaten van vroeger niet meer. (...) Ons leger wordt op het ogenblik ondermijnt door organisaties als de VVDM.”⁸¹ Daarnaast benadrukte het Comité van Verontruste Ouders continu dat de dienstplichtigen die naar Libanon werden uitgezonden te jong en onervaren waren. Ten derde versterkten opiniemakers in de media het idee dat die slordige jonge mannen zonder discipline (nog onder de rok van moeders) niet opgewassen waren tegen een oorlog waar niemand iets van begreep. Tot slot droegen het verouderde materieel, de gebrekkige voorlichting en de karige opleiding voor de VN-taak, die was namelijk verkort tot één dag van negen uur, bij aan dit beeld.⁸² Kortom, waren ‘onze’ jongens geschikt om als vredesmacht op te treden?

⁷⁷ Paul Kezemis Special, ‘Dutch Debate Unpolished Army’, *The New York Times* (28 oktober, 1975).

⁷⁸ Bert Bommels, ‘Voorlichter VN in Libanon: “Hollanders die hebben we net nodig” Militairen die niet zo van vechten houden’, *Het Parool* (26 januari 1979) 3.

⁷⁹ Bommels, ‘Voorlichter VN in Libanon’, 3.

⁸⁰ Schoenmaker & Maas, ‘Het debat’, 91.

⁸¹ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Jacques Cats, ‘Charles Holman wil zo naar Libanon’, *PZC* (3 maart 1979) 9.

⁸² Schoenmaker & Maas, ‘Het besluit’, 64.

Hoewel de Koninklijke Landmacht (KL) in den beginne sceptisch was over de UNIFIL-deelname – zij had immers vele bezwaren – schaarde zij zich na het officiële besluit om naar Libanon te gaan pal achter het kabinet. Dat de KL de missie eerder onverantwoord had gevonden en deelname sterk had afgeraden, voornamelijk omdat de NAVO-taak eronder zou leiden, maar ook vanwege de risico's, was destijds niet bekend in de publieke opinie en de Tweede Kamer. De KL deed er nu alles aan om de missie zo vreedzaam mogelijk voor te stellen aan het Nederlandse volk en keerde zich tegen het idee dat de 'Hollandse jongens' niet konden vechten, terwijl de legerleiding in de jaren daarvoor continu had geklaagd over de staat van het Nederlandse leger: over de karige training, de verloedering van de discipline en het verdwijnen van de krijgstucht.⁸³ Een knap staaltje 'omdenken'...

Zo vroeg een journalist in de uitzending van het journaal op 16 januari aan de commandant van het Nederlandse UNIFIL-bataljon, luitenant-kolonel E. H. Lensink: "Nu is er de laatste tien jaar nogal wat veranderd in het leger. Wat minder discipline, wat meer inspraak. De Nederlandse soldaat in vreedstijd, is die nog wel adequaat voor een functie op het oorlogsslagveld in het Midden-Oosten?"⁸⁴ De bataljonscommandant antwoorde daarop: "Ik geloof niet dat u kunt spreken van een oorlogsslagveld. Ik ben niet voldoende op de hoogte wat betreft de actuele situatie aldaar. Ik weet nog niet precies in welk gebied wij komen. Dat ik daar niet over kan oordelen. Maar ik kan u wel zeggen (...) dat de Nederlandse soldaat in ernstige situaties, u moet dan denken aan de treinkapingen die er geweest zijn, toch bewezen heeft dat hij weet hoe hij moet staan, hoe hij moet optreden en dat hij allerwege toch de bewondering heeft gewekt van iedereen die hem heeft waargenomen."⁸⁵

Het kabinet en de KL hadden er belang bij dat genoeg vrijwilligers zich aandienden om naar Libanon te gaan. Daarom poogden zij de missie zo rooskleurig mogelijk voor te stellen. Eerdere bezwaren met betrekking tot de risico's die Nederlandse militairen zouden lopen in de Libanese brandhaard werden terzijde geschoven. Deze 'campagne' heeft er onder andere toe geleid dat de deelname aan UNIFIL te boek kwam te staan als 'vakantiemissie', tot groot ongenoegen van veel veteranen (zie hoofdstuk 4). De voorlichtingsfilm *Het zevende gebied* (1979) heeft een belangrijke rol gespeeld in deze beeldvorming.⁸⁶ In de film, die bedoeld was

⁸³ Schoenmaker & Maas, 'Vorbereiding en vertrek', in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 119-142, aldaar 125.

⁸⁴ Archief Beeld en Geluid, K61736 – M2009 165, Journaal (16 januari 1979).

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ Ministerie van Defensie, 'Het zevende gebied', (1979), <https://www.youtube.com/watch?v=IEEEVJRPu6g> (geraadpleegd op 6 juni 2022).

om dienstplichtigen over de missie te informeren, zijn beelden te zien van surfplanken, witte stranden, zwemmende en zonnende militairen, ontblote bovenlichamen en een potje schaak. “Een wervelende film”, aldus kolonel J. Tjassens. De contingentscommandant probeerde dit beeld nog te corrigeren door juist de discipline te benadrukken. “Een surfplank en een duik in de Middellandse Zee zijn misschien denkbaar in Israël of op Rhodos, of op Cyprus wat mij betreft, maar niet in het roerige Libanon. In zoverre is het niet zo wervelend.”⁸⁷

Tevergeefs, het beeld van een ‘vakantiemissie’ bereikte zelfs de nationale popcultuur. “Met zonne-olie en kanon gaan wij naar Libanon!”, zo zong de Eindhovense band Bots in het nummer ‘Libanon’.⁸⁸ Het ‘vakantiegevoel’ werd hier nog eens benadrukt, met als gevolg dat veteranen bij terugkomst in de maatschappij werden gezien als vakantiesoldaat en niet de erkenning kregen van het geestdodende en gevaarlijke werk dat zij hadden verricht, schrijft Ron de Vos in zijn boek *Alleen kinderen huilen*.⁸⁹ De journalistiek droeg hier ook sterk aan bij. “Soms lijkt her erop dat de 800 Nederlandse militairen alleen maar op vakantie gaan”, zo schreef Ferry Mingelen in de *Nieuwe Leidsche Courant*.⁹⁰

Pogingen om het beeld van een ‘vakantiemissie’ bij te stellen in de beginperiode van de Nederlandse UNIFIL-deelname slaagden nauwelijks. Hoewel contact met de pers sterk was afgeraden, vonden sommige *Dutchbatt*’ers toch de weg naar de media. In ‘Dagboek uit Libanon’ schrijft ‘Jan Soldaat’ bijvoorbeeld: “De laatste tijd hebben we gemerkt, dat we hier in Libanon niet zitten om alleen maar vakantie te vieren en heerlijk van de zon te genieten.” De soldaat, die anoniem zijn ervaringen deelde, was door Majoor Haddad bestookt met mortieren.⁹¹

⁸⁷ Ministerie van Defensie, ‘Het zevende gebied’.

⁸⁸ Bots, ‘Libanon’.

⁸⁹ Ron de Vos, *Alleen kinderen huilen* (Rijswijk 1997) 233.

⁹⁰ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Ferry Mingelen, ‘Israel en VN pessimistisch over kansen UNIFIL. Libanon is een ziekte’ *Nieuwe Leidsche Courant* (3 maart 1979) 23.

⁹¹ Jan Soldaat, ‘Dagboek uit Libanon: We zijn een vredesleger, maar als het moet schieten we’, *De Telegraaf* (5 mei 1979) 21.

HOOFDSTUK 2 | MULTINATIONALE MILITAIRE SAMENWERKING

De beeldvorming over de Nederlandse militairen voorafgaand aan de uitzending naar Libanon was niet eenduidig. Terwijl kopstukken binnen de KL zich eerder nog negatief hadden uitgesproken over de fysieke en mentale weerbaarheid van de Nederlandse dienstplichtigen (en hun internationale reputatie), zorgde het besluit om deel te nemen aan UNIFIL ervoor dat dit standpunt werd ingeruild voor een veel positiever beeld over haar personeel. Die jongens met lange haren waren ineens heel goed in staat een VN-taak uit te voeren.⁹² De publieke opinie was sceptischer: ouders, dienstplichtigen, Tweede Kamerleden en journalisten maakten zich zorgen over de risico's waaraan de UNIFIL-militairen blootgesteld zouden worden.⁹³ Evengoed ontstond tegelijkertijd het beeld dat de Libanonganger op vakantie was.

In de komende hoofdstukken wordt onderzocht in hoeverre die beelden veranderden tijdens de missie. Speciale aandacht gaat nu uit naar een van de drie pijlers: de multinationale militaire samenwerking. In hoeverre speelde het multinationale karakter van de missie een rol in de manier waarop *Dutchbatt* zichzelf zag (en ziet)? Hoe kreeg het idee van een 'eigen' Nederlandse aanpak ('Zelf'), een manier van nationaal operationeel optreden, gestalte in relatie tot de andere krijgsmachten van UNIFIL ('Ander')? Om terug te grijpen op de theorie: in hoeverre speelden *Social Identity Theory* en *Othering* een rol in de constructie van het zelfbeeld? Om dit wij-zij-denken te kunnen onderzoeken, worden de percepties van Nederlandse militairen over de andere contingenten (vooroordelen) die zijn geuit in de media, de defensiebladen en de interviews geanalyseerd. Welke factoren komen dan naar voren?

Een missiegebied brengt een grote verscheidenheid aan culturen bij elkaar, benadrukken de Israëliëse auteurs Efrat Elron en Eyal Ben-Ari, respectievelijk organisatie psycholoog en emeritus-hoogleraar antropologie. Het brengt een proces van inclusie en exclusie – het creëren van een *in-group* en *out-group* – met zich mee (zie 2.2). Dat proces voltrekt zich niet alleen op tactisch niveau, maar ook op strategisch/bestuurlijk vlak. “*The UN’s ideal of autonomous national cultures that are somehow equal conceals a topography of power.*”⁹⁴ Volgens Elron

⁹² NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Leon Vankan, 'Libanon Korps gestaald', *Vaderland* (2 maart 1979) 2.

⁹³ Schoenmaker & Maas, 'Het debat', 91.

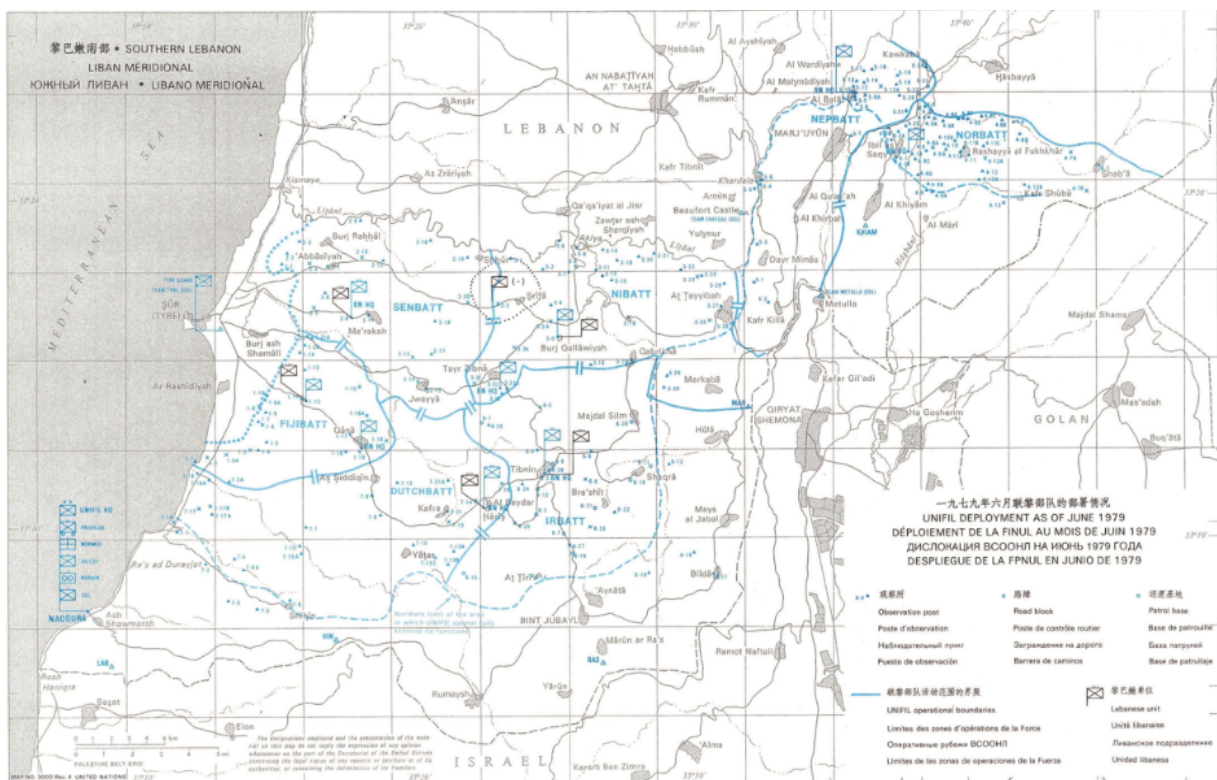
⁹⁴ Eyal Ben-Ari en Efrat Elron, 'Blue Helmets and White Armour: multi-nationalism and multi-culturalism among UN peacekeeping forces', *City and Society* 8:2 (2001) 271-302, aldaar 297.

en Ben-Ari demonstreert een VN-missie dus een machtstopografie, waarbij belangrijke functies met name worden toegespeeld aan machtige en rijke – vaak westerse – landen.

Was er sprake van een Nederlandse machtspositie of juist ondergeschikte rol? Zo ja, heeft die positie invloed gehad op het zelfbeeld? Om dit te kunnen analyseren is meer kennis over de missie nodig. Hoe was de missie opgezet? Het gaat in deze paragraaf om de indeling van de bataljonsvakken, de rol- en taakverdeling in de *Area of Operations* (AO) en de functies die Nederland bekleedde op het hoofdkwartier.

2.1 De verdeling van de bataljonsvakken, rolvulling en het takenpakket

De wijze waarop de bataljons opereerden hing in sterke mate af van de aard van hun operatiegebied en de taken die zij moesten uitvoeren. Dit hing samen met de bevolkingssamenstelling, de aanwezigheid van strijdende partijen en terrein. Nederland nam op 14 maart 1979 het gebied van de Fransen (*Frenchbatt*) over, de grootste sector van UNIFIL en “wellicht het lastigst te controleren.”⁹⁵ Zoals op de kaart is te zien, strekte het Nederlandse bataljonsvak zich uit van de kust tot zo’n vijftien kilometer landinwaarts. In het noorden

Abbeelding 4: Bataljonsvakindeling UNIFIL juni 1979

⁹⁵ Herman Rozenbeek, ‘Dutchbatt aan zet’, in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 149-178, aldaar 158.

grensde het aan de bataljonsvakken van Fiji (*Fijibatt*) en Senegal (*Senbatt*) en in het oosten aan dat van Ierland (*Irishbatt*). In het zuiden grensde het aan de DFF-enclave van Majoor Haddad. Afgezien van een sinaasappelplantage langs de kust, was het terrein heuvelachtig met diepe drooggevallen rivierbeddingen, de zogeheten *wadi's*.⁹⁶

Het bezetten, bewaken en beveiligen van dit bataljonsvak was *Dutchbatt's* primaire taak. Met observatieposten, *roadblocks* en patrouilles moesten ze infiltraties van de IDF, DFF en de PLO zien te voorkomen.⁹⁷

Hoe werd eigenlijk bepaald welk contingent waar werd ingezet? Het zijn puur strategische en operationele overwegingen geweest die meespeelden in de beslissing om een bepaald contingent in een zeker gebied in te zetten, zegt generaal Erskine in zijn boek *Mission with UNIFIL*.

The deployment of particular units into particular areas of responsibilities has never been based on any special national military considerations or political biases, but purely on strategic considerations and other exigencies on the ground.⁹⁸

Hiermee lijkt hij de stelling van Ben-Ari en Elron over de machtstopografie van de VN tegen te spreken. Toch zal blijken dat het juist die overwegingen zijn die een grote ongelijkheid laten zien tussen de contingenten.

Materieel

Een van de factoren die grote invloed heeft gehad op de gebiedspositie van *Dutchbatt* is het materieel. In het vorige hoofdstuk kwam naar voren dat het voor de VN belangrijk was dat Nederland de beschikking had over pantservoertuigen, omdat de UNIFIL-vredesmacht in het begin slechts voornamelijk bestond uit lichte infanteriebataljons. Het Nederlandse contingent was ook het zwaarst uitgerust van UNIFIL, met onder andere 120mm mortieren en antitankwapens (TOW).⁹⁹ De mortieren werden echter amper ingezet en dan alleen voor het verlenen van lichtsteun.¹⁰⁰ Hoewel de RoE voorschreven dat er geen zware, maar enkel lichte

⁹⁶ Roozenbeek, 'Dutchbatt aan zet', 158.

⁹⁷ NIMH, United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL), 1-9, aldaar 6.

⁹⁸ Emmanuel A. Erskine, *Mission with UNIFIL: An African Soldier's Reflections* (Londen 1989) 28.

⁹⁹ P.H. Kamphuis, B. van Opzeeland en A. Tjepkema, *Blauwe Baretten. Tussen Twee Vuren in Libanon* (Amsterdam 1981) 52-53.

¹⁰⁰ Roozenbeek, 'Dutchbatt aan zet', 156.

wapens zouden worden gebruikt mits die dienden ter zelfverdediging, zijn de TOW's enkele keren ingezet.¹⁰¹

UNIFIL-veteranen zijn zich ervan bewust dat het Nederlandse bataljon het beste was uitgerust. Volgens luitenant Kees Bolderman, verbindingsofficier op het Nederlandse hoofdkwartier in Haris, had *Dutchbatt* verreweg het beste materieel.¹⁰² Daarom leverden zij ook altijd de commandant van de calamiteiten eenheid, de *Force Mobile Reserve* (FMR), waartoe ook de Nederlandse tolken behoorden. Over zijn ervaringen schreef hij het boek *In dienst van de vrede*.¹⁰³ De FMR werd in 1979 opgericht, toen bleek dat de vijandelikheden van de strijdende partijen waren onderschat. Zoals gezegd, was Nederland oververtegenwoordigd in deze eenheid, vooral vanwege de pantservoertuigen. De expertise en het materieel die nodig waren voor de operationele taken van deze *unit*, waren met name bekend bij de NAVO-landen, stelt de internationale veiligheidsdeskundige John Hillen. De 'ontwikkelingslanden' hadden namelijk geen ervaring met een dergelijk takenpakket en beschikten niet over het benodigde materieel.¹⁰⁴

Hoewel generaal Erskine het bestaan van een machtstopografie in zijn memoires ontkent, laat dit voorbeeld de discrepantie in welvaart, materieel en training tussen NAVO-landen en 'ontwikkelingslanden' zien, waaraan de vertegenwoordiging van die landen in belangrijke posities inherent was.

De West-Europese onderdelen waren "erg goed geoutilleerd", beweerde kapitein J. van de Ven, onderdeel van UNIFIL's logistieke staf, in een interview met het blad *Dubbel Vier*.¹⁰⁵ Vanwege zijn functie kwam hij bij alle bataljons langs. Het meeste en het grootste materieel was inderdaad bij *Dutchbatt* te vinden. Bovendien had de kapitein een groot onderscheid in het ontwikkelingspeil ten opzichte van het onderhoud waargenomen. Bij andere bataljons, met name *Nepbatt* (Nepal), *Fijibatt* en *Nibatt* (Nigeria), was het vaak "behelpen", terwijl zij tegelijkertijd terughoudend waren met het vragen om hulp uit "beleefdheid". Volgens Van de

¹⁰¹ Herman Rozenbeek, 'Het gebruik van geweld', in: Ben Schoenmaker & Herman Rozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 241-262, aldaar 242-243, 259.

¹⁰² Kees Bolderman, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Verbindingsofficier/Operation officer op Libanees huis in Haris (maart 1982 – september 1982)', VI 982 (17 maart 2010).

¹⁰³ J.C.L. Bolderman, *In dienst van de vrede: Het Nederlandse VN-bataljon in Libanon* (Franker 1992).

¹⁰⁴ John Hillen, *Blue Helmets: The Strategy of UN Military Operations* (Washington 1998) 114.

¹⁰⁵ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, *Dubbel Vier* 1:18 (26 juli 1979) 3.

Ven stak *Dutchbatt* wat dat betreft met kop en schouders boven de rest uit en presteerde boven de UNIFIL-normen.¹⁰⁶

Zowel dienstplichtigen als beroepsmilitairen benadrukten de superieure rol van *Dutchbatt* inzake materieel en de FMR ten tijde van de missie. Het zorgde ervoor dat zij positiever naar zichzelf gingen kijken. Zeker omdat zij het imago van de “slappe hap” nog van zich af probeerden te schudden. “In het begin werd er zo een beetje gekeken van ‘wat moeten die jonge soldaatjes hier?’ Maar nu zijn ze heel positief over ons. Je ziet het ook aan het feit dat als ergens moeilijkheden zijn de Nederlanders worden ingeschakeld”, aldus soldaat Alje Bosma in het *Nieuwsblad van het Noorden*.¹⁰⁷ Het proces van sociale categorisatie – zij proberen de omgeving, anderen en zichzelf te categoriseren – en identificatie – aan die groepsidentiteit wordt de helpende rol van FMR-rol toegekend – is hier duidelijk waarneembaar. De percepties over het Nederlandse optreden (‘Zelf’) werden gevormd door de helpende rol ten overstaan van de meer hulpbehoevende troepenmachten (‘Ander’). Dit proces van sociale vergelijking droeg bij aan het beeld van een sterke *in-group* en een zwakke *out-group*.

Het beeld van een goed uitgerust Nederlands bataljon dat oververtegenwoordigd was in de FMR (en dus een belangrijke positie had binnen UNIFIL) is constant, toen en achteraf. De bronnen spreken elkaar niet tegen. Althans, als het gaat om de percepties van militairen. Volgens mediahistoricus Bernadette Kester beschouwde de journalistiek het Nederlandse bataljon vaak “als niet meer dan een radertje in een groter geheel, ondanks de dominante rol die *Dutchbatt*’ers binnen de FMR speelden.”¹⁰⁸

Operationele vrijheid?

Hoewel de operationele regie bij de *force commander* lag en de UNIFIL-bataljons op papier vrij weinig handelingsvrijheid hadden, traden zij volgens kapitein Mulder, in de praktijk “nogal autonoom” op.¹⁰⁹ Volgens John Hillen komt dat doordat het opzetten van de operationele taken in de beginfase van de missie nogal op zich liet wachten. Orders vanuit het hoofdkwartier bleven uit waardoor contingenten hun eigen operationele plan moesten trekken. Hierdoor verschilden de benaderingswijzen van de UNIFIL-troepen op tactisch niveau onderling sterk.¹¹⁰

¹⁰⁶ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, *Dubbel Vier* 1:18 (26 juli 1979) 3.

¹⁰⁷ Wim Jassies, ‘De ommezwaai van een Libanon-ganger’, *Nieuwsblad van het Noorden* (26 juli 1979) 15.

¹⁰⁸ Bernadette Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof: Beeldvorming over blauwhelmen in Libanon, 1979-1985’, in: Jan Hoffenaar, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning: Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 169-186, 183.

¹⁰⁹ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 119.

¹¹⁰ Hillen, *Blue Helmets*, 124-125.

Het onderscheid tussen de contingents wat betreft materieel, organisatie en bekwaamheid werd gedurende de missie groter, stelt Hillen. Daardoor verschilde het operationele optreden van de contingents onderling sterk. Zo legt hij een verband tussen het aanwezige materieel van Nederland en het feit dat het aantal infiltraties sterk verminderde in *Dutchbatt*-gebied.¹¹¹

Herman Roozenbeek concludeert hetzelfde: “Van alle UNIFIL-bataljons wist *Dutchbatt* vermoedelijk het vaakst infiltraties van *armed elements* naar de DFF-enclave en Israël te voorkomen.”¹¹² Hij wijst echter ook een andere oorzaak aan. *Fijibatt* was eigenlijk verantwoordelijk voor het tegenhouden van infiltranten uit de *Tyre Pocket* en de IJzeren Driehoek. Hoewel zij die taak overdag naar behoren uitvoerden, slaagden zij daar ’s nachts niet in.¹¹³ Dat kwam, volgens UNIFIL-veteranen, omdat *Fijibatt* niet patrouilleerde bij duisternis, alleen *Dutchbatt* deed dat (zie 2.2).

Uiteenlopende interpretaties van het mandaat of de RoE zorgden eveneens voor verschillen in het tactische optreden. Dit werd vooral duidelijk toen bij de tweede Israëliëse invasie in Libanon, *Operation Peace for Galilee* in 1982, de interpretatie van het geweldsspectrum op de proef werd gesteld. Hoewel de RoE voorschreven dat geweld uitsluitend was geoorloofd ten behoeve van zelfverdediging en de bescherming van het UNIFIL-mandaat, beantwoordde ieder contingent de inval op zijn eigen manier. De instructies lagen immers open voor eigen interpretatie. Volgens Hillen was er geen sprake van eenheid in de aanpak van UNIFIL. Sommige bataljons raakten verzeild in *kortstondige* gevechten – want Israël was de vredesmacht ruimschoots te baas. Anderen stonden passief toe te kijken, of wierpen obstakels op.¹¹⁴ In het radioprogramma *Het spoor terug* vertelt een UNIFIL-veteraan dat hij op het moment van de invasie een Israëliëse militair staande hield en aanspoorde om rechtsomkeert te maken, waarop de Israëliër glimlachte en duidelijk maakte dat hij zeker niet van plan was om zijn missie af te breken door te zeggen: “Wat ga jij eraan doen dan?”¹¹⁵

¹¹¹ Hillen, *Blue Helmets*, 119.

¹¹² Herman Roozenbeek, ‘De armed elements’, in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 179-204, aldaar 197.

¹¹³ Herman Roozenbeek, ‘De armed elements’, 189-190.

¹¹⁴ Hillen, *Blue Helmets*, 132.

¹¹⁵ OVT, ‘Het Spoor Terug: Onze jongens in Libanon deel 1’, *VPRO* (3 maart 2019).

Incidenten

Dutchbatt heeft negen doden te betreuren gehad. Het is volgens kapitein Mulder bijzonder dat niet meer Nederlanders zijn omgekomen in Libanon. De meeste doden zijn daarbij het gevolg van ongelukken met wapens, elektriciteit en ziekte. In Mulder's beleving vonden in sommige UNIFIL-gebieden naar verhouding meer incidenten plaats dan in andere bataljonsvakken. Zo heeft *Fijibatt* veel mensen verloren, niet door ongelukken, maar door gevechten met verschillende strijdende partijen.¹¹⁶ De "masculiene" en strenge houding van de Fiji-militairen stuitte op veel weerstand bij de PLO, zegt Mulder. Bovendien was er zowel bij de strijdende partijen als de lokale bevolking sprake van racisme tegen de 'zwarte bataljons', waardoor zij het vaker moesten ontgelden.¹¹⁷

De militairen uit Fiji waren in de beginjaren van de missie inderdaad oververtegenwoordigd in de slachtofferstatistieken, schrijft generaal Erskine in zijn boek. Dat kwam volgens hem omdat *Fijibatt* de vredezaak erg serieus nam en daardoor niet erg flexibel was in de handhaving daarvan. Die standvastigheid speelde hen parten; de PLO accepteerde de vrijheidsbeperkingen ten gevolge van het optreden door Fiji niet omdat zij het gevoel hadden zo gezichtsverlies te leiden bij de lokale bevolking. Daarnaast lagen er in hun bataljonsvak enkele grote infiltratie- en bevoorradingsroutes van de PLO en andere gewapende militieën.¹¹⁸ Incidenten kunnen dus enerzijds te verklaren zijn vanuit het handelen en anderzijds het gevolg zijn van een moeilijke gebiedspositie.

Het zou ook te maken kunnen hebben met de verwachtingen van de vredezaak en de voorbereidingen daarop. Majoor Tuivanuvou uit Fiji werd in de *Provinciale Zeeuwse Courant* (PZC) geïnterviewd over het werk van de VN-vredesmacht. Het eindeloos praten en onderhandelen met de bevolking frustreerde de soldaten van Fiji. "Communicatie met deze mensen is erg moeilijk. Dat is eigenlijk ons grootste probleem. (...) Zij hebben hier een heel andere levensstijl."¹¹⁹ Bovendien waren de Fiji's echte "vechtsoldaten", volgens de majoor. "Dit soort vredesbewarende operaties ligt ons niet zo. Wij zijn door onze hele training offensief ingesteld."¹²⁰

¹¹⁶ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 117.

¹¹⁷ Ibidem, 91, 237. Zie ook: G. Philip Mok, 'Racisme PLO'ers', *Nieuw Israëlietisch Weekblad* (30 december 1983).

¹¹⁸ Erskine, *Mission with UNIFIL*, 93-94.

¹¹⁹ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Hans de Bruijn, 'De Fiji's hebben veel doden te betreuren', *PZC* (8 maart 1979) 3.

¹²⁰ Ibidem.

De uitspraken van majoor Tuivanuavou staan in schril contrast met die van kolonel J. Tjassens, hoofd Operatiën van de UNIFIL-staf en contingentscommandant van het Nederlandse detachement. “We komen niet naar Libanon om te vechten, maar juist het tegendeel: om vechten te voorkomen. Niet met wapens, maar met rede en overleg zullen we onze taak in Libanon moeten uitvoeren. Wapens komen pas op de achtste of negende plaats.”¹²¹ Hij benadrukte bovendien dat een goede verstandhouding met de bevolking erg belangrijk was. Kolonel Tjassens zag zichzelf niet als “een ijzervreter, een vechtjas, een diehard.” De menselijke kant kwam bij hem meer op de voorgrond. Daarom hechtte hij ook zeer veel waarde aan de sociale kant van het opereren van de Nederlandse blauwhelmen.¹²²

De militaire houding van andere bataljons wordt vaak als de oorzaak van incidenten benoemt in de interviews. In de volgende paragraaf wordt dit nog verder uitgelicht. “Ogenschijnlijk vielen er in het Franse gebied meer doden omdat ze kozen voor de aanval”, zegt korporaal Jacob Nel, chauffeur van de *deputy force commander* in Naqoura.¹²³ Hij vindt dat Nederlanders daarin slimmer waren. “Als we in zo’n situatie terechtkwamen dan schoten we twee keer en dan gingen we ze weer ophalen. Die gekke Fransen gingen ze aanvallen.”¹²⁴ Korporaal Nel zet de Fransen hier weg als “gekke” anderen. Het laat zien dat de eigen identiteit door *Othering* wordt versterkt.

In deze paragraaf is naar voren gekomen dat het nationale optreden van de UNIFIL-contingenten, alsook de percepties daarover, werden bepaald door ontzettend veel variabelen, zoals materieel, gebiedspositie, terrein, interpretatie van het mandaat en de RoE, training, tactische verschillen door *ad-hoc* beslissingen of bewuste operationele keuzes. Bovendien speelde de houding van militairen een rol. Al deze factoren hebben invloed gehad op hoe *Dutchbatt* zichzelf en de ‘Ander’ zag. Een monocausaal verband is er dus niet.

2.2 Internationale samenwerking

Vredesoperaties worden door Efrat Elron beschouwd als multinationale ontmoetingsplaatsen waar culturele verschillen en overeenkomsten tussen de krijgsmachten naar voren komen.

¹²¹ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Hans Jacobs, ‘Wapens is wel het laatste waar ik aan denk’, *De Gelderlander* (23 februari 1979).

¹²² NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, Hans Jacobs, ‘Wapens is wel het laatste waar ik aan denk’, *De Gelderlander* (23 februari 1979).

¹²³ Jacob Nel, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Chauffeur van de Deputy Force Commander op Naqoura Prefab (januari 1982 – augustus 1982)’, VI 853 (9 september 2009).

¹²⁴ Ibidem.

Vanuit deze invalshoek onderzoekt zij de identiteitsvormende processen van contingenten in internationale missies.¹²⁵

All nations who contribute troops use conscious formal and informal processes to enhance their troops' identity as representatives of their country, and to match their behaviors with military and peacekeeping standards.¹²⁶

Weliswaar kan een gezamenlijk militair doel de culturele verschillen tussen verschillende krijgsmachten overstijgen, oppert Elron. Toch lijken er veel percepties te bestaan over problemen binnen de missie die inherent zijn aan cultuur. De culturele overeenkomsten en verschillen in dit multinationale verband leggen de basis voor SIT. Ze dragen bij aan het creëren van een *in-group* en een *out-group*, waarbij tegenstellingen tussen de 'derde' en de 'eerste' wereld sterk naar voren komen.¹²⁷

Hoe zag die multinationale ontmoetingsplaats eruit in UNIFIL-gebied? In de vorige paragraaf kwamen al veel factoren aan bod die de verschillen tussen contingenten kunnen aanduiden, maar hoe verliep de internationale samenwerking? In deze paragraaf wordt onderzocht hoeveel contact er was met andere contingenten, afhankelijk van functie en legering, en welke factoren een rol speelden in de relatie met de 'Ander'. Welke van die factoren zijn uiteindelijk bepalend geweest voor de ontwikkeling van het zelfbeeld? Daarbij wordt gekeken naar het proces van sociale categorisatie, sociale identificatie en sociale vergelijking.

Internationale samenwerking op het hoofdkwartier

In hoeverre Nederlandse militairen contact hadden met andere troepenmachten was sterk afhankelijk van iemands functie en legering. Vooral op het hoofdkwartier in Naqoura kwamen verscheidene nationaliteiten met elkaar in contact. Niet alleen vanwege de UNIFIL-staf, die bestond uit meer dan vijftig nationaliteiten en waarin Nederland bovendien sterk vertegenwoordigd was – in het begin van de missie leverde zij dertien militairen aan *UNIFIL-*

¹²⁵ Efrat Elron, 'The interplay between the transnational and multinational: intercultural integrating mechanisms in UN peace operations', in: Joseph Soeters en Philippe Manigart (red.), *Military Cooperation in Multinational Peace Operations: Managing cultural diversity and crisis response* (Oxford 2008) 28-48, aldaar, 38.

¹²⁶ Elron, 'The interplay between the transnational and multinational', 33.

¹²⁷ *Ibidem*, 36.

HQ, later werden dat er meer dan twintig.¹²⁸ In Naqoura waren ook landen operationeel die geen verantwoordelijkheid hadden over een eigen bataljonsvak. Zo droeg Italië bij met een helikopter eenheid (*Italair*) die vooral dienstdeed als personeels- en goederentransport, (meestal) ter ondersteuning van de medische compagnie uit Zweden (*Swedmedcoy*). Ook het Franse logistieke bataljon (*Frenchlog*) was hier gelegerd.¹²⁹

Militairen op het hoofdkwartier hadden veel meer contact met andere contingenten dan de militairen in het bataljonsvak, dat blijkt zowel uit de interviews in het weekblad *Dubbel Vier* destijds als uit de interviews met veteranen ná de UNIFIL-periode. Die internationale samenwerking zorgde er enerzijds voor dat Nederlanders in Naqoura elkaar juist opzochten. Dat gebeurde na de dienst in een zogeheten ‘platje’, een soort betonnen vloertje voor de prefab waar men bijeenkwam en waar gedronken werd, verklaart oud-stafofficier Paul Evers.¹³⁰ In de dienstitijd van detachementscommandant Cees van Ingen, een van de drie Nederlanders in de *Military Police Company (MPCOY)*, werd er iedere zaterdagochtend steevast koffiegedronken op het hoofdkwartier met Nederlanders onder elkaar.¹³¹ Deze groepsvorming is het gevolg van sociale identificatie.

Anderzijds ontstonden er goede contacten met andere nationaliteiten. Van Ingen gaat bijvoorbeeld nog steeds geregeld op vakantie naar Zweden om daar vrienden van de Zweedse medische compagnie (*Swedmedcoy*) uit zijn missietijd te ontmoeten.¹³² Omdat ieder land zijn eigen *MP*'s leverde, had Van Ingen veel contact met andere contingenten. Hij vond het erg “grappig” om met zoveel verschillende nationaliteiten te werken. Zo stelt hij bijvoorbeeld dat de *MP*'s uit Nigeria van een heel ander kaliber waren dan de Nederlandse. Het verschil was dat Nederlanders meer functioneerden als politieagenten, “volledig geschoold met wetten enzo, terwijl Nigerianen meer krijgstuuchtelijk te werk gingen, zoals de marine.”¹³³ Deze sociale vergelijking versterkt het zelfbeeld van de Nederlandse militair als rechtschapen, redelijk en

¹²⁸ Christ Klep en Herman Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, in: Ben Schoenmaker & Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004) 425-473, 425.

¹²⁹ Roozenbeek, ‘Dutchbatt aan zet’, 152.

¹³⁰ Paul Evers, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Assistant Senior Staff Officer Supply op Prefab Hoofdkwartier Naqoura (oktober 1982 – juni 1983)’, VI 688 (3 maart 2009).

¹³¹ Cees van Ingen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, Detachementscommandant; Special Investigation Section op Bungalow Herzliya (mei 1981 – december 1981)’, VI 737 (3 april 2009).

¹³² Ibidem.

¹³³ Ibidem.

nuchter, doordat de Nigeriaanse militairen worden neergezet als hard, *rücksichtslos* en agressief.

Nederland zocht tijdens de missie meer toenadering tot de Europese landen, de Noord-Europese landen in het bijzonder. Niet alleen in Libanon zelf, ook op politiek niveau in Den Haag, blijkt uit de berichtgeving van Buza.¹³⁴ Op het hoofdkwartier was er veel contact tussen de Nederlanders en de Ieren in de officiersmess. Daar “(...) werd er, met name door de Ieren, erg veel gedronken”, zegt korporaal Paul van der Geest, telexist in Naqoura.¹³⁵ De Ieren waren volgens hem gewend om in kroegen te zingen, waarop de Nederlanders ook werd gevraagd om met hen te scanderen, “maar we hadden niet echt een repertoire. Hooguit kenden we ‘altijd is kortjakje ziek’ en dan stonden ze [eigen toevoeging: de Ieren] met hun mond vol tanden.”¹³⁶

De aanwezigheid van vrouwen op het hoofdkwartier zorgde bovendien voor gezellige situaties, volgens Paul Evers. Ze waren een verbindende factor. Hij had een goede band met Annelies Wijkmans die als hoofd van de voedselbevoorrading was gelegerd in Naqoura. Zij was destijds de enige vrouwelijke Nederlandse militair in Libanon. Evers benadrukt dat “(...) het toch wezenlijk uitmaakt of je met een stel kerels onder elkaar bent, of met een stel kerels en een vrouw.” Vrouwen kunnen beter aanvoelen of iets wel of niet goed zit. Die letten er wat beter op, “want mannen die beuken maar door.”¹³⁷ De andere vrouwen op het hoofdkwartier kwamen uit Zweden. Deze vrouwen van *Swedmedcoy* – of *Sweetmedcoy*, zoals in de interviews met klem wordt benadrukt – waren verantwoordelijk voor het militair hospitaal.¹³⁸

“Nakoerisme”

De internationale samenwerking bracht een probleem met zich mee: de communicatie. In de rubriek ‘Interview met’ van het weekblad *Dubbel Vier* werden Nederlandse militairen op het HQ gevraagd naar de aard van de internationale samenwerking en of die prettig verliep. Iets dat steeds terugkeert is het taalprobleem. De voertaal op het hoofdkwartier was Engels. Voor sommige nationaliteiten was dit gunstig, maar niet iedereen was de taal even machtig. Volgens

¹³⁴ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 541, Tweede Kamer inzake nieuwe opzet Nederlandse deelname aan vredesoperaties, brief van de Minister van Defensie 17543, 3.

¹³⁵ Paul van der Geest, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Telefonist/telexist op Elias Beekmankazerne (september 1979 – april 1980)’, VI 730 (11 maart 2009).

¹³⁶ Ibidem.

¹³⁷ Paul Evers, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Assistant Senior Staff Officer Supply op Prefab Hoofdkwartier Naqoura (oktober 1982 – juni 1983)’, VI 688 (3 maart 2009).

¹³⁸ Ibidem.

majoor H.A.M. Brouwers en luitenant-kolonel F.H. van Woensel gaf het taalprobleem aanleiding tot misverstanden waar de effectiviteit soms onder te leiden had, ondanks het niveau van de Engelse taal.¹³⁹ De Baylonische spraakverwarringen op het hoofdkwartier in Naqoura hebben zelfs tot een nieuw woord geleid: ‘Nakoerisme’. Het betekent Engels spreken op vijftig manieren.¹⁴⁰ Van Ingen vindt dat er wel goed gecommuniceerd kon worden, maar als er iets op schrift moest worden gesteld, werd er aan de Ieren werd gevraagd om de tekst te checken voordat het uitging naar hogerop.¹⁴¹

Nederlandse militairen op het hoofdkwartier identificeerden zichzelf als zeer taalvaardig. Als Europeaan, maar zeker als Nederlander had je op het HQ een streepje voor op het gebied van taalbeheersing, zegt korporaal van der Geest. Een Nederlander, zo stelde hij, sprak bijvoorbeeld Frans, Engels en Nederlands, terwijl een Amerikaan alleen Engels sprak. De Nederlanders, als inwoners van een klein landje, pikten snel een andere taal op, zegt de korporaal. Daarom werd hij zo gewaardeerd door de Amerikanen op het hoofdkwartier en werd hij voor een Amerikaanse majoor opgeleid tot telexist. Ze keken op tegen zijn taalvaardigheid en konden die eigenschap ten zeerste waarderen.¹⁴²

Internationale samenwerking in het bataljonsvak

In het *Dutchbatt*-gebied was het minder vanzelfsprekend om andere UNIFIL’ers tegen te komen. In principe had iedere nationaliteit een eigen operatiegebied waarvoor het verantwoordelijk was. Soms moesten andere contingenten wel door het Nederlandse kamp heen, maar heel veel contact was er eigenlijk niet tussen de verschillende landen.¹⁴³ Militairen die waren gelegerd op posten dicht bij de grens met andere bataljonsvakken hadden het meeste contact met andere contingenten. Praktische samenwerking met andere bataljons vond alleen plaats “als de nood aan de man was”, zegt UNIFIL-veteraan Marcel ter Voert.¹⁴⁴ Bij grote

¹³⁹ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, ‘Interview met majoor H.A.M. Brouwers’, *Dubbel Vier* 1:17 (19 juli 1979) 7; NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, ‘Interview met Luitenant-kolonel F.H. van Woensel’, *Dubbel Vier* 1:16 (12 juli 1979) 7.

¹⁴⁰ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, *Dubbel Vier* 1:14 (28 juni 1979) 7.

¹⁴¹ Cees van Ingen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, Detachementscommandant; Special Investigation Section op Bungalow Herzliya (mei 1981 – december 1981)’, VI 737 (3 april 2009).

¹⁴² Paul van der Geest, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Telefonist/telexist op Elias Beekmankazerne (september 1979 – april 1980)’, VI 730 (11 maart 2009).

¹⁴³ Marcel Ter Voert, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hulprichter 120 mm mortier op Post 7-7 bij Zibqin (juni 1982 – november 1982)’, VI 202 (21 augustus 2007).

¹⁴⁴ Ibidem.

operaties werden bijvoorbeeld meerdere landen tegelijk opgeroepen. Zelfs de bataljonscommandant, luitenant-kolonel J. Steenaert, had amper contact met militairen van andere landen, hooguit met die van Fiji of Ierland.¹⁴⁵

Hoewel er in feite weinig contact was, uitten *Dutchbatt*'ers van de veldcompagnieën zich negatiever over de internationale samenwerking dan Nederlandse militairen op het hoofdkwartier in Naqoura. Marcel Ter Voert heeft bijvoorbeeld nooit contact gehad met de Fransen, terwijl zijn post (7-7) vlak bij de Franse geniecompagnie lag. Daar is hij achteraf overigens blij mee. "Als er militairen zijn die arrogant zijn, dan zijn het de Fransen wel", zegt de veteraan. "Die komen echt zo over van, ik ben de beste militair in Libanon en daar hebben jullie je maar aan te houden."¹⁴⁶ Over de andere contingenten wijdt de heer Ter Voert niet uit, maar hij maakt wel kenbaar niet zo'n hoge pet op te hebben van zijn UNIFIL-collega's. "Ze waren zowel bij de Nederlandse militairen als de lokale bevolking niet geliefd."¹⁴⁷ 'Onbekend maakt onbemind', wordt wel eens gezegd... Ter Voert distantieert zichzelf (en het Nederlandse optreden) van de Fransen door hen als arrogante 'Ander' te bestempelen, een stereotiep beeld bovendien. Ook hier versterkt *Othering* de Nederlandse identiteitsvorming.

2.3 Stereotypering

Ondanks het feit dat Generaal Erskine verklaarde dat hij er persoonlijk op toezag dat er geen wrijving ontstond tussen de 'zwarte' en 'witte' bataljons binnen UNIFIL, waarde de vredesmacht zich niet vrij van stereotypering, discriminatie en racisme.¹⁴⁸ Volgens Christ Klep en Herman Roozenbeek hadden de Nederlanders van de andere contingenten "een betrekkelijk stereotiep beeld."¹⁴⁹ Daarin werd duidelijk onderscheid gemaakt tussen de 'witte' en 'zwarte' UNIFIL-eenheden. Hoewel de Fransen werden bestempeld als arrogant en de Ieren te boek stonden als drankzuchtig, werden zij wel gerespecteerd en beschouwd als harde vechtsoldaten. Zo gelijkwaardig was de relatie tot de 'zwarte' bataljons niet. Zij werden gezien als een "(...) operationele rariteit: vriendelijk, gastvrij, muzikaal (zoals de roemruchte *Ghanbatt Band*), fysiek sterk (met name de Fiji's waren grote en sterke kerels, maar ze hadden het altijd koud),

¹⁴⁵ J.M.H.M., Steenaert, 'Libanon: personele aspecten en leiding geven', *Militaire Spectator* 159:2 (1990) 81-89, aldaar 84.

¹⁴⁶ Marcel Ter Voert, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hulprichter 120 mm mortier op Post 7-7 bij Zibqin (juni 1982 – november 1982)', VI 202 (21 augustus 2007).

¹⁴⁷ Ibidem.

¹⁴⁸ Schoenmaker en Roozenbeek, 'Het debat', 98; Klep en Roozenbeek, 'Het leven in Libanon', 468.

¹⁴⁹ Klep en Roozenbeek, 'Het leven in Libanon', 468.

sterk hiërarchisch ingesteld (tot aan lijfstraffen toe) en uiterlijk zeer correct”, aldus Klep en Roozenbeek.¹⁵⁰

Die stereotype beelden komen ook naar voren in de interviews. Als onderdeel van de *Quick Reaction Force* (QRF) had pelotonscommandant John Janssen veel contact met de andere UNIFIL-bataljons.¹⁵¹ Hij had geen hoge dunk van de Afrikaanse contingenten. “Er waren troepen”, zegt hij, “die ’s avonds niet graag buiten kwamen, omdat zij bang waren in het donker.”¹⁵² De pelotonscommandant vertelt daarover in een anekdote. Vanuit de QRF was het zijn verantwoordelijkheid om een gemengde patrouille op te stellen. Hij stond al met zijn mannen klaar en op een gegeven moment denkt hij: ‘hee, wat hoor ik nou?’

Er kwamen een aantal van die gasten bij en die liepen met een *torch*, een grote fakkel, licht en alles [sic!] op. En een trommel erbij. Zo loop je natuurlijk geen patrouille bij duisternis, maar het kon niet anders: ze moesten geesten verdrijven. Ze waren gewoon bang in het donker.¹⁵³

Het was vervolgens moeilijk om ervoor te zorgen dat de fakkels uitgingen. Janssen vond het moeilijk samenwerken met de Afrikaanse bataljons. Niet vanwege de taal, maar bijvoorbeeld ook omdat ze het heel koud hadden.¹⁵⁴ In zijn bewoordingen maakt Janssen geen onderscheid tussen *Ghanbatt*, *Senbatt* en *Nibatt*. De ‘Afrikaanse’ ‘Ander’ wordt hier op een stereotype manier afgeschilderd als bang en spiritueel (*Othering*), als een militair waarvan niet veel krijgshaftigheid kan worden verwacht. Dit plaatst de Nederlandse militair (‘Zelf’) in een bovengeschiedte rol en versterkt de identiteit van een ‘soldaat die prima kan vechten’.

De superieure positie die Nederlandse militairen aannamen ten overstaan van de ‘Afrikaanse’ bataljons ging soms zo ver dat het als pesten kan worden geïnterpreteerd. Luitenant Nico Vos vertelt dat de Fiji’s nog wel gingen, maar dat de militairen van Nigeria, Ghana en Senegal toch wel heel ander volk waren. Soms werden er avonden georganiseerd met de Ieren. Er werd dan van de rijsttafel gegeten en de *Ghanbatt Band* mocht komen spelen. “Voordat wij aan de gang waren, hadden die kerels de halve tafel al afgevroten [sic!].” Zij hadden daar iets op bedacht, lacht de luitenant. Bij alles wat ze lekker vonden zetten ze dan het

¹⁵⁰ Klep en Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 468.

¹⁵¹ Hier wordt de FMR bedoeld.

¹⁵² John Janssen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, PC Stafwachtpel en Plv CC Stafcie op Al Yatun (september 1980 - april 1981)’, VI 1237 (1 februari 2011).

¹⁵³ Ibidem.

¹⁵⁴ Ibidem.

bordje “pork”, zodat zij eraf zouden blijven. De Ieren hadden namelijk geen probleem met varkensvlees.¹⁵⁵

Er was heel veel verschil in het optreden tussen de internationale bataljons, met name tussen de westerse en niet-westerse eenheden, volgens Paul Evers, gestationeerd in Naqoura. Hij categoriseert bijna ieder contingent en vergelijkt ze met elkaar. SIT is hier heel duidelijk waarneembaar. “Zo was *Senbatt* Frans opgeleid en *Ghanbatt* Engels.” Dat vond hij naar eigen zeggen al heel *anders*, “maar *Nibatt*... tuig, tuig tuig van de richel. Wat een klerezooi.” Ze vroegen hem altijd om VN-spullen en verkochten die dan weer door. De militairen van Finland, Noorwegen en Nederland vond Evers daarentegen heel goed.¹⁵⁶ Ook hier zie je weer die Europese toenadering.

De Nederlandse UNIFIL-veteranen spreken vaak over *Fijibatt*, waarschijnlijk omdat hun bataljonsvak aan dat van *Dutchbatt* grensde. De percepties over de eilanders van Fiji lopen echter heel erg uiteen. Meerdere bronnen verwijzen bijvoorbeeld naar het vak van Fiji als het gaat om incidenten, maar de uitleg daarvan verschilt. Er kwam volgens korporaal Jeen Lijkele Pool iedere week wel iemand om bij *Fijibatt*. “Die schoten eigen collega’s dood, zo bang waren die gasten. Als je dat hoort, lach je erom, maar het was diep triest.”¹⁵⁷ Tegelijkertijd worden de militairen van de Fiji-eilanden gekenmerkt als stoere en grote jongens.¹⁵⁸ Ze zouden zich juist veel incidenten op de hals halen omdat ze zo streng waren en nogal flirten met de Libanese vrouwen, tot grote woede van de lokale bevolking.

Fiji’s geweldig! Altijd in vorm. Heel heel heel mooie mannelijke mensen. Ze hadden ook altijd gelazer want ze knepen de vrouwen in hun billen bij de *roadchecks*. Kwamen die mannen ’s avonds weer even verhaal halen. Dus de Fiji’s die waren nog wel eens een keer beschadigd en dergelijke.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Nico Vos, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, S1, personeelsofficier op HQ Haris (juli 1982 – januari 1983)’, VI 975 (4 maart 2010).

¹⁵⁶ Paul Evers, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Assistant Senior Staff Officer Supply op Prefab Hoofdkwartier Naqoura (oktober 1982 – juni 1983)’, VI 688 (3 maart 2009).

¹⁵⁷ Jeen Lijkele Pool, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester en tirailleur op Ripperdakazerne Haarlem (november 1982 – juni 1983)’, VI 691 (25 maart 2009).

¹⁵⁸ Arjen Bosman, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, TLV schutter op Post 7-6 (april 1984 – oktober 1984)’, VI 780 (11 juni 2009).

¹⁵⁹ Paul Evers, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Assistant Senior Staff Officer Supply op Prefab Hoofdkwartier Naqoura (oktober 1982 – juni 1983)’, VI 688 (3 maart 2009).

Bovendien zouden de Fiji's 's nachts niet van hun post afkomen. "Nederland was het enige land dat goed patrouille liep", zegt kapitein Gerard Bos.¹⁶⁰ Er was veel kritiek op de wijze van patrouille lopen bij andere nationaliteiten, veel veteranen vertellen erover. Nederland zou het enige land zijn dat bij duisternis actief was, stelt ook Roozenbeek.¹⁶¹ Zo'n superioriteitsgedachte ten opzichte van de *out-group* is heel bevorderend voor het versterken van de eigen identiteit, de *in-group*. Het versterkt het positieve zelfbeeld.

Korporaal Van der Geest had in zijn werk als telexist in Naqoura ook veel te maken met de mensen van de Fiji-eilanden. Hij vond hun cultuur heel apart, vooral de rituelen; een typisch voorbeeld van *Othering*. "De manier waarop ze met elkaar omgingen en hoe ze tegen elkaar spraken. De verhalen die ze dan hadden over hun eigen land en cultuur."¹⁶² Nederlandse militairen zagen hen als spiritueel en zichzelf als nuchter. Door deze tegenstelling werd het zelfbeeld versterkt, namelijk door te bepalen wat het niet is.

'Gemengde patrouilles'

Dutchbatt militairen werkten niet alleen samen met andere vredesmachten. Sommige pelotons liepen 'gemengde' patrouilles met Libanese militairen. Uit de interviews komt naar voren dat de militaire samenwerking met Libanezen veelal problemen gaf en voor spanningen zorgde. "De Libanezen hingen er maar wat bij. Handen in de zakken, capuchon diep over het hoofd, leunend tegen de muur of het hen allemaal niet aanging", schrijft UNIFIL-veteraan John van Heijst in 'zijn' *Dikkeboemenboek*.¹⁶³ De soldaten uit het Libanese leger worden door korporaal Koen van Gerner beschreven als emotioneel en onberekenbaar. Deze eigenschap kon gevaarlijke situaties in de hand werken.¹⁶⁴ Het zou een regulier leger moeten zijn, maar dat was het niet, constateert korporaal Do Schat. Het waren volgens hem jochies met amper militaire ervaring, terwijl ze meer oorlog hadden meegemaakt. Hij stond versteld toen ze door de Libanese bevolking onthaald werden met rijst en bloemen, "alsof het de bevrijders waren."¹⁶⁵

¹⁶⁰ Gerard Bos, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Boordschutter YP Johan Willem Friso kazerne Assen (juni 1980 – februari 1981)', VI 766 (27 april 2009).

¹⁶¹ Herman Roozenbeek, 'De armed elements', 189-190.

¹⁶² Paul van der Geest, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Telefonist/telexist op Elias Beekmankazerne (september 1979 – april 1980)', VI 730 (11 maart 2009).

¹⁶³ Van Heijst, *Dikkeboemenboek*, 34.

¹⁶⁴ Koen van Gerner, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)', VI 695 (10 maart 2009).

¹⁶⁵ Do Schat, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)', VI 726 (22 april 2009).

Hoewel het herstel van het Libanese gezag ook tot het mandaat behoorde, werden de Libanezen niet zó heugelijk ontvangen door *Dutchbatt*. De verstandhouding tussen Nederlandse en Libanese militairen was niet altijd goed, vertelt Van Gerner. “Het ergste was wanneer je met die Libanezen een patrouille moest lopen ’s nachts.”¹⁶⁶ Het waren, volgens de korporaal, angsthazen die bij het minste of geringste stonden te schelden, schreeuwen of schieten. “Wij vonden het gevaarlijke lui. Ze spoorden niet.” Tijdens die gemengde patrouilles zijn er ook knokpartijen geweest en daar zijn ook klappen gevallen.¹⁶⁷ Van Gerner geeft een voorbeeld:

Patrouilles waren vaak gemengde patrouilles, dus dan gingen vier man van ons en een of twee Libanese soldaten mee. En met een paar kon je wel redelijk contact hebben. Maar ik heb wel eens meegemaakt dat ik aan een van die jongens vroeg om de nacht een beetje door te komen, dat je daar staat wacht te lopen en dat je een beetje een persoonlijk gesprek probeert te hebben met die jongen. Dat gaat dan redelijk tot het moment dat je gaat vragen, ‘goh heb je ook nog broers of een zusje?’ Nou alsof ik zijn zusje aanrandde. Ik vroeg alleen maar of ie een zusje had. Ging helemaal door het lint, alsof ik iets wou met zijn zusje. En dan is het niet fijn dat dat soort jongens rondlopen met wapens en weet ik het allemaal.¹⁶⁸

In de vrije tijd werd er ook geruzied met de Libanese soldaten. Als er films werden gekeken, bezetten de Nederlanders alle stoelen, terwijl de Libanezen ook wilden kijken. Er ontstonden conflicten over wie er op de stoelen mocht zitten. Libanese soldaten die een plekje hadden bemachtigd, werden er “gewoonweg” uitgestuurd. “Het was een keer vragen, ‘joh dat is mijn stoel!’” En als er dan niet werd geluisterd was het “kop en kont, hop”, zegt Van Gerner. Hij geeft toe dat ze hen niet helemaal als gelijken zagen. “Ik zal niet zeggen dat ze keihard gediscrimineerd werden, maar met dat soort dingen weer wel.” Libanezen moesten ook apart eten.¹⁶⁹ De “argwaan” tussen Nederlanders en Libanezen nam met de tijd wel af, zegt korporaal Schat.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Koen van Gerner, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)’, VI 695 (10 maart 2009).

¹⁶⁷ Koen van Gerner, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)’, VI 695 (10 maart 2009).

¹⁶⁸ Ibidem.

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

“Ze waren niet erg geliefd bij de bevolking”

In dit hoofdstuk zijn al een aantal factoren naar voren gekomen op basis waarvan UNIFIL-veteranen zichzelf met andere troepenmachten vergelijken, maar de omgang met de “*locals*” wordt het vaakst genoemd in de interviews. De verstandhouding tussen de lokale bevolking en de VN-militairen vormt in deze subparagraaf het uitgangspunt in de sociale vergelijking met de ‘Ander’; Nederlandse militairen onderscheidden zich op dit vlak van andere UNIFIL’ers. Libanon-veteranen prijzen zichzelf in de interviews om de goede banden die zij hadden met de plaatselijke bevolking. Hier wordt duidelijk dat dit ‘kenmerk’ van het Nederlandse optreden in Libanon aan kracht wordt bijgezet omdat, in de woorden van Ter Voert, “anderen niet echt geliefd waren bij de bevolking.”¹⁷¹

De Nederlanders sprongen er echt uit ten opzichte van de andere UNIFIL-bataljons, betuigt Wim Bougie, sergeant-majoor operatiën. Hij is in zijn functie ook in de bataljonsvakken van de Ieren, Noren, Fransen, Nepalezen en Ghanezen geweest. Volgens de sergeant-majoor is het typisch Nederlands om eigen te zijn met de lokale bevolking. Dat schrijft hij toe aan de Nederlandse mentaliteit: je eigen maken met de mensen om je heen, geen afstand bewaren, contact leggen met die mensen. Hij denkt dat de Nederlanders de enige waren die het zo deden; daarin was *Dutchbatt* uniek.¹⁷² Zou het hier gaan om een ‘*Dutch approach*’?

Niet alles kan worden toegeschreven aan de mentaliteit. Het verschil zit hem echter ook in de aanpak, een operationele keuze. Bougie vergelijkt *Dutchbatt* met het Nepalese bataljon dat iedere dag militairen met een vrachtwagen op hun post dropte. ’s Avonds kwam er dan een nieuwe lichter en werd de dagploeg weer opgehaald. Dit was volgens Bougie bij alle UNIFIL-vakken zo, behalve bij de Nederlanders. De Nederlandse posten vormden een vaste bezetting waar ze alles zelf deden. Daardoor waren de Nederlanders meer eigen met het terrein en de mensen in hun gebied dan andere contingenten.¹⁷³

Er is overwegend veel kritiek op het Franse bataljon in de interviews. Franse militairen worden beschreven als arrogant, stug en asociaal, zowel qua uiterlijk als in hun handelen. “Sommige gedroegen zich gewoon als honden. Die dachten dat ze daar kwamen als een soort

¹⁷¹ Marcel Ter Voert, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hulprichter 120 mm mortier op Post 7-7 bij Zibqin (juni 1982 – november 1982)’, VI 202 (21 augustus 2007).

¹⁷² Wim Bougie, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Sergeant Majoor Operatiën op Weert, Harderwijk, Ermelo, Oirschot, Breda, Vught, Veldhoven (december 1996 – juli 1997)’, VI 709 (6 maart 2009).

¹⁷³ Ibidem.

van blanke overheerser en dat ze alles konden doen en laten.”¹⁷⁴ Dat de veteranen zich zo distantiëren van het Franse optreden, kan worden verklaard uit het feit dat Nederlanders het gebied van hen hadden overgenomen. Ook de lokale bevolking was, volgens de in Haris gelegerde korporaal Schat, blij dat zij de Fransen hadden afgelost omdat ze met hen niet zo tevreden was.¹⁷⁵ Marcel Koelen onderschrijft dit: “Die Fransen lagen volgens mij niet zo goed daar. Die hadden toch nog wel eens wat problemen, schietpartijen, dat soort dingetjes.”¹⁷⁶

Nederlanders waren, in tegenstelling tot hun voorgangers, erg populair bij de Libanezen, stelt mortierschutter Ter Voert. “Dat hadden de militairen voor ons al beweerd, dat hadden wij dus al beweerd en die jongens na ons ook beweerd. Dat kun je ook overal lezen.”¹⁷⁷ Uit deze opmerking blijkt dat Ter Voert zich erg bewust is van dit collectieve zelfbeeld. Het gaat niet alleen meer over zijn eigen ervaring; het is algemeen bekend.

Volgens kapitein Mulder trokken de Libanezen zelf ook wel eens vergelijkingen tussen de Nederlanders en hun voorgangers, maar die vielen niet alleen gunstig uit. Zo vond een dorpshef de Nederlanders democratischer, omdat soldaten en officieren in zijn winkel door elkaar heen zaten, bij de Fransen was dit ondenkbaar. “Jullie zijn politieker. Jullie lossen de problemen pratend op.” Maar “zij [de Fransen] waren echte militairen.”¹⁷⁸ Nederlanders werd verweten dat zij te pacifistisch zouden zijn, géén echte militairen. Daarom verlangde de bevolking soms terug naar de Fransen, die wel van wanten wisten, schrijft Mulder.

Deze kanttekening, of nuance in het beeld dat Nederlanders van zichzelf hadden ten opzichte van de Fransen, komt niet naar voren in de interviews. De Franse verstandhouding met de Libanezen stond immers haaks op dat van de Nederlanders. Het optreden van *Frenchbatt* wordt ‘Anders’ gemaakt (*Othering*) en krijgt een negatieve lading, waardoor het ‘eigen’, tegengestelde, optreden van een positieve betekenis wordt verzekerd. Zij werden gewaardeerd en de Fransen niet:

¹⁷⁴ Koen van Gerner, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)’, VI 695 (10 maart 2009).

¹⁷⁵ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

¹⁷⁶ Marcel Koelen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 – oktober 1983)’, VI 266 (12 oktober 2007).

¹⁷⁷ Marcel Ter Voert, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hulprichter 120 mm mortier op Post 7-7 bij Zibqin (juni 1982 – november 1982)’, VI 202 (21 augustus 2007).

¹⁷⁸ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 146.

We hadden wel het idee dat wij meer werden gewaardeerd als [sic!] de Fransen. Toen wij daar kwamen, zaten daar Franse parachutisten en het was volgens mij niet het lekkerste volk. Ze zaten zo'n beetje tegen het vreemdelingenlegioen aan qua omgang en qua hardheid, denk ik. Dus echt vrienden hadden die [sic!] niet gemaakt met de plaatselijke bevolking.¹⁷⁹

Dit staat volgens Kinket in schril contrast met de Nederlandse militairen die daar als “halve burgerjochies” aankwamen. “Dan kom je in principe heel vriendelijk over.”¹⁸⁰ Nederlanders werden met heel andere ogen bekeken, stelt YP-chauffeur Wiel Erens. “Toen wij daar kwamen, kwamen overal winkeltjes. Iedereen begon te verkopen, ook friet. Dat bloeide allemaal op in die tijd. De Libanezen waren blij dat de Fransen weggingen met hun kortgeknipte haren.”¹⁸¹ Deze voorbeelden laten duidelijk zien dat het Nederlandse zelfbeeld (wij) aan kracht wordt bijgezet in de sociale vergelijking met de Ander (zij), in dit geval de Fransen. Het verschil tussen de twee contingenten, de tegenstelling, versterkt het zelfbeeld.

Het proces van *Othering* gaat gepaard met stereotype beelden. Als veteranen praten over het Franse bataljon is het vaak in chauvinistische termen en wordt er bijvoorbeeld verwezen naar het vreemdelingenlegioen, terwijl het in wezen om een parachutisten eenheid ging. “De Fransen waren rare types: keihard en hiërarchisch. (...) keihard volk”, aldus korporaal Erens.¹⁸² Het gerucht ging dat ze voor de ogen van de bevolking Libanees geld in brand zouden hebben gestoken toen ze uit het gebied vertrokken, zegt korporaal Schat. “Niet de beste lui.”¹⁸³

Het beeld dat Nederlandse militairen van de Fransen hebben kan evengoed gekleurd zijn door beeldvorming in de media in de beginperiode van de missie. Op 30 januari 1979 berichtte *Het Parool* bijvoorbeeld dat de Libanese bevolking meer te spreken was over de Ierse militairen dan de Fransen. De geïnterviewde jongen in kwestie vond de Fransen stug. Ze hadden geen humor. De Ieren daarentegen wel.¹⁸⁴ De burgemeester van Haris, de *mukhtar*, zou volgens de *PZC* hebben gezegd dat hij hoopte dat de Nederlanders wat vriendelijker zouden zijn dan de

¹⁷⁹ Steven Kinket, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Groepscommandant Post 7-1, fourier 7-4 op OP 7-1 Alpha (maart 1979 – september 1979)’, VI 700 (10 maart 2009).

¹⁸⁰ Ibidem.

¹⁸¹ Wiel Erens, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Chauffeur YP-408 op Ernst Casimir kazerne Roermond (maart 1979 – december 1979)’, VI 712 (16 maart 2009).

¹⁸² Ibidem.

¹⁸³ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

¹⁸⁴ Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), Den Haag, Losse stukken, Toegang 057, inventarisnummer 3247, Bert Bommels, ‘Haris blij met Hollanders: Op verkenning in Z-Libanon’, *Het Parool* (30 januari 1979).

norse Fransen.¹⁸⁵ Volgens Bernadette Kester werden de Franse militairen in de media afgeschilderd als ‘vechtjassen’, terwijl Nederland een anti-militaire identiteit werd toegeschreven. Dergelijke uitspraken creëerden volgens haar impliciet een tegenstelling tussen de Nederlandse en Franse militairen.¹⁸⁶

In hogere VN-kringen bestond eveneens een zekere scepsis over de kwaliteiten van het Franse leger als vredesmacht. Zowel de ambassadeur in Jeruzalem, C.B. Arriëns, als Brian Urquhart, ondersecretaris-generaal van de VN, waren van mening dat *Frenchbatt*, voornamelijk bestaande uit parachutisten, niet tactvol optrad, maar eerder driest. De Franse parachutisten waren een elite-eenheid met een reputatie van hardhandig optreden in, bijvoorbeeld, de Algerijnse oorlog. Hoe konden zij dan functioneren als peacekeepers?¹⁸⁷

In dit hoofdstuk is de ontwikkeling van het Nederlandse zelfbeeld bestudeerd aan de hand van *Social Identity Theory*. Daaruit blijkt dat Nederlandse militairen zich in het proces van sociale categorisatie veelvuldig baseerden op vooroordelen over en stereotypen van andere UNIFIL-contingenten. De percepties over andere militairen werden weliswaar genuanceerder naarmate er meer internationaal contact was, zoals op het hoofdkwartier of in de functie van tolk. Sociale identificatie, het ontstaan van een zelfbeeld, vindt plaats door het ‘Zelf’ te vergelijken met de ‘Ander’. Hierdoor werden tegenstellingen gecreëerd, zoals hard vs. soft (*Frenchbatt*), spiritueel/emotioneel vs. nuchter/moedig (Libanese leger, *Ghanbatt*, *Fijibatt*, *Nibatt*, *Senbatt*), optreden als marine vs. als politieman (*Nibatt*), hiërarchisch vs. gelijkwaardig (*Irishbatt*, *Frenchbatt*), onafhankelijk vs. afhankelijk (*Nibatt*, *Ghanbatt*), innerlijke vs. uiterlijke discipline (*Fijibatt*, *Ghanbatt*, *Senbatt*, *Frenchbatt*, *Nibatt*). Deze tegenstellingen werden soms uitvergroot, zodat Nederlandse militairen zich konden distantiëren van de *out-group*, waardoor het zelfbeeld van de *in-group* krachtiger werd, een proces van *Othering*. Dit gebeurde vooral ten aanzien van de ‘Afrikaanse’ bataljons. De bovengeschatte positie van *Dutchbatt* binnen de missie door oververtegenwoordiging in de FMR speelde hierin een bepalende rol. Echter, de meest belangrijke factor in de sociale vergelijking met andere contingenten was de omgang met de bevolking.

¹⁸⁵ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 371, PZC (2 maart 1979) 3.

¹⁸⁶ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 176.

¹⁸⁷ Schoenmaker en Roozenbeek, ‘Het debat’, 97-98.

HOOFDSTUK 3 | DE LOKALE BEVOLKING EN DE STRIJDENDE PARTIJEN

Uit het voorgaande hoofdstuk blijkt dat UNIFIL-veteranen de omgang met de lokale bevolking vaak als uitgangspunt nemen in de sociale vergelijking met andere contingenten. Zij denken bijvoorbeeld dat ze meer “*good will*” hebben gecreëerd bij de bevolking dan de andere eenheden.¹⁸⁸ Het militair optreden van de *in-group* staat hier centraal en wordt positiever geïnterpreteerd dan de aanpak van de *out-group*, die overigens wordt beoordeeld op basis van definities van de ‘eigen’ identiteit. In dit interactieve dynamische proces staat de identiteit van het ‘Zelf’ dus in relatie tot de ‘Ander’. Door andere contingenten af te schilderen als asociaal, krijgstuuchtelijk of arrogant, wordt het beeld van de vredelievende, sociale, nuchtere Nederlandse militair versterkt. Maar in hoeverre speelden de percepties over de plaatselijke bevolking zelf een rol in dit identiteitsvormende proces? De bevolking was eveneens een ‘Ander’ waartoe de Nederlandse militair zich verhiel.

De interactie tussen Nederlandse militairen en de lokale bevolking lokte wij-zij-denken uit en bracht een proces van *Othering* teweeg. Door de bevolking als ‘Anders’ te beschouwen en zich daarvan te distantiëren werd de identiteit van *Dutchbatt* juist versterkt en als normaal gezien. Zo werd het zelfbeeld bepaald door te definiëren wat het niet was. Dit gold ook voor de relatie met de strijdende partijen, de *armed elements*, want in een burgeroorlog kun je die moeilijk los zien van de bevolking. Bovendien is de positie van Nederlandse militairen in het Libanese conflict ook bepalend geweest voor het zelfbeeld en de waardering voor de missie.

De lokale bevolking en de strijdende partijen (de *out-group*) vormen dus de tweede pijler in de ontwikkeling van *Dutchbatt*'s zelfbeeld (de *in-group*) ten aanzien van UNIFIL. De relatie met deze *out-group* heeft een prominente plaats in de verhalen van Libanon-veteranen. Daarin wordt stevast beweerd dat zij een goede verstandshouding hadden met de Libanese burgers. Ze voelen zich daardoor trots en halen op die manier voldoening uit hun missietijd. De bevolking hield de militairen als het ware een spiegel voor: ‘zij blij, wij blij!’ Tegelijkertijd werd die bevolking ook dikwijls gewantrouwd. Kapitein Mulder spreekt zelfs van een

¹⁸⁸ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaal-Schrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

wederzijds wantrouwen, wat ook heeft geleid tot escalaties, zoals het Koninginnedagincident.¹⁸⁹ Het gaat dus om een tegenstrijdig beeld.

Dit hoofdstuk concentreert zich op de percepties van Nederlandse militairen ten aanzien van de eigen omgang met de lokale bevolking en de strijdende partijen in het zuiden van Libanon. Daarbij wordt gekeken naar de factoren die het Nederlandse optreden typeerden, het onderlinge vertrouwen, de machtsverhoudingen en het wederzijds cultureel begrip. De bronnen zijn in ieder geval niet eenduidig en lijken elkaar soms tegen te spreken.

3.1 Omgang met de lokale bevolking

Libanonveteranen refereren in de ICNV-interviews dikwijls aan hun lokale contacten, die zich niet lieten onderscheiden als één groep, maar uiteenvielen in het burgeroorlog-mozaïek der strijdende partijen.¹⁹⁰ De verstandhoudingen tussen Nederlanders en de diverse groeperingen verschilden onderling sterk en waren gerust grillig te noemen. De ‘loyaliteit’ van burgers liet zich ook wel omschrijven als opportunistisch. Dat is overigens niet gek in een burgeroorlog waar overleven de hoogste prioriteit heeft.¹⁹¹ De intensiteit van het contact met de plaatselijke milities en burgers binnen het Nederlandse bataljon liep behoorlijk uiteen. De burgerbevolking was op sommige posten nauw betrokken bij de dagelijkse bezigheden, zoals het wassen van kleding en het reinigen van toiletten, vooral in de dorpen Haris en al-Yatoun. Naast legering, bepaalde de functie die een militair bekleedde in hoeverre er contact was met de lokale bevolking. Vooral tolken en artsen hadden vanwege de aard van hun beroep nauwe banden met de Libanezen, maar voor de meeste Nederlandse militairen gold dat door de taalbarrière het contact oppervlakkig bleef.¹⁹²

Sociale patrouille

Als er één handeling is die het Nederlandse optreden in Libanon typeert en onderscheid van andere contingents, dan is dat, volgens veteranen, het lopen van sociale patrouilles. De posten organiseerden deze zogeheten ‘sjai-patrouilles’ zelf. Dit gebruik is zelfs verworpen tot een uit

¹⁸⁹ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 72.

¹⁹⁰ *Dutchbatt* had onder andere te maken met Libanese burgers, Palestijnse vluchtelingen, diverse facties van de PLO (PFLP), aanhangers van de sjiitische groepering Amal, de christelijk-sjiitische milities van Majoor Haddad (DFF) en de Israëliëse strijdkrachten (IDF).

¹⁹¹ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 71-72, 258.

¹⁹² Klep en Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 464.

het Arabische verbasterd werkwoord ‘sjaien’, wat zoveel betekent als theedrinken.¹⁹³ Nederlandse militairen werden dan bij de burgemeester of andere dorpingen thuis op de thee gevraagd, of ze gingen zelf even langs. Zo ontstonden, naar eigen zeggen, goede banden met de bevolking. Daarnaast werd er tijdens die patrouilles wel eens informatie met hen gedeeld. Op die manier verkregen ze inlichtingen en werden ze, indien nodig, gewaarschuwd. “Dan hoor je nog eens wat”, zegt de korporaal Pool. “De ene hand wast de andere.”¹⁹⁴

Sergeant-majoor De Brie schrijft deze manier van patrouille lopen in het zuiden van Libanon exclusief toe aan het Nederlandse optreden. “Amerikanen deden dat niet en de Fransen al helemaal niet. Laat het maar aan Nederlanders over. Wij zijn veel minder formeel.”¹⁹⁵ Het feit dat De Brie de Amerikaanse krijgsmacht hier noemt, laat zien dat hij de sociale vergelijking met andere troepenmachten breder trekt dan de UNIFIL-missie, waarschijnlijk omdat zijn zoon in het Amerikaanse leger zit. Mogelijk is zijn herinnering daardoor beïnvloed. Bovendien doet het ‘sjaien’ misschien denken aan de internationale media-aandacht voor het Nederlandse optreden in de provincie Uruzgan. Het Britse dagblad *The Times* kopte in januari 2007, bijna twee jaar vóór het interview, “*Dutch aim to beat Taleban by inviting them round to tea*”, waarin het Britse optreden in vergelijking met het Nederlandse als veel agressiever werd weggezet.¹⁹⁶

“Als ik het niet heb, dan haal ik het”

Dutchbatt’ers brachten veel vrije tijd door in de dorpen, zoals Haris of al-Yatoun. Volgens de geïnterviewde veteranen had de komst van de Nederlanders in Zuid-Libanon een typische bijkomstigheid: het ontstaan van nieuwe ondernemingen. Ze verwijzen meermaals naar de

Afbeelding 5: De winkel van Hassan

¹⁹³ Ron de Vos, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Postcommandant 7-12 en 7-15Alfa op Post 7-12 Prefab, Post 7-15 alfa (augustus 1980 – januari 1981)’, VI 626 (22 december 2008).

¹⁹⁴ Jeen Lijkele Pool, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester en tirailleur op Ripperdakazerne Haarlem (november 1982 – juni 1983)’, VI 691 (25 maart 2009).

¹⁹⁵ Kees Adriaan de Brie, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden Beroeps Koninklijke Landmacht, Deputy Military Information Officer op HQ Haris (januari 1981 – augustus 1981; november 1982 – november 1983)’, VI 638 (17 december 2008).

¹⁹⁶ Jeremy Page, ‘Dutch aim to beat Taleban by inviting them round to tea’, *The Times* (6 januari 2007).

florerende handel in het Nederlandse UNIFIL-gebied.¹⁹⁷ Meerdere bronnen uit de UNIFIL-periode laten zo'n beeld zien, zoals de foto van Hassans winkel, geheel voorzien van Nederlandse reclame. De “Hollandse koopmansgeest” werd ook in de *Achterbanier* vereeuwigd. De foto met onderschrift hiernaast toont de prijsonderhandelingen over een T-shirt; er werd ‘afgedingt’.¹⁹⁸

Over Hollandse koopmansgeest gesproken. Sergeant Dijkstra (tweede van links) in onderhandeling met een marskramer. Hij weet één dollar korting te krijgen op een T-shirt van drie dollar. Verder op de foto v.l.n.r. sid. Werdmüller, sergeant I Clausen, sid. Wildschut, kpl. Van Rossum en sid. Hemme.

Afbeelding 6: Afdingen

De bedrijvigheid in het Nederlandse bataljonsvak groeide met de jaren, volgens Marcel Koelen. De mortierschutter is twee keer uitgezonden naar Libanon, één keer in 1979 en nog één keer in 1983. Tijdens zijn tweede uitzending bloeide er in en rondom het hoofdkwartier in Haris een wezenlijke handel op in vergelijking met zijn eerste keer vredesdienst. Plaatselijke winkeliers waren allerlei handeltjes begonnen, zoals eettentent en souvenirwinkels.¹⁹⁹ De Nederlanders liepen daar toch een beetje rond als vakantiegangers, zegt hij. Volgens Koelen waren er in Haris ook allerlei activiteiten en zelfs “een stukje gezelligheid.”²⁰⁰

De middenstand in het Nederlandse bataljonsvak breidde uit, met onder andere kappers, souvenirwinkeltjes en mensen die de was deden, verklaart ook John Janssen.²⁰¹ Er werd en breed scala aan producten verhandeld: van de nieuwste cassettebandjes tot sieraden én zelfs frieten waren er te verkrijgen. “Je kon er echt van alles halen”, zegt Rob Scholte.²⁰² Door de winkels en eetgelegenheden werd er contact gelegd met mensen uit het dorp, maar wel altijd in

¹⁹⁷ Klep en Rozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 464.

¹⁹⁸ Jos de Waart, ‘Uiterlijk iets anders, discipline ongewijzigd’, *Achterbanier* 1:4 (17 mei 1979) 3.

¹⁹⁹ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 95.

²⁰⁰ Marcel Koelen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 – oktober 1983)’, VI 266 (12 oktober 2007).

²⁰¹ John Janssen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, PC Stafwachtpel en Plv CC Stafcie op Al Yatun (september 1980 - april 1981)’, VI 1237 (1 februari 2011).

²⁰² Rob Scholte, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Chauffeur op Haris (juli 1981 – februari 1981)’, VI 1247 (12 januari 2011).

uniform, nooit in burger.²⁰³ Het restaurant van Ali was bijvoorbeeld erg bekend onder de Nederlanders. Daar kwamen ook Libanezen, die veelal in de wapenhandel zaten. Hen werd ook wel eens iets aangeboden, maar dat konden ze niet aannemen.²⁰⁴

Hoewel Marcel Koelen stelt dat die handel kenmerkend was voor *Dutchbatt*, blijkt uit de mediaberichtgeving dat de Libanezen net zo vernuftig hun koopwaar afstemden op het Franse of Ierse bataljon. In 1991 is Koelen nog een keer teruggegaan naar Haris. Nepal had toen het voormalige *Dutchbatt*-gebied onder haar hoede. “Het hele dorp was uitgestorven. Er was niks. Alle winkeltjes waren dicht. Er was helemaal geen activiteit, helemaal niks, geen levendigheid, bijna dood.”²⁰⁵ De Nepalezen hielden zich bovendien verre weg van het dorp, zegt Koelen. “En toen hoorde ik van het meisje waar ik mee was”, vervolgde Koelen, “dat het gebied ook vrij fundamentalistisch was geworden met Hezbollah invloeden en dat soort dingen.”²⁰⁶

Humanitaire hulp

Het enige wat in mijn ogen zinvol is geweest, is de steun die we daar hebben kunnen betekenen aan de lokale bevolking.²⁰⁷

Een veel gehoord punt van kritiek op VN-missies in zijn algemeenheid (zeker de hoofdstuk 6,5-variant) is het beperkte mandaat om in te grijpen en het gebrek aan militaire slagkracht. UNIFIL was daarop zeker geen uitzondering. De frustratie bij het bataljon over de militaire haalbaarheid van het mandaat, legde de focus op andere taken – om zo een ‘zinloze’ missie enigszins ‘zinvol’ te maken, zoals het verlenen van humanitaire hulp. Veel UNIFIL-veteranen haalden voldoening uit hun missietijd omdat zij, in hun ogen, de levens van burgers hebben kunnen verbeteren,

²⁰³ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

²⁰⁴ Jeen Lijkele Pool, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester en tirailleur op Ripperdakazerne Haarlem (november 1982 – juni 1983)’, VI 691 (25 maart 2009).

²⁰⁵ Marcel Koelen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 – oktober 1983)’, VI 266 (12 oktober 2007).

²⁰⁶ Ibidem; Mulder, *Pratend voorwaarts*, 258.

²⁰⁷ Koen van Gerner, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)’, VI 695 (10 maart 2009).

bijvoorbeeld door er geld uit te geven, een gezin in leven te houden of het weeshuis te ondersteunen. “Door gewoon correct te zijn tegenover de plaatselijke bevolking.”²⁰⁸

De artsen die aan het Nederlandse UNIFIL detachement waren toegevoegd, waren er aanvankelijk voor de militairen zelf, maar in de praktijk verleenden zij vooral zorg aan de lokale bevolking. Daarmee hadden de Nederlanders sympathie gewekt, volgens korporaal Schat. Hij zegt dat bij de Fransen de medische zorg alleen aan henzelf besteed was, maar dat blijkt niet te kloppen.²⁰⁹ De Nederlandse hospik Wim Renooij hield spreekuur in de Zuid-Libanese dorpen en sprak in de *Achterbanier* van een dankbare taak. “De plaatselijke bevolking probeert op alle mogelijke manieren haar waardering voor mijn werk te laten blijken.”²¹⁰

De vredesmacht gaf ook humanitaire hulp. Volgens sergeant-majoor De Brie, is het typisch Nederlands om naast het militaire werk ook een aantal burgerprojecten op te pakken. Hij is bovendien trots dat hij heeft meegewerkt aan de opbouw van de regio.²¹¹ *Dutchbatt* heeft bijvoorbeeld de bouw van een weeshuis in Tibnin en de renovaties van schoolgebouwen in Haris en as-Siddiqin mogelijk gemaakt.²¹² In *Dubbel Vier* is te lezen dat de bouw van de school in as-Siddiqin ervoor zorgde dat de bevolking in het dorp regelmatig naar hen uitreikte met teksten als: “*Hollandia good, Hollandia good.* (...) dat doet je toch wel wat.”²¹³

Waardering

Andersom toonde de lokale bevolking ook haar blijf van waardering. Nederlandse militairen waren onder de indruk van de Libanese gastvrijheid. Het ‘sjaien’ is hier een voorbeeld van. Soldaten werden regelmatig door hen geholpen. Zo kregen ze eten aangeboden in overvloed of deden de vrouwen uit het dorp hun was. “Het is niet overdreven, om te zeggen dat er nu een hechte band met de bevolking bestaat. Je hoort ook dikwijls ‘Olandi good, very good’”, aldus dienstplichtig soldaat Jelle Nauta in de *Leeuwarder Courant*.²¹⁴

²⁰⁸ Koen van Gerner, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)’, VI 695 (10 maart 2009).

²⁰⁹ Do Schat, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaalschrijver op Haris, bataljonshoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)’, VI 726 (22 april 2009).

²¹⁰ Redactie, ‘Wim houdt spreekuur in Zibqin’, *Achterbanier* 1:8 (12 juli 1979) 5.

²¹¹ Kees Adriaan de Brie, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden Beroeps Koninklijke Landmacht, Deputy Military Information Officer op HQ Haris (januari 1981 – augustus 1981; november 1982 – november 1983)’, VI 641 (2 februari 2009).

²¹² Klep en Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 464.

²¹³ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, *Dubbel Vier* 1:25 (13 september 1979) 1.

²¹⁴ Jelle Nauta, ‘Bericht van Jelle uit “Haddakije”’, *Leeuwarder Courant* (25 mei 1979) 9.

Dat niet iedereen overtuigd was van de sympathie van de bevolking blijkt uit dit fragment in *de Volkskrant*:

Als ze mij kwaad willen maken dan moeten ze zeggen “die Libanezen zijn niet te vertrouwen”. Bijna iedereen vindt dat namelijk en ik ben het daar volkomen mee oneens. Zoals een goede Nederlander betaamt vertalen ze ‘anders’ in ‘oneerlijk’, voor de rest hebben ze geen enkele grond om hun bewering te kunnen staven.²¹⁵

Deze anonieme *Dutchbatt*’er had een rubriek in de krant onder de titel ‘Brieven van een blauwe baret’. Hij maakte zich kwaad over collega’s die zeiden dat Libanezen niet te vertrouwen waren. Hij vond dat een hypocriete houding, want onderling werd er in het Nederlandse bataljon veel gestolen en ook de Libanees is daar wel eens de dupe van geweest. Het beeld is dus niet eenduidig.

De Nederlandse militairen hechtten veel waarde aan de waardering die zij kregen van de mensen uit Zuid-Libanon. Het gaf betekenis aan de missie. Korporaal Diestelhof herinnert zich dat de bevolking aan de kant van de weg stond te huilen toen zijn lichter het gebied verliet.²¹⁶ Het idee dat de Libanese burgers slechter af waren zonder hen was een van de voornaamste redenen om de deelname aan UNIFIL steeds te verlengen.²¹⁷ Op 9 juli 1983 meldde *De Telegraaf* dat de Zuid-Libanese *mukhtar*, Abas Fawaz, de Nederlandse Minister van Defensie een brief had geschreven waarin hij kenbaar maakte dat het vertrek van het Nederlandse UNIFIL-bataljon een regelrechte ramp zou zijn voor Fawaz en de 24 Libanese dorpen waar hij het voor het zeggen had. In diezelfde reportage zei luitenant-kolonel J.C. Kusters: “We gaan, van alle UNIFIL-bataljons, het beste om met de lokale bevolking. We zijn flexibel, rechtvaardig en behulpzaam.”²¹⁸

Wederkerigheid stond centraal in de relatie tussen Libanese burgers en *Dutchbatt*. De Nederlanders hebben “een stukje rust” gebracht in Zuid-Libanon, stelt UNIFIL-veteraan

²¹⁵ Redactie, ‘Ja moeder, hier ben ik: (Brieven van een blauwe baret)’, *De Volkskrant* (21 juli 1979) 4.

²¹⁶ Berry Diestelhof, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Plv commandant compagnies onderhoudsgroep op Post 7-4 Majdal Zoun (december 1981 – maart 1982)’, VI 681 (18 maart 2009).

²¹⁷ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 182.

²¹⁸ Jos van Noord, ‘Moekhtar Abas Fawaz schreef noodkreet aan minister De Ruiter: “Vertrek Nederlandse Unifillers regelrechte ramp voor ons”’, *De Telegraaf* (9 juli 1983).

Koelen.²¹⁹ Hij kon dat merken aan het feit dat als er weer gedoe was, ze toch te eten kregen van de bevolking, terwijl ze helemaal niet veel hadden om te delen. Maar: voor wat, hoorde wat! Door kapitein Mulder ook wel iets negatiever beschreven als “oog om oog, tand om tand”.²²⁰ Fred Driessen zegt dat de bevolking altijd heel vriendelijk was, maar als je je omdraaide, moest je oppassen dat je geen mes in je rug kreeg. Zijn vriendschappen met de Libanezen bleken heel betrekkelijk. “Zolang je maar met dollars bleef zwaaien”, was het goed.²²¹ “Als je je aanpaste, waren er geen spanningen en was de lokale bevolking erg vriendelijk”, aldus telexist Van der Geest.²²²

3.2 Omgang met de strijdende partijen

Het Palestijns-Israëlische conflict had (en heeft) door geopolitieke belangen een sterk internationaal karakter. Zeker in de periode van de Koude Oorlog. Daarom waren er bij de VN aanvankelijk zorgen over de neutrale positie van Nederland als vredesmacht (zie hoofdstuk 1). Nederland had namelijk goede betrekkingen met Israël en dus geopolitieke belangen bij haar positie in het Midden-Oosten. Hoewel eerst werd gedacht dat Nederlandse deelname aan UNIFIL zou leiden tot partijdigheid ten gunste van Israël, moest BuZa regelmatig ingrijpen om de Israëlische regering niet voor het hoofd te stoten met negatieve uitspraken van Nederlandse militairen.

Journalisten konden vrij schrijven. Hierdoor kwam Nederland meer dan eens in de problemen. Een artikel van Lieve Joris in de Haagse Post deed erg veel stof opwaaien omdat geïnterviewde Nederlandse soldaten Israël duidelijk de schuld gaven van het Libanese conflict. “Die stomme joden hebben in het jaar 3000 nog oorlog”, citeerde zij een soldaat.²²³ Een dienstplichtige ging nog verder en zei: “Ze hebben maar één ding verkeerd gedaan in 1945, ze hadden de gaskamers open moeten houden; die vier miljoen joden hadden er ook nog bij gekund.”²²⁴ Deze uitspraken werden uiteraard niet geapprecieerd door het Ministerie van Defensie en het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Door deze media-uitingen te bestempelen

²¹⁹ Marcel Koelen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 – oktober 1983)’, VI 266 (12 oktober 2007).

²²⁰ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 60.

²²¹ Fred Driessen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, MP op Brigade Haris -HQ Naqoura (mei 1981 – november 1981)’, VI 261 (11 augustus 2007).

²²² Paul van der Geest, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Telefonist/telexist op Elias Beekmankazerne (september 1979 – april 1980)’, VI 730 (11 maart 2009).

²²³ Lieve Joris, ‘Die stomme joden hebben in het jaar 3000 nog oorlog’, *Haagse Post* (23 juni 1979) 26.

²²⁴ Joris, ‘Die stomme joden hebben in het jaar 3000 nog oorlog’, 26.

als incidenteel trachtten de bewindslieden de diplomatieke banden met Israël te behouden. Evenmin kwam de relatie met Israël hierdoor onder druk te staan.²²⁵

Hoewel er genoeg *Dutchbatt*'ers waren die helemaal geen mening hadden over het conflict, blijkt uit de ICNV-interviews dat het gros van de Nederlandse UNIFIL'ers in eerste instantie met een pro-Israëliësch standpunt op missie ging. Voor velen, onder wie Berry Diestelhof, veranderde die overtuiging echter tijdens de uitzending óf in de periode daarna. Achteraf gezien komt dat, volgens Diestelhof, door majoor Haddad, die voor 80 procent van de incidenten in het Nederlandse bataljonsvak verantwoordelijk was. Hij vertelt dat die beeldvorming – het verband zien tussen de christelijke militie van majoor Haddad en de Israëliëse troepen – pas na zijn uitzending is gevormd. Hij heeft de incidenten destijds wel in zich opgenomen, maar de echte beeldvorming (op politiek niveau) ontstond pas toen Diestelhof weg was uit UNIFIL.²²⁶ Op bepaalde posten in het UNIFIL-gebied was de nieuwsvoorziening zeer gebrekkig, terwijl er in Haris zelfs internationale kranten voorhanden waren.²²⁷ Voor sommigen, zoals Diestelhof, vond kennismaking van de mediaberichtgeving dus pas plaats bij terugkomst in Nederland.²²⁸

Toch was er ook tijdens de missie al sprake van een “ommezwaai”. Alje Bosma vertelt in het *Nieuwsblad van het Noorden*: “Toen we er 10 maart naar toegingen, was ik behoorlijk anti-PLO en pro-Israël. Vanaf 17 april, met de entree van het Libanese leger in Zuid-Libanon, is dat sterk veranderd. Mijn houding is gewijzigd.”²²⁹ Terwijl de Libanese burgerbevolking juist steeds meer afkeer toonde aan de Palestijnen en de tweede invasie van Israël in 1982 juichend verwelkomde, bleek diezelfde gebeurtenis en haar nasleep voor de Nederlanders juist een reden om zich af te zetten tegen de Israëliërs.²³⁰ De veteranen spreken van een grote omslag binnen hun missietijd.

Dutchbatt moest opereren in een ‘wespennest’ van strijdende partijen die het bestaan van UNIFIL niet op prijs stelden. De vredesmacht had geen autoriteit en werd zo tot speelbal

²²⁵ Roozenbeek, ‘Dutchbatt aan zet’, 174.

²²⁶ Berry Diestelhof, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Plv commandant compagnies onderhoudsgroep op Post 7-4 Majdal Zoun (december 1981 – maart 1982)’, VI 681 (18 maart 2009).

²²⁷ Jassies, ‘De ommezwaai van een Libanon-ganger’, 15; Jelle Nauta, ‘De verving slaat toe bij de Unifil’, *Leeuwarder Courant* (5 juli 1979) 9.

²²⁸ Berry Diestelhof, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Plv commandant compagnies onderhoudsgroep op Post 7-4 Majdal Zoun (december 1981 – maart 1982)’, VI 681 (18 maart 2009).

²²⁹ Jassies, ‘De ommezwaai van een Libanon-ganger’, 15.

²³⁰ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 102, 108.

van lokale milities gebombardeerd. De sjiitische militie Amal, wat hoop betekent in het Arabisch, was een van de weinige groeperingen die volledig steun betuigde aan UNIFIL.²³¹ Er waren nog veel meer strijdende partijen actief in Zuid-Libanon, maar de omvang van deze scriptie leent zich er niet voor om die allemaal te bespreken.

3.3 Cultuurverschillen en stereotypering

Het contact met de plaatselijke bevolking bestond niet alleen uit ‘sjaien’ en winkelen. Er waren dikwijls confrontaties die meestal ten grondslag lagen aan wederzijds cultureel onbegrip. De verschillen tussen de Nederlandse en Libanese cultuur, met name op religieus gebied, zorgden voor spanningen. Die uitten zich ook in stereotyperende uitspraken over de bevolking, meestal oriëntalistische van aard. De term, geïntroduceerd door Edward Said, verwijst naar het vertekende beeld dat ‘het Westen’ heeft van ‘het Oosten’. Het is een vorm van *Othering* die zich vooral concentreert op het Midden-Oosten.

Bij de bewering dat Nederlandse militairen een goede verstandhouding hadden met de plaatselijke bevolking, kan een kritische noot worden geplaatst. Zo onthult kapitein Mulder, die dienstdeed als tolk, in zijn boek *Pratend Voorwaarts* dat de (vermeende) sympathieke houding van de Libanezen niet altijd oprecht was. “Er zijn burgers die er behagen in scheppen in het voorbijrijden met innemende hoffelijkheid de meest verschrikkelijke scheldwoorden te roepen, in het Arabisch natuurlijk.”²³² Mulder schrijft over tal van situaties waarin de miscommunicatie tussen Nederlanders en de bevolking pijnlijk naar voren kwam.

Op religieus gebied was eerwraak zo’n Libanees gebruik waar Nederlanders niets van begrepen en waar zij zich uiteraard niet in wilden mengen. Op een dag werd het Nederlandse bataljon onverhoopt toch betrokken bij een eerwraak-incident, met een bijna fatale afloop tot gevolg. Onverwachts verscheen er een meisje met een pistool in haar hand bij de commandopost met een afschuwelijk verhaal. *Dutchbatt* stond voor twee opties: het meisje wegsturen of haar heimelijk het gebied uitsmokkelen. Dat laatste geschiedde, maar daar kreeg het dorp al snel lucht van. De familie leidde daardoor behoorlijk gezichtsverlies en dreigde de Nederlanders van alles aan te doen als het meisje niet zou terugkeren. Haar terughalen zou voor het meisje de dood betekenen. Hier was een belangrijke taak weggelegd voor kapitein Mulder,

²³¹ Roozenbeek, ‘De armed elements’, 198.

²³² Mulder, *Pratend voorwaarts*, 79.

die door zijn kennis van de Libanese cultuur en de Islam op gronde van een religieus argument een vergeldingsactie kon voorkomen.²³³

Daar komt bij dat de verhouding tussen man en vrouw in Libanon aanzienlijk afweek van wat Nederlanders gewend waren. Menigmaal zijn er Libanese mannen van hun ezels getrokken, zodat hij kon gaan lopen en zijn vrouw mocht zitten.²³⁴ Daarnaast lieten de mannen in het dorp korporaal Pool weten dat de Nederlanders werden getolereerd zolang ze niet aan hun vrouwen zouden komen, “vanwege de religie.”²³⁵ Het Ministerie van Defensie had overigens tijdens de voorlichting al duidelijk gemaakt dat de Libanese meisjes geen partij waren voor de militairen.²³⁶

Volgens Christ Klep en Herman Roozenbeek bleken de moeilijke verhoudingen een voedingsbodem voor vooroordelen en soms regelrechte discriminatie.²³⁷ Zo werd *Dutchbatt* door het Ministerie van Defensie op de vingers getikt toen ze het continu over ‘Turken’ hadden wanneer het om Libanezen ging. Het is een oriëntalistische en stereotyperende uitspraak die niet getuigt van een cultureel sensitief bewustzijn. De Libanezen zelf ervoeren het ook als beledigend, omdat de eeuwenlange Ottomaanse overheersing van hun grondgebied niet bepaald positief werd herinnerd.²³⁸ De defensiebladen *Dubbel Vier* en de *Achterbanier* staan ook vol met stereotyperende, oriëntalistische en discriminerende uitingen, zoals de vaste rubriek ‘1001 gerechten door Ali Baba’.

Hoewel Nederlandse militairen in Libanon in den beginne erg onder de indruk waren van de Libanese gastvrijheid, werd hun houding naar de bevolking mettertijd steeds meer verhard, beweert soldaat Ruud van Mourik. “Je groeit daarin.”²³⁹ Zo werkten er bijvoorbeeld twee Libanese jongens op het hoofdkwartier in Haris, Abis en Fayad. Ze waren ongeveer tien jaar oud en werkten daar onder andere als afwasser. Van Mourik geeft toe dat ze niet goed behandeld

²³³ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 85-86.

²³⁴ *Ibidem*, 72.

²³⁵ Jeen Lijkele Pool, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester en tirailleur op Ripperdakazerne Haarlem (november 1982 – juni 1983)’, VI 691 (25 maart 2009).

²³⁶ Cees van Ingen, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, Detachementscommandant; Special Investigation Section op Bungalow Herzliya (mei 1981 – december 1981)’, VI 737 (3 april 2009).

²³⁷ Klep en Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 465.

²³⁸ Wiel Erens, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Chauffeur YP-408 op Ernst Casimir kazerne Roermond (maart 1979 – december 1979)’, VI 712 (16 maart 2009).

²³⁹ Ruud van Mourik, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hofmeester (bij uitzending) en teven boordschutter ter plaatse op Haris (maart 1979 – september 1979)’, VI 1292 (7 april 2011).

werden door de soldaten. De jongens werden geslagen. “We tuigden ze af.”²⁴⁰ Officieren deden er niet aan mee, maar lieten het wel gebeuren. Achteraf snapt hij niet waarom, misschien dat het opgekropte frustratie was, maar de Libanezen waren zelf ook “ratjes”, zo stelt hij. Nederlanders waren sowieso heel streng voor het volk, vertelt de soldaat. De toiletten op het hoofdkwartier werden door een wat oudere man uit het dorp schoongemaakt voor slechts wat eieren en meel. Zijn werk werd streng gecontroleerd en als er iets niet naar behoren was dan kreeg hij niets of slechts een deel van wat hem beloofd was.²⁴¹

Wij waren heer en meester en je moet naar ons luisteren en je moet ons maar begrijpen. Dat was een beetje het verhaal. We gebruikten ze als slaven gewoon.²⁴²

Deze voorbeelden staan haaks op het beeld van de Nederlandse militair die alleen maar “*good will*” had gekweekt bij de lokale bevolking.

Het ‘Koninginnedag-incident’

De culturele en religieuze spanningen tussen de Nederlanders en de lokale bevolking bereikten in 1982 een dieptepunt tijdens ‘het Koninginnedag-incident’. Hoewel het voorval toentertijd niet in de Nederlandse publiciteit kwam – defensie trachtte het in de doofpot te stoppen – besteedde het Nederlandse geschiedenisprogramma van de *NTR* en de *VPRO*, *Andere Tijden* – achttien jaar na dato – wel aandacht aan deze gebeurtenis.²⁴³

De Welzijnszorg van *Dutchbatt* organiseerde op 30 april 1982 onder leiding van majoor Klaas van Coberen een feest op het dorpsplein in Haris. De majoor stelt in de uitzending dat hij de burgemeester van het dorp, Abi Alli, vooraf had ingelicht over het evenement. Er waren volgens hem destijds geen aanwijzingen die leidden naar ongenoegen over de organisatie van het feest. Het evenement trok vele bezoekers, zowel militairen als dorpsbewoners – mannen én vrouwen. Nadat de Nederlandse zangeres Hansje Ravesteijn voor Libanese begripen een ‘pikant’ optreden had gegeven, reed een jongen met een brommer in op de mensenmassa op het plein. Vervolgens probeerde de jonge Amal-aanhanger te schieten op majoor Van Coberen.²⁴⁴

²⁴⁰ Ruud van Mourik, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hofmeester (bij uitzending) en teven boordschutter ter plaatse op Haris (maart 1979 – september 1979)’, *VI* 1292 (7 april 2011).

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² Ibidem.

²⁴³ *Andere Tijden*, ‘UNIFIL’, *NTR/VPRO* (7 september 2000).

²⁴⁴ Roozenbeek, ‘De armed elements’, 202.

Een Libanese burger kon voorkomen dat de majoor werd geraakt, maar niet dat de kogel de broekspijp van soldaat Rob Stolk doorboorde; het startschot dat het feest deed escaleren. Er ontstond een Hobbesiaanse vechtpartij van allen tegen allen. Van Coberen deed nog een poging de gemoederen tot bedaren te brengen, maar werd in elkaar geslagen en viel buiten bewustzijn. De ongewapende militairen van *Dutchbatt*, haastten zich te bewapenen teneinde wraak te nemen vanwege het voorval. Zo ver kwam het uiteindelijk niet.²⁴⁵

Het feest liep volgens Ruud van Mourik uit de hand omdat de “loco’s” er niet tegen konden dat Hansje Ravenstein daar zo bloot optrad. Het was, in de woorden van Van Mourik, “niet moslim-achtig”. Toch hadden Nederlandse militairen wel rekening gehouden met de religieuze normen van het dorp, vertelt hij, door bijvoorbeeld geen alcohol te schenken.²⁴⁶

Na de beschieting was de relatie tussen de dorpingen en het Nederlandse bataljon ernstig verstoord. Te midden van de chaos die ontstond, zagen de dorpsbewoners hun kans schoon om de muziekkaparaatuur te roven, zegt Van Mourik. Hij vertelt dat ze een aantal geïmproviseerde *roadblocks* hadden opgesteld om te controleren wie er precies buit hadden gemaakt. Die controle verliep allerminst zachtzinnig. Als de dorpingen iets bij zich hadden van de apparatuur, kregen ze een “goed pak slaag”, tot bloedens toe. De (opgekropte) woede die het incident had losgemaakt bij *Dutchbatt* kwam op deze manier tot ontlasting. “Het was allemaal *out of control*.”²⁴⁷

Het ‘Koninginnedag-incident’ moet volgens kapitein-tolk Mulder worden gezien in het kader van wederzijdse opvoedpogingen tussen Libanezen en Nederlanders. Koninginnedag 1982 gaf aan de bevolking de gelegenheid om corrigerend op te treden naar *Dutchbatt*.

Ik weet niet of het ook hier ging om een duizenden jaren oud cultuuridee, maar de welzijnszorg vond het een passende gedachte het feest van de koningin op te vrolijken met dames die zich in het openbaar ontkleedden. Had deze potsierlijke imitatie van de Vietnamoorlog plaatsgehad in een besloten sfeer, dan was er weinig aan de hand geweest. Maar als decor voor dat domme gedoe had men een pleintje uitgekozen voor het huis van de burgemeester van een sjiitisch dorp. De show duurde maar even. In de lucht schietende dorpsjongens op bromfietsen maakten er een einde aan.²⁴⁸

²⁴⁵ Andere Tijden, ‘UNIFIL’, *NTR/VPRO* (7 september 2000).

²⁴⁶ Ruud van Mourik, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hofmeester (bij uitzending) en teven boordschutter ter plaatse op Haris (maart 1979 – september 1979)’, *VI* 1292 (7 april 2011).

²⁴⁷ *Ibidem*.

²⁴⁸ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 72.

Het is opvallend dat de tolk, waarschijnlijk door zijn kennis van de Arabisch-Libanese taal en cultuur, in zijn uitleg van het incident meer begrip toont voor de lokale gevoeligheden en zeden dan andere *Dutchbatt*'ers. Hij staat kritisch tegenover de wijze waarop *Dutchbatt* lokale normen en waarden niet heeft gerespecteerd.

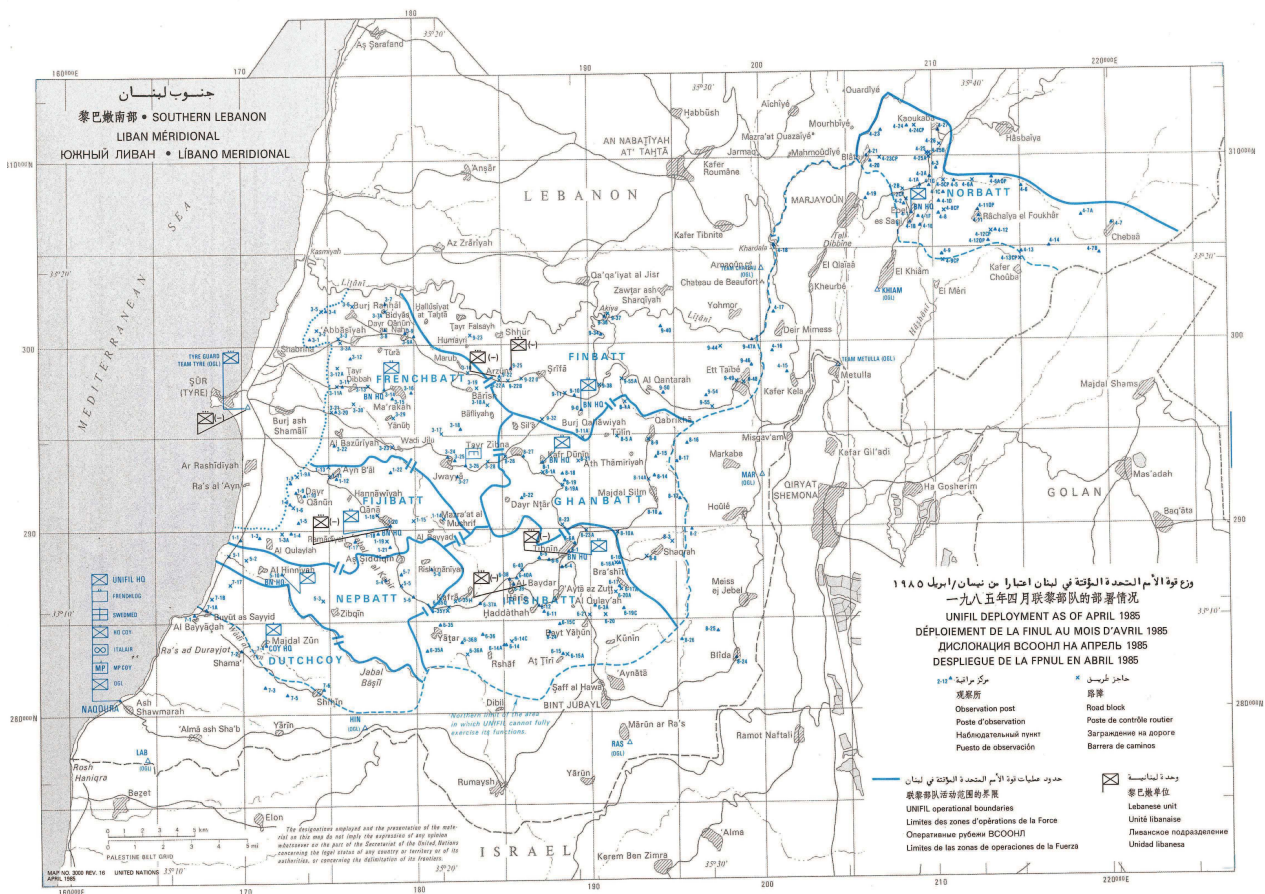
De onuitvoerbaarheid van het mandaat zorgde ervoor dat *Dutchbatt* op een andere manier voldoening moest halen uit de missie. De Nederlandse aanpak ten aanzien van de lokale bevolking laat zich dus vooral kenmerken door sociale patrouilles ('sjaien'), handel en humanitaire hulp. Hoewel veel Nederlandse militairen beweerden dat de lokale bevolking in Libanon hen ten zeerste waardeerde, spreken anderen dit weer tegen. Het beeld dat wordt geschetst is niet eenduidig, zowel in de interviews met UNIFIL-veteranen als in de media ten tijde van de missie. Enige nuance is dus geboden met betrekking tot uitspraken als "We gaan, van alle UNIFIL-bataljons, het beste om met de lokale bevolking. We zijn flexibel, rechtvaardig en behulpzaam."²⁴⁹ De culturele verschillen tussen Nederlandse militairen en de plaatselijke bevolking, vooral op religieus gebied, zorgden voor een gespannen relatie, die dikwijls goed was, maar tegelijkertijd bij het minste of geringste op springen stond, bijvoorbeeld tijdens Koninginnedag in 1982. Zo constateerde compagniescommandant luitenant-kolonel I.J. Duine ruim tien jaar na zijn diensttijd in zijn persoonlijke evaluatie van de missie: "De cultuurverschillen en wederzijds onbegrip leidden tot onnodige spanningen en tot een aantal incidenten die met veel geluk goed afliepen."²⁵⁰

²⁴⁹ Van Noord, 'Moekhtar Abas Fawaz schreef noodkreet aan minister De Ruiter'.

²⁵⁰ Duine, 'Optreden in Libanon', 36; Evaluatie was in 1992 en van maart tot en met september 1980 diende Duine in Libanon.

HOOFDSTUK 4 | EEN ‘DUTCH APPROACH’ IN LIBANON?

Op 20 juni 1983 besloot de ministerraad zich per 19 oktober 1983 terug te trekken uit UNIFIL. Het was na de Israëlische invasie, met operatie *Peace for Galilee*, een jaar eerder steeds moeilijker geworden voor de Nederlandse vredesmacht om het mandaat naar behoren uit te voeren. UNIFIL stond in feite buitenspel. Bovendien stond de diplomatieke relatie met Israël onder druk. Toch zou Nederland nog tot en met oktober 1985 in Libanon opereren, weliswaar met een sterk gereduceerde capaciteit. Een aantal landen en de VN hadden namelijk bezwaar gemaakt tegen het Nederlandse besluit om in één keer helemaal uit Libanon te vertrekken. In het meest zuidelijke UNIFIL-vak (zie afbeelding) bleef een compagnie intact, de *Dutch Infantry Company (Dutchcoy)*, die zich vooral toelegde op het verlenen van humanitaire hulp.²⁵¹ Het beeld van de zachtzinnige Nederlandse militair werd toen weer in krach bijgezet.²⁵²

Afbeelding 7: Bataljonsvakindeling april 1985

²⁵¹ Klep en Van Gils, *Van Korea tot Kabul*, 238.

²⁵² Kester, *'Kamelen op het Binnenhof'*, 185.

In het vorige hoofdstuk is de relatie tussen Nederlandse militairen en de Libanese burgerbevolking, alsmede de strijdende partijen behandeld. Daaruit blijkt dat het Nederlandse militaire zelfbeeld voor een groot deel was gebaseerd op de percepties die zij hadden over hun omgang met die mensen. De vraag is echter of zij de Nederlanders een juiste spiegel voorhielden. Verschillende bronnen hebben de ambivalente relatie tussen Nederlandse militairen en de Libanezen laten zien, waarbij het cultuurverschil een complicerende factor was die menigmaal onbegrip en miscommunicatie in de hand werkte. Hoe verhoudt dit (interne) zelfbeeld zich tot de (externe) beeldvorming over het Nederlandse UNIFIL-contingent en het imago van de Nederlandse krijgsmacht in het algemeen?

Het onderzoek naar de Nederlandse samenwerking met andere UNIFIL-contingenten in hoofdstuk 2 heeft laten zien hoe de percepties over anderen troepenmachten werden betrokken op het Nederlandse zelfbeeld. Sociale identificatie met de *in-group*, *Dutchbatt*, werd versterkt door de sociale vergelijking met andere bataljons, de *out-group*. De eigen groepsidentiteit, ‘wij’, kreeg meer gestalte door te bepalen wat de andere groep, ‘zij’, was, door te definiëren wat het niet was. Het zelfbeeld kwam voort uit tegenstellingen (zie 2.3). Nederlandse militairen zagen zichzelf als soft, nuchter en moedig. Het Nederlandse optreden in Libanon werd gekenmerkt door een goede omgang met de bevolking. Ze beschouwden zichzelf meer als politieagent dan als militair. Binnen het bataljon waren de relaties gelijkwaardig en zij konden alle taken zelf uitvoeren, onafhankelijk, zonder hulp van de VN. Ze zagen er dan wel uit als “halve burgerjochies”, maar de innerlijke discipline was uitstekend.

In dit laatste hoofdstuk wordt de derde pijler behandeld: de beeldvorming over de Nederlandse VN-vredesmacht in Libanon. Het gaat nu om de externe beleving van het zelfbeeld. Hoe verhoudt het hierboven geschetste interne zelfbeeld zich tot het imago van de Nederlandse UNIFIL’ers en de krijgsmacht in het algemeen? Door de beeldvorming over het Nederlandse leger, voor, tijdens en na de missie te onderzoeken, wordt duidelijk of die beelden constant zijn of evolueren. Is er eventueel sprake van een post hoc constructie?

4.1 Beeldvorming in de media

Het imago van de Nederlandse krijgsmacht vóór deelname aan UNIFIL kwam in het eerste hoofdstuk al aan bod (zie 1.4). De vermaatschappelijking van de krijgsmacht in de jaren ’70 had een behoorlijke stempel gedrukt op dat imago, tot groot ongenoegen van beroepsmilitairen die hun reputatie zagen afbrokkelen. Hoewel de KL binnen de eigen gelederen de democratisering van het leger bestreed, uitten zij zich naar buiten toe vol van vertrouwen in hun

dienstplichtigen. Als puntje bij paaltje kwam, konden die ongedisciplineerde langharigen echt wel vechten. Volgens Jan van der Meulen en Norbert-Jan Nuij is het beeld van het Nederlandse hippie-leger en de herinnering aan dat imago in feite tot op de dag van vandaag blijven bestaan, in zowel binnen- als buitenland.²⁵³

Toen duidelijk werd dat Nederland een bataljon zou sturen naar de VN-vredesmacht in Libanon stuitte dat op weerstand bij de militaire vakbonden, dienstplichtigen en hun bezorgde ouders. De publieke opinie was kritisch. In de media werd een gevaarlijk beeld geschetst van de Libanese brandhaard. Wist de regering wel wat ze deed? En kon dat ongedisciplineerd zootje jonge mannen zo'n oorlogstaak wel aan? Defensie en de landmacht probeerden de gemoederen te bedaren door de missie zo vreedzaam en rooskleurig mogelijk voor te stellen aan het volk. Met succes; de media brachten de VN-missie nu in verband met vakantie. De wervingscampagne voor vrijwilligers van de KL heeft hier mogelijk aan bijgedragen.

Pogingen het beeld bij te stellen

Het Nederlandse detachement in Libanon worstelde tijdens de missie met het imago van de 'slappe hap' dat door de buitenlandse pers was geschetst en ook in de binnenlandse media weerklank vond. Nederlandse UNIFIL'ers trachtten (tevergeefs) zich af te zetten tegen dit beeld door de publiciteit op te zoeken en steeds te benadrukken dat zij wel goede militairen waren en dat het missiegebied geenszins leek op een vakantiebestemming.

De Achterbanier had een belangrijke functie in het informeren van de familierelaties. Volgens kapitein Mulder had deze krant een geruststellend toontje en was de landmacht niet bang zichzelf via dit medium op de borst te trommelen. "De *Achterbanier* (...) rot soms weg van eigenlof, bijvoorbeeld in de gesprekken met hoogwaardigheidsbekleders die ter plekke hebben geconstateerd hoe voortreffelijk het moreel is."²⁵⁴ Een paar maanden na de start van *Dutchbatt* in Zuid-Libanon verscheen er een artikel van Jos de Waart, de eindredacteur van dit defensieblad, die poogde af te rekenen met het imago van de Nederlanders als "*the long hairy, non-saluting army*". Het uiterlijk was dan wel iets gewijzigd, want er was "nog nauwelijks haar te bekennen in Libanon", maar gedisciplineerd waren de Nederlandse soldaten nog steeds. Dat waren ze altijd al geweest. "Heeft de Nederlandse soldaat met zijn haren, dan plotseling zijn streken verloren?" Nee, want klagen deed hij nog, zo liet De Waart het thuisfront weten, maar

²⁵³ Van der Meulen en Nuij, "Ongelooflijk maar waar", 113.

²⁵⁴ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 72.

de goede prestaties tijdens internationale oefeningen hadden het negatieve imago van de ‘Hollanders’ “wel wat verbleekt.”²⁵⁵

Nuchterheid is de Hollander niet vreemd, ook daar niet. Maar dat alleen kan niet de reden zijn geweest, dat zij zich tijdens de beschieting van het hoofdkwartier in Nakoera [sic!] zó beheerst en doortastend hebben gedragen, dat hun daarvoor van alle kanten lof werd toegezwaaid. Hun gedisciplineerdheid [sic!] werd geprezen! Nou dat heb ik wel eens anders – vooral uit de mond van buitenlanders – gehoord. Jaren geleden al zijn wij de internationale pers ingegaan als ‘*the long hairy, non-saluting army*’, kortom een ongedisciplineerd zootje, dat maar wat aanrommelt in de *NATO*.²⁵⁶

De tegenstelling tussen uiterlijke en innerlijke discipline was zowel vóór als tijdens de missie continu onderwerp van discussie en was ook in de vergelijking met andere contingenten een belangrijke factor.

Overigens werd er in de interne communicatie met het bataljon steeds gehamerd op die discipline. Zo liet kolonel Tjassens in een interview met *Dubbel Vier* weten dat hij de neiging had “om iedereen op zijn flikker te geven die niet aan de militaire normen voldoet. Zo ben ik erg voor het handhaven van de discipline. Uitingen daarvan zijn de tenuen, de hygiëne [sic!] en het onderhoud van de wapens. Men is hier als militair en als zodanig dient men op te treden. Daarbij is een goede discipline een eerste vereiste. Als ik bijvoorbeeld een militair in zwembroek een auto zie controleren, dan heb ik daar moeite mee.”²⁵⁷

In de communicatie met het thuisfront werd er juist gepocht over de discipline van de Nederlandse soldaat. Zo trachtte compagniescommandant kapitein Karremans het thuisfront te overtuigen van de superioriteit van de Nederlandse ‘Jan’.

Ik heb mening over de Nederlandse ‘Jan’ hier bevestigd gezien. Ze zijn stuk voor stuk berekend op hun taak. De saamhorigheid, discipline en inventiviteit, die hier aan het daglicht is gesteld doet ze met kop en schouders boven collega’s van andere NAVO-landen uitsteken. Niet te vergeten de postcommandanten; jonge kerels die over een enorm brok zelfvertrouwen en overtuigingskracht beschikken en de zaak prima in de hand hebben.²⁵⁸

²⁵⁵ De Waart, ‘Uiterlijk iets anders, discipline ongewijzigd’, 3.

²⁵⁶ Ibidem. Mijn cursivering]

²⁵⁷ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 540, *Dubbel Vier* 1:15 (5 juli 1979) 5-6.

²⁵⁸ Redactie, ‘In Nederland een toontje lager zingen’, *Achterbanier* 1:16 (1 november 1979) 5.

In de reguliere pers werden ook pogingen gedaan om het imago op te krikken. Kort na de start van de Nederlandse bijdrage aan UNIFIL, liet Alje Bosma het *Nieuwsblad van het Noorden* weten dat *Dutchbatt* inmiddels een goede naam had verworven. “In het begin werd er zo een beetje naar ons gekeken van: wat moeten die jonge soldaatjes hier? Maar nu is men heel positief over ons. Je ziet het ook aan het feit dat als er ergens moeilijkheden zijn, de Nederlanders worden ingeschakeld.”²⁵⁹

Luitenant-kolonel Kosters rekende in 1983 in *De Telegraaf* af met de vooroordelen die aan het Nederlandse imago zouden kleven: “We zijn hier beslist niet het leger van de lange haren en de slappe hap. Integendeel: we zijn hier het paradepaardje van UNIFIL.”²⁶⁰

In UNIFIL-verband slaagde *Dutchbatt* er beter in om het imago te veranderen. “De reputatie van de Nederlandse dienstplichtigen had ook *force commander* Erskine op het verkeerde been gezet”, schrijven Christ Klep en Herman Roozenbeek. *Dubbel Vier* deed verslag van zijn toespraken op de Nederlandse posten tijdens een werkbezoek in 1980. “We dachten allemaal dat jullie langharige soldaten zouden zijn die niet wisten hoe je moest salueren.”²⁶¹ Aanvankelijk was de *force commander* sceptisch over het Nederlandse optreden, maar *Dutchbatt* had bewezen een zeer goed onderdeel van UNIFIL te zijn, “waar iedereen bewonderend over spreekt.”²⁶² De opvolger van generaal Erskine, de Ierse luitenant-generaal W. Callaghan, liet zich eveneens positief uit over het Nederlandse bataljon tijdens zijn bezoek aan *Dutchbatt* in februari 1981. Ze waren “*pas exemple*”; voorbeeldig.²⁶³

Na de missie

De Nederlandse bijdrage aan UNIFIL genereerde aanvankelijk veel media-aandacht, maar de belangstelling voor de Libanongangers in de aanloopfase en het prille begin van de uitzending stond in schril contrast met de periode daarna, toen alleen nog incidenten het nieuws haalden, stelt mediahistoricus Bernadette Kester. De beeldvorming tijdens de missie is daardoor sterk bepaald door het verslag van die eerste periode (januari tot augustus 1979), aldus Kester.²⁶⁴ Het

²⁵⁹ Jassies, ‘De ommezwaai van een Libanon-ganger’, 15.

²⁶⁰ Van Noord, ‘Moekhtar Abas Fawaz schreef noodkreet aan minister De Ruiter’.

²⁶¹ ‘Bezoek generaal Erskine’, *Dubbel Vier* (26 juli 1980) 13, geciteerd in: Klep en Roozenbeek, ‘Het leven in Libanon’, 437.

²⁶² Ibidem.

²⁶³ NL-HaNA, Def / UNIFIL, MFO, UNTAG, 2.13.213, inv.nr. 543, *Dubbel Vier* 2:52 (7 maart 1981) 10.

²⁶⁴ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 169.

eenzijdige beeld van dienstplichtigen die niet tegen hun taak zouden zijn opgewassen, is het enige wat beklifde na de UNIFIL-missie.²⁶⁵

UNIFIL-veteranen hadden bij terugkomst in Nederland het idee dat ze niet serieus werden genomen. Het thuisfront dacht dat ze op vakantie waren geweest, vertelt Hugo Pieters.²⁶⁶ Later kwam hier meer media-aandacht voor. “De gruwelijke dingen die wij daar hebben meegemaakt zijn nooit doorgedrongen in Nederland”, zegt UNIFIL-veteraan Gerard Kempers tegen de NOS.²⁶⁷ “In Nederland werden we niet gehoord. Het werd gezien als vakantiemissie”, aldus Gerard van Leeuwen, die voor het programma *Mijn Missie Libanon* in 2017 terugreisde naar voormalig *Dutchbatt*-gebied.²⁶⁸

Volgens Bernadette Kester is er überhaupt geen beeld blijven hangen in het collectieve geheugen van Nederland met betrekking tot UNIFIL. Daarom was er achteraf veel ruimte voor nieuwe beelden, maar daar is geen gebruik van gemaakt, stelt zij. De enige media-aandacht *post-mission* betreft de psychische klachten achteraf en de niet geboden nazorg van het Defensiepersoneel.²⁶⁹ “Het destijds gevormde beeld is verdwenen. Als er een beeld over is, dan is dat een vage indruk van getraumatiseerde en over gebrekkige aandacht en nazorg ‘klagende’ veteranen.”²⁷⁰

Hoewel er bij latere Nederlandse bijdragen aan *peacekeeping* missies wel ruimschoots aandacht is geweest voor evaluatie, denk aan Srebrenica, Irak of Afghanistan, is er voor de *lessons learned* ten aanzien van UNIFIL weinig belangstelling geweest. In de *Militaire Spectator* werd tien jaar na het begin van *Dutchbatt* in Libanon teruggeblikt op de missie door hoge officieren. Zo stelde luitenant-kolonel I.J. Duine, compagniescommandant van maart tot en met september 1980, dat de KL heeft “(...) verzuimd de operatie in Libanon te evalueren en ervaringen en opgedane lessen vast te leggen.”²⁷¹ Bovendien vond Duine dat eerdere publicaties in dit krijgswetenschappelijke tijdschrift hem het gevoel gaven van “O jongens, wat waren we

²⁶⁵ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 175.

²⁶⁶ Hugo Pieters, ‘Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Radarverkenner bij YP-408 gevechtsveldradar op Assen (juli 1981 – december 1981)’, VI 645 (19 januari 2009).

²⁶⁷ NOS, ‘Libanon werd afgedaan als vakantiemissie’, (17 maart 2016), <https://nos.nl/artikel/2093327-libanon-werd-afgedaan-als-vakantiemissie.html> (geraadpleegd op 16 mei 2022).

²⁶⁸ Peter van de Vusse, ‘Ik koos met Unifil voor het avontuur, ik wist niet eens waar Libanon lag’, *Algemeen Dagblad* (12 juni 2017), <https://www.ad.nl/utrecht/ik-koos-met-unifil-voor-het-avontuur-ik-wist-niet-eens-waar-libanon-lag~ae9389b4/> (geraadpleegd op 9 juni 2022).

²⁶⁹ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 169.

²⁷⁰ Ibidem, 186.

²⁷¹ I.J. Duine, ‘Optreden in Libanon: een persoonlijke evaluatie’, *Militaire Spectator* 161:1 (1992) 31-38, aldaar 31.

goed!” De luitenant-kolonel wilde dit niet ontkrachten, maar plaatste wel een aantal kritische noten ten behoeve van de toekomst.

Na Srebrenica was er meer aandacht voor de machteloosheid waarmee UNIFIL'ers in Libanon moesten opereren. Vanwege de evaluatierapporten die naar buiten werden gebracht met betrekking tot de Dutchbatt's inzet in Srebrenica, besteedde *Andere Tijden* in het jaar 2000 aandacht aan “die andere vredesmissie”, UNIFIL. De missie in Libanon werd vergeleken met alle andere “mislukte vredesoperaties uit de jaren '90”. In de uitzending komt ook naar voren dat Nederland het beste materieel had van alle UNIFIL-eenheden, maar dat het in de praktijk ‘ouwe rommel’ was (zie 2.1). Zoals uitgelicht in hoofdstuk 3, was er veel aandacht in de uitzending voor de moeizame relatie met de lokale bevolking. De sfeer was verhard. Het gaat om het ‘Koninginnedag-incident’ dat destijds door defensie in de doofpot is gestopt. De legerleiding wist er immers van. Libanon was een wespennest.²⁷²

Twee tegenstellingen in het bijzonder domineerden de beeldvorming over de Nederlandse UNIFIL-militair: soft vs. hard en uiterlijke vs. innerlijke discipline. De beeldvorming over de missie en de Nederlandse UNIFIL-militairen bestond uit tegengestelde beelden die elkaar opvolgden, als gevolg van het dialectische proces tussen zelfbeeld en imago. Zo kwam het beeld van ‘soldaten die niet kunnen vechten’ in het teken te staan van de discussie over uiterlijke en innerlijke discipline. Om angst over de risico's en twijfels over de prestaties van Nederlandse dienstplichtigen weg te nemen, werd er een rooskleuriger beeld van de missie geschetst. Uiteindelijk werd de missie in verband gebracht met vakantie, waardoor militairen hun best moesten doen om de Nederlandse maatschappij ervan te overtuigen dat zij een gevaarlijke taak hadden uitgevoerd. Het zou echter nog heel lang duren voor zij die erkenning kregen.

‘Dutch approach’?

Pratend voorwaarts, de titel van het boek dat door kapitein-tolk Eildert Mulder is geschreven, slaat volgens de kapitein op de aard van de missie: niet vechten, maar praten.²⁷³ Vanuit zijn functie is deze titel des te meer te begrijpen. Tegelijkertijd sluit *Pratend voorwaarts* aan op het narratief van de ‘*Dutch approach*’ dat in 2010, het jaar waarin Mulder's boek verscheen, weerklank vond in het politieke en maatschappelijke debat.

²⁷² *Andere Tijden*, ‘UNIFIL’, *NTR/VPRO* (7 september 2000).

²⁷³ Mulder, *Pratend voorwaarts*, 11.

Was er sprake van een ‘*Dutch approach*’ in Libanon? Uit dit onderzoek komt heel duidelijk naar voren dat het Nederlandse militaire optreden niet statisch was, maar afhankelijk van heel veel factoren die continu aan verandering onderhevig waren. Evenmin was het beeld eenduidig. Door het optreden van *Dutchbatt* te verklaren vanuit een holistisch begrip als de ‘*Dutch approach*’ wordt iedere vorm van nuance weggenomen. In het frame van ‘goede banden met de lokale bevolking’, een kenmerk van de ‘*Dutch approach*’, is geen ruimte voor tegengestelde beelden, maar die waren er wel. Het toeschrijven van bepaalde eigenschappen aan een nationale stijl had met name een identiteitsversterkende functie binnen de *in-group* ten opzichte van de *out-group* zoals naar voren kwam in hoofdstuk 2.

De UNIFIL-missie laat in één opzicht wel heel duidelijk een parallel zien met het debat over de uitzending naar Uruzgan in 2006. In de aanloop naar de missie in Libanon werd door de voorlichters van Defensie benadrukt dat het om een politietaak zou gaan in plaats van een oorlogstaak. De pers werd ervan verzekerd dat de vredesmacht geen vijanden had. Er bestonden wel risico’s, maar militairen waren ervoor opgeleid om daar mee om te gaan.²⁷⁴ Het debat over de deelname aan Uruzgan draaide maar om één ding: was het een vechtmissie of een wederopbouwmissie? Daarom werden de risico’s bewust minder groot gepresenteerd aan het publiek. In diezelfde bewoordingen had Nederland in Uruzgan ook geen vijanden, er werd daarentegen gesproken over *opposing militant forces*. Volgens Christ Klep vormt de risicodiscussie een onmiskenbaar onderdeel van de militaire identiteit van Nederland.²⁷⁵

Zowel tijdens de missie in Libanon als Uruzgan bleek dat de militaire praktijk veel weerbarstiger was dan werd voorgesteld in het politiek-maatschappelijke discours, de beeldvorming. Militairen probeerden (tevergeefs) deze beelden bij te stellen.

4.2 Militaire identiteit

Tot nu toe stond de ontwikkeling van het militaire zelfbeeld ten aanzien van de UNIFIL-missie centraal, maar hoe verhoudt dit zelfbeeld zich tot de militaire identiteit van Nederland? Wat is militaire identiteit? Christ Klep en zijn visie hierop zijn in de inleiding al kort geïntroduceerd. Vanuit een theoretische inslag met betrekking tot verbeelde gemeenschappen en verzonnen tradities stelt Klep dat Nederland een gespleten zelfbeeld cultiveert. In deze paragraaf wordt het betoog van de militair-historicus verder in beschouwing genomen.

²⁷⁴ Schoenmaker en Maas, ‘Vorbereiding en vertrek’, 125.

²⁷⁵ Klep, *Van wereldmacht tot ‘braafste jongetje’*, 243.

Militaire identiteit is, volgens Klep, net als nationale identiteit, een sociale constructie; “een kwestie van interpretatie: een vermeende identiteit vol mythevorming en selectieve toevoegingen of weglatingen.”²⁷⁶ Het softe imago van de Nederlandse soldaat dat de media hadden geschetst in de jaren ‘70, stond bijvoorbeeld haaks op het beeld dat Defensie wilde uitdragen. Zo benadrukte overste Lensink dat de Nederlandse soldaat zich had bewezen van zijn kunnen tijdens de Molukse treinkapingen – hij was niet te soft.²⁷⁷ Hoewel het hier ging om een eenheid van het Korps Mariniers ging – toch een andere tak van sport – werd deze anti-terreur actie aangehaald als ‘bewijs van bekwaamheid’ voor de landmacht. Aanhangers van wat Thijs Brocades Zaalberg de *Dutch approach*-mythe noemt, refereren eveneens aan de militaire inzet tijdens de treinkaping op De Punt. Om zo de Nederlandse aanpak tijdens de missies in Irak en Afghanistan in een lange traditie te plaatsen, echter vanwege het ‘softe’ aspect.²⁷⁸ Hoewel er de laatste tijd meer aandacht is voor het excessieve geweld tijdens deze actie. Het is opmerkelijk dat deze gebeurtenis in de militaire geschiedenis van Nederland in verschillende tijdsperioden voor verschillende doeleinden wordt aangevoerd om het handelen van de Nederlandse militair te definiëren. *Cherrypicking at its finest!*

Klep vindt het moeilijk om het onderscheid tussen de militaire identiteit enerzijds en de nationale identiteit anderzijds te definiëren. Hoewel het om twee verschillende fenomenen gaat, kun je ze moeilijk los van elkaar zien. Het gaat hier om een dialoog. De historicus benadrukt dat nationale en militaire identiteit zich niet als statische fenomenen laten beschrijven. Identiteitsvorming is juist een proces dat continu aan verandering onderhevig is. De verschillende tijdsperioden uit de krijgsgeschiedenis van Nederland illustreren die veranderlijkheid juist, in plaats van dat ze een teleologische lijn van het verleden naar het heden vormen. In die zin is het werk van Klep onderdeel van de kritiek op de benaderingswijze van Joseph Soeters.

Hoe ziet de militaire identiteit van Nederland er dan uit? Is die burgerlijk of krijgshaftig? Klep stelt dat in geen ander westers land dan Nederland de militaire identiteit in de jaren zestig, zeventig en tachtig zo diepgravend bepaald werd als door de vrije dienstplichtcultuur.²⁷⁹ Zoals blijkt uit de voorgaande hoofdstukken had de vakbond voor dienstplichtigen, de VVDM, een grote vinger in de pap (afschaffen groetplicht en vrije haardracht). Deze ontwikkeling, de

²⁷⁶ Klep, *Van wereldmacht tot ‘braafste jongetje’*, 22.

²⁷⁷ Kester, ‘Kamelen op het Binnenhof’, 172; Archief Beeld en Geluid, K61736 – M2009 165, Journaal (16 januari 1979).

²⁷⁸ Soeters, ‘Odysseus Prevails over Achilles’, 98-100.

²⁷⁹ Klep, *Van wereldmacht tot ‘braafste jongetje’*, 192.

vermaatschappelijking van het leger, trok ook in het buitenland de aandacht door zowel verbazing als bewondering (zie 1.4 en 4.1).²⁸⁰ “Waren Nederlandse militairen door de verburgerlijking in de krijgsmacht te soft geworden voor het harde vechterwerk?”, vraagt Klep zich af.

De nuchtere en ietwat slungelige Nederlandse soldaat droeg zijn haren misschien te lang, de gevechtsjas op halfzeven en hij groette vast te weinig, maar tijdens schietoefeningen viel hij steeds in de prijzen, zo was het bewust gecultiveerde beeld.²⁸¹

Veronderstellen dat Nederlanders het niet zo ophebben met militair gedoe, is te kort door de bocht. De Nederlandse relatie tussen maatschappij en krijgsmacht valt in het patroon van veel andere kleine tot middelgrote democratische staten, zo stelt Klep. Die relatie laat zich kenmerken als opportuun, dat wil zeggen naar gelang de politieke en maatschappelijke wind die op dat moment waait. Een bewust gecultiveerd beeld op maat, zou je zeggen... Maar Klep gaat nog verder: Nederland cultiveert een (schizofreen) “gespleten zelfbeeld.” Dat heeft het ontwikkelen van een krachtig militair zelfbeeld bemoeilijkt.²⁸²

Het onderzoek van Liora Sion, als sociologe verbonden aan de Universiteit van Kopenhagen, bevestigt de stelling van Klep. Sion betoogt in haar studie naar Nederlandse peacekeepers en het gebruik van geweld “*Too Sweet and Innocent for War?*” dat de Nederlandse krijgsmacht een bedreigde organisatie is die heeft te leiden onder een relatief lage status in de maatschappij, vooral na Srebrenica. Ze bestudeert twee compagnieën, de C-compagnie van het 17^e pantserinfanteriebataljon (Kosovo 1999) en de B-compagnie van het 42^e (Bosnië 2000). Hoewel het Nederlandse leger voornamelijk legitimiteit ontleent aan het uitvoeren van vredesmissies, zo beweert zij, sluit de militaire training totaal niet aan op de vredestaak. De opleiding hanteert een traditionele retoriek van geweld en oorlogsvoering. Hierdoor worden onjuiste verwachtingen geschapen met betrekking tot het geweldsspectrum in de praktijk. De deelname aan vredesoperaties conflicteert met het militair zelfbeeld.²⁸³

Christ Klep stelt dat de nationale identiteit van Nederland niet eenduidig is, “maar altijd wel gericht op het zich afzetten tegen anderen. Een (vermeende) nationale karaktereigenschap

²⁸⁰ Klep, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'*, 192.

²⁸¹ Ibidem, 192.

²⁸² Ibidem, 99.

²⁸³ Liora Sion, “‘Too Sweet and Innocent for War’: Dutch Peacekeepers and the Use of Violence’, *Armed Forces and Society* 32:3 (April 2006) 454-474, aldaar 454.

wint ook aan intensiteit als deze wordt bedreigd. Nationale identiteit omvat een variëteit aan beelden en interpretaties.”²⁸⁴ Deze uitspraak gaat ook op voor het militair zelfbeeld van Nederland ten aanzien van de UNIFIL-periode. Het beeld dat naar voren komt in dit onderzoek is evenmin eenduidig. Meerdere beelden bestaan naast elkaar en laveren tussen tegenstellingen.

²⁸⁴ Klep, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'*, 22.

Conclusie

Tussen maart 1979 en oktober 1985 hebben bijna 9.000 Nederlandse militairen zich ingezet voor de VN-vredesmissie in Zuid-Libanon, waar zij in multinationalaal militair verband samenwerkten met andere UNIFIL-contingenten. Naar aanleiding van het debat over de ‘*Dutch approach*’ kreeg ik belangstelling voor het bredere vraagstuk over militaire identiteit. De studies naar militaire identiteit in multinationalaal verband adresseerden voornamelijk de verschillen in het nationale optreden tussen contingenten, of de invloed van een nationale militaire cultuur op de gedragingen van militairen in missiegebieden, maar niet hoe de constructie van de eigen identiteit in relatie stond tot de ‘Ander’.²⁸⁵

Identiteit staat echter niet op zichzelf. Het is relationeel en dynamisch. Denk hierbij aan persoonlijke relaties. Kinderen verhouden zich bijvoorbeeld op een andere manier tot hun ouders, dan tot leeftijdsgenoten. Bij je werkgever gedraag je je anders dan bij vrienden. De persoon die je tegenover je hebt, bepaalt tot in zekere mate ook hoe je over jezelf denkt. Zo kun je je heel dom voelen als je opkijkt tegen iemand die je heel slim vindt, maar ook heel sociaal als je vooral optrekt met verlegen mensen. Identificatie vindt, na categorisatie, plaats door vergelijking, niet alleen op individueel niveau, ook in groepsverband.

Het riep bij mij de vraag op in hoeverre de percepties over het ‘eigen’ militaire optreden werden bepaald door de percepties over de handelingswijze van de ‘Andere’ contingenten. Het toepassen van *Social Identity Theory* – sociale vergelijking, sociale identificatie en sociale vergelijking – op de UNIFIL-casus heeft inzichten opgeleverd over de dialectische relatie tussen het ‘Zelf’ en de ‘Ander’ met betrekking tot de constructie van het militaire zelfbeeld.

Op papier hadden de UNIFIL-contingenten weinig operationele vrijheid, in de praktijk konden zij vrij autonoom opereren. Het daadwerkelijke optreden van die verschillende nationale troepen werd niet alleen bepaald door operationele keuzes of militaire cultuur, maar was de som van meerdere variabelen, bijvoorbeeld materieel, gebiedspositie, terrein, training, interpretatie van het mandaat, opvattingen over de *Rules of Engagement*, of ad-hocbeslissingen. Al deze condities hadden impliciet invloed op hoe *Dutchbatt* zichzelf zag én de ‘Ander’. Eén factor in het bijzonder is heel bepalend geweest in de ontwikkeling van het zelfbeeld van Nederlandse militairen tijdens de missie. Doordat *Dutchbatt* van alle bataljons verreweg over het meeste en beste materieel beschikte, kreeg Nederland een dominante positie binnen de

²⁸⁵ Zie bijvoorbeeld : Chiara Ruffa, *Military Cultures in Peace and Stability Operations: Afghanistan and Lebanon* (University of Pennsylvania Press, 2018).

FMR. Door deze bovengeschatte rol kregen militairen het idee dat zij beter waren dan de andere bataljons. De Nederlandse oververtegenwoordiging in de FMR bevestigde dat zij goede militairen waren.

Hoewel meer dan vijftig nationaliteiten een bijdrage leverden aan de VN-vredesmacht in Libanon, had lang niet iedereen contact met militairen van andere landen. De mate van internationaal contact was afhankelijk van legering en functie. Zo was er meer internationale samenwerking op het hoofdkwartier dan 'in 't veld'. Chauffeurs, genisten en militairen werkzaam in de logistiek kwamen door hun functie vaker in andere bataljonsvakken.

De percepties van Nederlandse militairen over zichzelf en de 'Ander' werden menigmaal gebaseerd op vooroordelen en stereotypen van andere UNIFIL-contingenten. 'Onbekend maakt onbemind', want de percepties over andere militairen werden genuanceerder naarmate er meer internationaal contact was.

Het Nederlandse zelfbeeld kwam mede tot stand in relatie tot de 'Ander'. Sociale identificatie, het ontstaan van een zelfbeeld, vindt plaats door het 'Zelf' te vergelijken met de 'Ander'. In dit interactieve proces werden tegenstellingen gecreëerd, zoals hard vs. soft (*Frenchbatt*), spiritueel/emotioneel vs. nuchter/moedig (Libanese leger, *Ghanbatt*, *Fijibatt*, *Nibatt*, *Senbatt*), optreden als marine vs. als politiemann (*Nibatt*), hiërarchisch vs. gelijkwaardig (*Irishbatt*, *Frenchbatt*), onafhankelijk vs. afhankelijk (*Nibatt*, *Ghanbatt*), innerlijke vs. uiterlijke discipline (*Fijibatt*, *Ghanbatt*, *Senbatt*, *Frenchbatt*, *Nibatt*). Deze tegenstellingen werden soms uitvergroot, zodat Nederlandse militairen zich konden distantiëren van de *out-group*, waardoor het zelfbeeld van de *in-group* krachtiger werd, een proces van *Othering*. Dit gebeurde vooral ten aanzien van de 'Afrikaanse' bataljons, maar ook ten opzichte van de lokale bevolking.

Zo ontstond een Nederlands zelfbeeld van softe, nuchtere en moedige militairen. Ze beschouwden zichzelf meer als politieagent dan als militair. Binnen het bataljon waren de relaties gelijkwaardig, maar ten opzichte van de andere bataljons hadden zij het beter voor elkaar. Nederlanders 'regelden het wel even'. Ze zagen er dan wel uit als "halve burgerjochies", maar de innerlijke discipline was uitstekend!

Echter, de meest belangrijke factor in de sociale vergelijking met andere contingenten was de omgang met de bevolking. UNIFIL-veteranen beoordelen de Nederlandse bijdrage aan de missie op basis van wat zij hebben betekend voor de lokale bevolking. De onuitvoerbaarheid van het mandaat zorgde er namelijk voor dat *Dutchbatt* op een andere manier voldoening moest

halen uit de missie, zo werd de bevolking de spil in het Nederlandse optreden, dat zich laat kenmerken door sociale patrouilles ('sjaaien'), handel en humanitaire hulp.

Tegelijkertijd was de plaatselijke bevolking eveneens een 'Ander' waartoe de Nederlandse militair zich verhiel. Een blijk van waardering gaf het positieve zelfbeeld van *Dutchbatt* een boost. De vraag is echter of zij wel altijd werden gewaardeerd. Als er spanningen waren ten gevolge van culturele en religieuze verschillen, distantieerden Nederlandse militairen zich van diezelfde bevolking en plaatsten zichzelf middels het proces van *Othering* boven hen. Daarnaast gaven de Nederlanders weinig blijk van een sensitief cultureel bewustzijn. Het lijkt erop dat de lokale bevolking als 'Ander' vooral diende ter bevestiging van *Dutchbatt's* superioriteitsgevoel, in zowel goede als slechte tijden.

Het zelfbeeld van de Nederlandse UNIFIL-militair stond bovendien in verhouding tot het imago van de Nederlandse krijgsmacht en de beeldvorming over de missie. Je zou kunnen stellen dat het imago tevens een 'Ander' is tot wie de Nederlandse militair zich verhoudt, een 'Ander' uit het verleden.

Twee tegenstellingen in het bijzonder domineerden de beeldvorming over de Nederlandse UNIFIL-militair: soft vs. hard en uiterlijke vs. innerlijke discipline. De beeldvorming over de missie en de Nederlandse UNIFIL-militairen bestond uit tegengestelde beelden die elkaar opvolgden, als gevolg van het dialectische proces tussen zelfbeeld en imago. Zo zette de legerleiding zich af tegen het beeld van de 'slappe hap' dat voorafgaand aan de missie was geschetst. Tijdens de missie trachtten verschillende militairen dit beeld te ontcrachten. Ze waren namelijk wél gedisciplineerd én bovendien het beste bataljon van UNIFIL. Dit gold ook voor het beeld van een 'vakantiemissie'.

Het proces van identiteitsvorming hield niet op toen Nederland zijn troepen terugtrok uit Libanon in 1985. Hoewel de discrepantie tussen verwachting en realiteit ten opzichte van UNIFIL bij militairen het zelfbeeld en het beeld van de missie behoorlijk had veranderd, bleek dat in de Nederlandse maatschappij vooral de beelden uit de beginperiode van de missie waren blijven hangen.

Toen Nederland vanaf de jaren '90 weer ging bijdragen aan vredesoperaties, kwam er iets meer belangstelling voor die eerdere uitzending naar Libanon. Vooral na het drama in Srebrenica, de 'machteloze missie', kwam er aandacht voor de machteloosheid waarmee Nederlandse UNIFIL'ers het mandaat in Libanon hadden moeten uitvoeren. Daardoor kwam er, na jaren, meer aandacht voor emotionele schade en post-traumatische stress stoornis (PTSS), die veteranen in het Libanese 'wespennest' hadden opgelopen.

Deze scriptie laat vooral zien dat militaire identiteit en de percepties over een ‘eigen’ operationele stijl geconstrueerd zijn. De ‘*Dutch approach*’ is dan ook niet meer dan een holistisch narratief. In de sociale vergelijking met de ‘Ander’ is naar voren gekomen dat het militair zelfbeeld van Nederlandse UNIFIL-militairen is opgebouwd uit tegenstellingen. Die conclusie sluit aan bij de stelling van Christ Klep dat Nederland een schizofreen militair zelfbeeld cultiveert. Enerzijds ligt het accent op burgerlijk goed doen, anderzijds moet krijgshaftigheid worden getoond. Militaire praktijk en politieke wenselijkheid sluiten niet op elkaar aan. Het militaire zelfbeeld van Nederland laveert tussen tegenstellingen, die in relatie tot de ‘Ander’ nog meer naar voren komen.

In de toekomst zou het interessant zijn om te onderzoeken wat de internationale reputatie van de Nederlandse krijgsmacht is. Wat zijn de percepties van andere contingents over Nederland? De interviews die door het IPNV tot stand zijn gekomen en door het *Veteraneninstituut* beschikbaar zijn gesteld, zijn bovendien heel bruikbaar voor verder vergelijkend onderzoek. Is dat militaire zelfbeeld van Uruzgan-veteranen bijvoorbeeld heel anders?

Afbeeldingen

Afbeelding 1: Henri Uding, 'Fotografeer je lens', *Achterbanier* 1:19 (20 december 1979) 2.

Afbeelding 2: UN, 'UNIFIL deployment as of September 1978',
<https://digitallibrary.un.org/record/3794133?ln=en> (geraadpleegd op 15 mei 2022).

Afbeelding 3: NL-HaNa, inventarisnummer 2.24.01.05, bestandnummer 930-1000, Koen Suyk, 'Binnenhof, protest VVDM en AVNM tegen gedwongen uitzending naar Libanon; protest AVNM met kameel', (1 februari 1979).

Afbeelding 4: UN, 'UNIFIL deployment as of June 1979',
<https://digitallibrary.un.org/record/1306126> (geraadpleegd op 15 mei 2022).

Afbeelding 5: P.H. Kamphuis, B. van Opzeeland en A. Tjepkema, *Blauwe Baretten. Tussen Twee Vuren in Libanon* (Amsterdam 1981) 61.

Afbeelding 6: Jos de Waart, 'Uiterlijk iets anders, discipline ongewijzigd', *Achterbanier* 1:4 (17 mei 1979) 3.

Afbeelding 7: UN, 'UNIFIL deployment as of April 1985',
<https://digitallibrary.un.org/record/1306133?ln=en> (geraadpleegd op 2 juli 2022).

Bronnenlijst

Archieven en collecties

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Defensie, Contactbureau Vredesmachten en voorganger [1968-1990], Nederlandse Detachement UNIFIL [1979-1984], Opleidingsdetachement Libanon [1984-1986], nummer toegang 2.13.213.

Inventaris 398: Inkomend inzake deelname aan UNIFIL 1983 oktober, nrs. 1617-1829.

Inventaris 421: Stukken betreffende de oprichting en reorganisatie van eenheden 1979, 1982-1984.

Inventaris 418: Ingekomen convocatie voor een vergadering van de interdepartementale Werkgroep MFO/SINAI, met bijlagen 1983.

Inventaris 522: Brochures inzake UNIFIL, de VN en VN-Vredesoperaties 1968, 1978-1980.

Inventaris 523: Rapport publieke opinie.

Inventaris 528: Libanon-geschriften, uitgave van de Vereniging voor Dienstplichtige Militairen inzake de ervaringen van vrijwillig en onvrijwillig uitgezonden dienstplichtigen in Libanon, gedrukt. 1979.

Inventaris 539: Brieven van het Contactbureau UNIFIL aan de relaties van uitgezonden militairen 1979-1982.

Inventaris 540-546: Dubbel Vier, weekblad van het Nederlandse VN-Detachement in Libanon 1979-1983.

Inventaris 561: Peterbanier, blad van een uitgezonden militair als parodie op de Achterbanier, gedrukt., 1980.

Inventaris 562: Waar ooievaars vallen, manuscript van een tolk.

Inventaris 610-614: Achterbanier, periodiek voor de Nederlandse militairen in Zuid-Libanon en de Sinai en hun relaties in Nederland, concept en gedrukt 1983-1987.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Losse stukken, Toegang 057.

Inventaris 3563: Stukken afkomstig van soldaat der 1ste klasse J.W.G. Boes ingedeeld bij de Dutch Infantry Company Libanon betreffende zijn uitzending als onderdeel van UNIFIL (1985).

Inventaris 3247: Stukken afkomstig van J.R. Pettinga, dienstplichtig militair bij het kwartiermakers detachement van de VN-missie UNIFIL in Libanon.

Inventaris 4585: Stukken geschreven door brigade-generaal M.G. Woerlee betreffende getrokken lessen van de Nederlandse bijdrage aan de United Nations Interim Force in Libanon.

Inventaris 4582: Stukken afkomstig van brigade-generaal M. G. Woerlee betreffende het lijkencident in Wadi Al Ayn tijdens de Nederlandse deelname aan de United Nations Interim Force in Libanon in december 1980.

Inventaris 4581: Stukken afkomstig van brigade-generaal M. G. Woerlee betreffende de United Nations Interim Force in Libanon en de Nederlandse bijdrage daaraan.

Archief Beeld en Geluid

K61736 – M2009 165, Journaal (16 januari 1979).

Politieke bronnen

- Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstukken 1978-1979, 15441 nr. 3, blz. 4, 31 januari 1979, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/0000179547> (geraadpleegd op 6 juni 2022).
- Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstukken 1978-1979, 15441 nr. 11, blz. 1, 6 februari 1979, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/0000179554> (geraadpleegd op 6 juni 1979).
- United Nations Digital Library, 'Resolution 425 (1978)', (versie 19 maart 1978) <https://digitallibrary.un.org/record/71622?ln=en> (geraadpleegd op 30 november 2020).
- United Nations Digital Library, 'Resolution 511 (1982)', (versie 18 juni 1982) <https://digitallibrary.un.org/record/34460?ln=en> (geraadpleegd op 30 november 2020).
- United Nations Security Council, 'Report of the Secretary on the United Nations Interim Force in Lebanon (for the period 19 March to 13 September 1978)', S/12845 (13 september 1978) 6-7.

Interviews Veteraneninstituut, ICNV

De interviews zijn te beluisteren op deze site van het Veteraneninstituut: <https://www.veteranenvertellen.nl>

- Bolderman, Kees, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Verbindingsofficier/Operation officer op Libanees huis in Haris (maart 1982 – september 1982)', VI 982 (17 maart 2010).
- Bos, Gerard, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Boordschutter YP Johan Willem Friso kazerne Assen (juni 1980 – februari 1981)', VI 766 (27 april 2009).
- Bosman, Arjen, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, TLV schutter op Post 7-6 (april 1984 – oktober 1984)', VI 780 (11 juni 2009).
- Bougie, Wim, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Sergeant Majoor Operatie op Weert, Harderwijk, Ermelo, Oirschot, Breda, Vught, Veldhoven (december 1996 – juli 1997)', VI 709 (6 maart 2009).
- Brie, Kees Adriaan de, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden Beroeps Koninklijke Landmacht, Deputy Military Information Officer op HQ Haris (januari 1981 – augustus 1981; november 1982 – november 1983)', VI 638 (17 december 2008).
- Brie, Kees Adriaan de, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden Beroeps Koninklijke Landmacht, Deputy Military Information Officer op HQ Haris (januari 1981 – augustus 1981; november 1982 – november 1983)', VI 641 (2 februari 2009).
- Broek, John van den, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Infanterist op Assen en Zuidlaren (december 1981 – maart 1982)', VI 1009 (19 maart 2010).
- Diestelhof, Berry, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Plv commandant compagnies onderhoudsgroep op Post 7-4 Majdal Zoun (december 1981 – maart 1982)', VI 681 (18 maart 2009).

- Driessen, Fred, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, MP op Brigade Haris -HQ Naqoura (mei 1981 – november 1981)', *VI* 261 (11 augustus 2007).
- Erens, Wiel, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Chauffeur YP-408 op Ernst Casimir kazerne Roermond (maart 1979 – december 1979)', *VI* 712 (16 maart 2009).
- Evers, Paul, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Assistant Senior Staff Officer Supply op Prefab Hoofdkwartier Naqoura (oktober 1982 – juni 1983)', *VI* 688 (3 maart 2009).
- Geest, Paul van der, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Telefonist/telexist op Elias Beekmankazerne (september 1979 – april 1980)', *VI* 730 (11 maart 2009).
- Gerards, Huub, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Explosieven opruimer op Al Yatun (september 1979 - januari 1980)', *VI* 1220 (13 december 2010).
- Gerner, Koen van, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester op Al Yatoun, Post 7-16 (september 1981 – april 1982)', *VI* 695 (10 maart 2009).
- Hurk, Roland van den, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, geweergroepscommandant voor antitankraketgroep op compagniepost 7-8 (maart 1980 – september 1980)', *VI* 1524 (7 januari 2013).
- Ingen, Cees van, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Marechaussee, Detachementscommandant; Special Investigation Section op Bungalow Herzliya (mei 1981 – december 1981)', *VI* 737 (3 april 2009).
- Janssen, John, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, PC Stafwachtpel en Plv CC Stafcie op Al Yatun (september 1980 - april 1981)', *VI* 1237 (1 februari 2011).
- Kinket, Steven, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Groepscommandant Post 7-1, fourier 7-4 op OP 7-1 Alpha (maart 1979 – september 1979)', *VI* 700 (10 maart 2009).
- Koelen, Marcel, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplichtig Koninklijke Landmacht, Carl Gustav Helper op verschillende observatieposten (november 1978 – april 1979; mei 1983 – oktober 1983)', *VI* 266 (12 oktober 2007).
- Mourik, Ruud van, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hofmeester (bij uitzending) en teven boordschutter ter plaatse op Haris (maart 1979 – september 1979)', *VI* 1292 (7 april 2011).
- Nel, Jacob, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht, Chauffeur van de Deputy Force Commander op Naqoura Prefab (januari 1982 – augustus 1982)', *VI* 853 (9 september 2009).
- Pieters, Hugo, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Radarverkenners bij YP-408 gevechtveldradar op Assen (juli 1981 – december 1981)', *VI* 645 (19 januari 2009).
- Pol, Hendrik van der, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Plaatsvervangend Postcommandant, optredend als Patrouille commandant op Post 7.23 (juni 1980 – februari 1981)', *VI* 663 (13 februari 2009).

- Pool, Jeen Lijkele, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Kok menagemeester en tirailleur op Ripperdakazerne Haarlem (november 1982 – juni 1983)', *VI* 691 (25 maart 2009).
- Ruiter, Herman de, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, magschutter op post 7.1.8. (november 1983 – april 1984)', *VI* 945 (27 februari 2010).
- Schat, Do, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Kort Verband Vrijwilliger Koninklijke Landmacht, Korporaal-Schrijver op Haris, bataljons hoofdkwartier (maart 1979 – september 1979)', *VI* 726 (22 april 2009).
- Scholte, Rob, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Chauffeur op Haris (juli 1981 – februari 1981)', *VI* 1247 (12 januari 2011).
- Steenart, Hans, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, Bataljonscommandant op Haris, Libanon (mei 1980 - november 1980)', *VI* 684 (27 februari 2009).
- Voert, Marcel ter, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Hulprichter 120 mm mortier op Post 7-7 bij Zibqin (juni 1982 – november 1982)', *VI* 202 (21 augustus 2007).
- Vos, Nico, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Beroeps Koninklijke Landmacht, S1, personeelsofficier op HQ Haris (juli 1982 – januari 1983)', *VI* 975 (4 maart 2010).
- Vos, Ron de, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Postcommandant 7-12 en 7-15Alfa op Post 7-12 Prefab, Post 7-15 alfa (augustus 1980 – januari 1981)', *VI* 626 (22 december 2008).
- Windig, Aad, 'Interview met UNIFIL veteraan in Libanon uitgezonden als Dienstplicht Koninklijke Landmacht, Soldaat/Machhelper op Post 7-12, 7-24 (januari 1983 – juni 1983)', *VI* 885 (16 november 2009).

Literatuur

- Abrams, Lynn, *Oral History Theory* (Oxford 2016).
- Amersfoort, Herman, *Nederland de weg kwijt. Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis* (afscheidsrede Universiteit van Amsterdam 10 maart 2016).
- Aoun, Elena (red.), *The United Nations Interim Force in Lebanon: Multiple Perspectives on a Multinational Peace Operation* (Brussel 2018).
- Baledrokadroka, Jone, 'The Unintended Consequences of Fiji's International Peacekeeping', *Security Challenges* 8:4 (2012) 105-116.
- Ben-Ari, Eyal en Efrat Elron, 'Blue Helmets and White Armour: multi-nationalism and multi-culturalism among UN peacekeeping forces', *City and Society* 8:2 (2001) 271-302.
- Berg, H. van den, Stef Scagliola en Fred Wester (red.), *Wat veteranen vertellen. Verschillende perspectieven op biografische interviews over ervaringen tijdens militaire operaties* (Amsterdam 2010).
- Bolderman, J.C.L., *In dienst van de vrede: Het Nederlandse VN-bataljon in Libanon* (Franker 1992).
- Born, H., René Moelker en Joseph Soeters (red.), *Krijgsmacht en samenleving: klassieke en eigentijdse inzichten* (Tilburg University Press 1999).

- Dandeker, Christopher en James Gow, 'Military culture and strategic peacekeeping', *Small Wars and Insurgencies* 10:2 (1999) 58-79.
- Duffey, Tamara, 'Cultural Issues in Contemporary Peacekeeping', *International Peacekeeping* 7:1 (2000) 142-168.
- Duine, I.J., 'Optreden in Libanon: een persoonlijke evaluatie', *Militaire Spectator* 161:1 (1992) 31-38.
- Duyvesteyn, I., *Strategisch analfabetisme: de kunst van strategisch denken in moderne militaire operaties* (inaugurele rede Universiteit Leiden 2013).
- Elron, E., Boas Shamir en Eyal Ben-Ari, 'Why Don't They Fight Each Other? Cultural Diversity and Operational Unity in Multinational Forces', *Armed Forces and Society* 26:1 (1999) 73-98.
- Erskine, Emmanuel A., *Mission with UNIFIL: an African soldier's reflections* (New York 1989).
- Febbraro, Angela R., 'Leadership and management teams in multinational military cooperation', in: Joseph Soeters en Philippe Manigart (red.), *Military Cooperation in Multinational Peace Operations: Managing cultural diversity and crisis response* (Oxford 2008) 49-69.
- Ghosh, Amitav, 'The Global Reservation: Notes toward an Ethnography of International Peacekeeping', *Cultural Anthropology* 9:3 (1994) 412-422.
- Haddad, Saïd, 'Teaching Diversity and Multicultural Competence to French Peacekeepers', *International Peacekeeping* 17:4 (2010) 566-577.
- Heijst, J., van, *Dikkeboemenboek. UNIFIL is voor ons Geschiedenis* (Harderwijk 2011).
- Higate, Paul en Marsha Henry, *Insecure Spaces: Peacekeeping, Power and Performance in Haiti, Kosovo and Liberia* (Londen 2017).
- Hillen, John, *Blue Helmets: The Strategy of UN Military Operations* (Washington 1998).
- Hoffenaar, J., J. van der Meulen en R. de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning. Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004).
- Kamphuis, P.H., B. van Opzeeland en A. Tjepkema, *Blauwe Baretten. Tussen Twee Vuren in Libanon* (Amsterdam 1981).
- Kester, B.C.M., 'Kamelen op het Binnenhof. Beeldvorming over blauwhelmen in Libanon 1979-1985', in: Hoffenaar, Jan, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning: Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 169-188.
- Klein, William M. P., 'Post Hoc Construction of Self-Performance and Other Performance in Self-Serving Social Comparison', *Personality and Social Psychology* 27:6 (juni 2001) 744-54.
- Kleine Schaars, B., *Libanon 1980 vakantieland? 13 portretten van de werkelijkheid* (z.p. 2017).
- Klep, Christ, *Van wereldmacht tot 'braafste jongetje'. Onze militaire identiteit door de eeuwen heen* (Amsterdam 2019).
- Klep, Christ en Richard van Gils, *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag 2005).
- Klinkert, W., *Van Waterloo tot Uruzgan. De militaire identiteit van Nederland*, (inaugurele rede Universiteit van Amsterdam 6 juni 2008).
- Malcontent, Peter, 'Nederland en de mensenrechten', in: Pekelder, J., Remco Raben en Mathieu Segers (red.), *De wereld volgens Nederland: Nederlandse buitenlandse politiek in historisch perspectief* (Amsterdam 2015) 128-151.

- Meirovich, G., 'The impact of cultural similarities and differences on performance in strategic partnerships: An integrative perspective', *Journal of Management and Organization* 16:1 (2010) 127-139.
- Meulen, J. van der en Norbert-Jan Nuij, "'Ongelooflijk maar waar': De triomf van de langharige soldaat", in: Hoffenaar, Jan, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning: Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989*, (Den Haag 2004) 100-116.
- Newby, Vanessa F., *Peacekeeping in South Lebanon: Credibility and local cooperation* (New York 2018).
- Newby, Vanessa F., 'Power, politics and perception: the impact of foreign policy on civilian-peacekeeper relations', *Third World Quarterly* 39:4 (2018) 661-676.
- Parker, James, 'UNIFIL and Peacekeeping the Defence Forces Experience', *Irish Studies in International Affairs* 2:2 (1986) 63-77.
- Resteigne, Delphine en Joseph Soeters, 'Inside UNIFIL's Headquarters in Lebanon', in: Kümmel, G. en Joseph Soeters (red.), *New Wars, New Militaries, New Soldiers: Conflicts, the Armed Forces and the Soldierly Subject Contribution to Conflict Management, Peace, Economics and Development (Contributions to Conflict Management, Peace Economics and Development, Vol. 19)* (2012) 93-108.
- Rubinstein, Robert A., 'Cross-Cultural Considerations in Complex Peace Operations', *Negotiation Journal* (januari 2003) 29-49.
- Rubinstein, Robert A., 'Culture, International Affairs, and Multilateral Peacekeeping: Confusing Process and Pattern', *Cultural Dynamics* (maart 1989) 41-59.
- Rubinstein, Robert A., 'Intervention and Culture: An Anthropological Approach to Peace Operations', *Security Dialogue* 36:4 (december 2005) 527-544.
- Rubinstein, R.A., Diana M. Keller en Michael E. Scherger, 'Culture and Interoperability in Integrated Missions', *International Peacekeeping* 15:4 (2008) 540-555.
- Ruffa, Chiara, *Military Cultures in Peace and Stability Operations: Afghanistan and Lebanon*. (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2018).
- Ruffa, Chiara, 'What Peacekeepers Think and Do: An Exploratory Study of French, Ghanaian, Italian, and South Korean Armies in the United Nations Interim Force in Lebanon', *Armed Forces & Society* 40:2 (2014) 199-225.
- Scagliola, S.I., 'The Dutch Veterans Interview Project: Recognition and Attention in Exchange for Valuable Information', *Interuniversity Seminar on Armed Forces and Society* (21 oktober 2011).
- Schoenmaker, Ben, 'The debate on the Netherlands contribution to UNIFIL, 1979-85', *International Peacekeeping* 12:4 (2005) 586-598.
- Schoenmaker, B., *Vredesoperaties en de terugkeer van oorlog* (inaugurele rede Universiteit Leiden 29 oktober 2012).
- Schoenmaker, B. en Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-85* (Amsterdam 2004).
- Sion, Liora, "'Too Sweet and Innocent for War': Dutch Peacekeepers and the Use of Violence", *Armed Forces and Society* 32:3 (April 2006) 454-474.
- Smolarek, Miroslaw, 'Challenges for Leading Multinational and Multicultural Military Units', *Journal on Baltic Security* 2:1 (2016) 183-196.
- Soeters, Joseph, 'Odysseus Prevails over Achilles: A Warrior Model Suited to Post-9/11 Conflicts', in: James

- Burk (red.), *How 9/11 Changed Our Way of War* (Stanford University Press 2013) 89-115.
- Soeters, Joseph, 'Do Distinct (National) Operational Styles of Conflict Resolution Exist?', *Journal of Strategic Studies* 36:6 (2013) 898-906.
- Soeters, J., Tom Bijlsma en Jan van den Heuvel, 'Trust thy Ally: Multinational Military Cooperation in Uruzgan', in: Robert Beeres et al. (red.), *Mission in Uruzgan: Collaborating in Multiple Coalitions for Afghanistan* (Amsterdam 2012) 161-176.
- Soeters, J., Jan van der Meulen, Robert Beeres en Ad Vogelaar, 'Epilogue: Looking back and moving on', in: Robert Beeres et al. (red.), *Mission in Uruzgan: Collaborating in Multiple Coalitions for Afghanistan* (Amsterdam 2012) 326-334.
- Soeters, J. en Philippe Manigart (red.), *Military cooperation in multinational peace operations* (Abingdon: Routledge 2008).
- Soeters, J. en Tibor Szvircsev Tresch, 'Towards Cultural Integration in Multinational Peace Operations', *Defence Studies* 10:1-2 (2010) 272-287.
- Steenart, J.M.H.M., 'Libanon: personele aspecten en leiding geven', *Militaire Spectator* 159:2 (1990) 81-89.
- Tajfel, Henri en John C. Turner, 'The Social Identity Theory of Intergroup Behavior', *Psychology of Intergroup Relations*, ed. (Chicago Nelson-Hall, 1986) 276-293.
- Teitler, G., J.M.J. Bosch en W. Klinkert, *Militaire strategie* (Amsterdam 2002).
- Thakur, R., 'Ministate and macrocooperation: Fiji's peacekeeping debut in Lebanon', *Review of International Studies* 10 (1984) 269-284.
- Vos, R. de, *Alleen kinderen huilen* (Rijswijk 1997).
- Zaalberg, Thijs Brocades en Arthur ten Cate, 'A gentle occupation: unravelling the Dutch approach in Iraq, 2003-2005', *Small Wars and Insurgencies* 23:1 (2012) 117-143.
- Zaalberg, Thijs Brocades, 'The Pitfalls of Cross-National Comparison in Conflict Research', *Journal of Strategic Studies* 36:6 (2013) 907-912.
- Zaalberg, Thijs Brocades, 'The Use and Abuse of the 'Dutch Approach' to Counter-Insurgency', *Journal of Strategic Studies* 36:6 (2013) 867-897.

Media

- Bommels, Bert, 'Voorlichter VN in Libanon: "Hollanders die hebben we net nodig" Militairen die niet zo van vechten houden', *Het Parool* (26 januari 1979).
- Bots, 'Libanon', uit 1979 (versie 8 februari 2011) <https://www.youtube.com/watch?v=YziTZvS5bXg> (geraadpleegd op 30 juni 2020).
- Jassies, Wim, 'De ommezwaai van een Libanon-ganger', *Nieuwsblad van het Noorden* (26 juli 1979).
- Joris, Lieve 'Die stomme joden hebben in het jaar 3000 nog oorlog', *Haagse Post* (23 juni 1979) 26.
- Klep, Christ, 'Dominee en koopman: de Dutch Approach', *Veteraneninstituut* (7 april 2017), <https://www.nlveteraneninstituut.nl/verhalen-van-veteranen/dominee-koopman-de-dutch-approach/> (geraadpleegd op 30 juni 2022).
- Klep, Christ, 'Gezocht: een Nederlandse militaire identiteit', *Clingendael Spectator* (oktober 2019), <https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/gezocht-een-nederlandse-militaire-identiteit> (geraadpleegd op 30 juni 2022).

- Leeuwenburg-de Jong, L.J., 'Dutch Approach: mythisch politiek instrument of eindeloos geïntegreerd in ons optreden?' *Militaire Spectator* (26 juli 2019) <https://www.militairespectator.nl/thema/gastcolumn/dutch-approach-mythisch-politiek-instrument-eindelijk-geïntegreerd-ons-optreden> (geraadpleegd op 23 juli 2019).
- Ministerie van Defensie, 'Het zevende gebied', (1979), <https://www.youtube.com/watch?v=IEEEVJRPu6g> (geraadpleegd op 6 juni 2022).
- Mok, G. Philip, 'Racisme PLO'ers', *Nieuw Israëlietisch Weekblad* (30 december 1983).
- Nauta, Jelle, 'Bericht van Jelle uit "Haddadkije"', *Leeuwarder Courant* (25 mei 1979) 9.
- Nauta, Jelle, 'De verving slaat toe bij de Unifil', *Leeuwarder Courant* (5 juli 1979) 9.
- Noord, Jos van, 'Moekhtar Abas Fawaz schreef noodkreet aan minister De Ruiters: "Vertrek Nederlandse Unifillers regelrechte ramp voor ons"', *De Telegraaf* (9 juli 1983).
- NOS, 'Libanon werd afgedaan als vakantie-missie', (17 maart 2016) <https://nos.nl/artikel/2093327-libanon-werd-afgedaan-als-vakantiemissie> (geraadpleegd op 20 mei 2021).
- OVT, 'Het Spoor Terug: Onze jongens in Libanon deel 1', *VPRO* (3 maart 2019).
- Page, Jeremy, 'Dutch aim to beat Taleban by inviting them round to tea', *The Times* (6 januari 2007).
- Redactie, 'In Nederland een toontje lager zingen', *Achterbanier* 1:16 (1 november 1979) 5.
- Redactie, 'Ja moeder, hier ben ik: (Brieven van een blauwe baret)', *De Volkskrant* (21 juli 1979) 4.
- Redactie, 'Tumult in Nakoera', *Achterbanier* 1:3 (2 mei 1979) 2.
- Redactie, 'Unifil bezorgd over komst Iraniërs', *De Waarheid* (10 december 1979) 8.
- Redactie, 'Wim houdt spreekuur in Zibqin', *Achterbanier* 1:8 (12 juli 1979) 5.
- Soldaat, Jan, 'Dagboek uit Libanon: We zijn een vredesleger, maar als het moet schieten we', *De Telegraaf* (5 mei 1979) 21.
- Special, Paul Kezemis, 'Dutch Debate Unpolished Army', *The New York Times* (28 oktober, 1975).
- Veltman, Femke, 'Vredesmacht onder vuur', *Andere Tijden* (22 december 2013) <https://anderetijden.nl/aflevering/94/-Vredesmacht-onder-vuur> (geraadpleegd op 19 september 2020).
- Vusse, Peter van de, 'Ik koos met Unifil voor het avontuur, ik wist niet eens waar Libanon lag', *Algemeen Dagblad* (12 juni 2017), <https://www.ad.nl/utrecht/ik-koos-met-unifil-voor-het-avontuur-ik-wist-niet-eens-waar-libanon-lag~ae9389b4/> (geraadpleegd op 9 juni 2022).
- Wart, Jos de, 'Uiterlijk iets anders, discipline ongewijzigd', *Achterbanier* 1:4 (17 mei 1979) 3.